

# Justitieutskottets betänkande 2018/19:JuU13

## Kriminalvårdsfrågor

---

### Sammanfattning

Utskottet föreslår fyra tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionsyrkanden om kriminalvårdsfrågor. Förslagen rör i korthet följande frågor:

- Kriminalvårdens arbete med att förebygga återfall bör förstärkas.
- Införande av ett nationellt exitprogram.
- En särskild enhet inom Kriminalvården ska ta över ansvaret för unga som begått grova brott.
- Kriminalvården ska öka samarbetet med andra länder för att få fler utländska medborgare att avtjäna straffet i hemlandet.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden, i första hand med hänvisning till att frågorna redan är uppmärksammade.

I betänkandet finns 26 reservationer (S, M, SD, C, V, KD, L, MP).

### *Behandlade förslag*

Cirka 50 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2018/19.

# Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut .....	4
Redogörelse för ärendet .....	10
Utskottets överväganden .....	11
Återfallsförebyggande arbete .....	11
Verkställighet av fängelsestraff .....	23
Tiden i anstalt .....	27
Kriminalvårdens behandlingsprogram .....	35
Utbildning .....	37
Arbete mot radikalisering .....	40
Kriminalisera rymningar .....	47
Permissioner .....	49
Krav för frigivning .....	52
Hot mot kriminalvårdens personal .....	54
Kriminalvårdsanstalter och föräldraskap .....	56
Särskilt anpassade kriminalvårdsanstalter .....	59
Kriminalvårdens organisation och kapacitet .....	60
Intensivövervakning med elektronisk kontroll .....	64
Överförande av straffverkställighet .....	67
Kostnadsansvaret för kontraktsvård .....	72
Statistik .....	74
Reservationer .....	76
1. Sociala utfallskontrakt, punkt 1 (KD) .....	76
2. Avhopparverksamhet, punkt 4 (C) .....	77
3. Genomlysning och utvärdering av straffens innehåll, punkt 5 (M) .....	78
4. Verkställighet av fängelsestraff, punkt 6 (M) .....	78
5. Öövervakade besök, punkt 7 (SD) .....	79
6. Kamerabevakning i cellen, punkt 8 (SD) .....	80
7. Tillgängligheten på kriminalvårdsanstalter, punkt 9 (V) .....	80
8. Nolltolerans mot narkotika, punkt 12 (KD) .....	81
9. Likvärdig kriminalvård för män och kvinnor, punkt 13 (L) .....	82
10. Program för personer som begått hedersrelaterade brott, punkt 14 (V) .....	82
11. Rätt till grundskoleutbildning, punkt 15 (V) .....	83
12. Kriminalvårdens roll i de nationella insatsteamerna mot extremism, punkt 16 (KD) .....	84
13. Kriminalisera rymningar, punkt 17 (SD) .....	84
14. Skärpta regler för när permission kan beviljas och målsägandens inflytande, punkt 18 (SD) .....	85
15. Elektronisk övervakning vid permission och transport, punkt 19 (M) .....	86
16. Uppdrag till Brottsoffermyndigheten om barn som har föräldrar intagna i anstalt, punkt 22 (V, L) .....	86
17. Anpassa anstalterna för familjeliv, punkt 23 (KD) .....	88
18. Fängelser anpassade för dem som ska av- eller utvisas samt för livstidsdömda, punkt 24 (SD) .....	88
19. Plan för Kriminalvårdens expansion och framtida fängelseetableringar, punkt 25 (M, SD, KD) .....	89
20. Hyra fängelseplatser utomlands, punkt 26 (SD) .....	89

21. Särskild enhet för unga som begått grova brott, punkt 28 (S, V, MP).....	90
22. Frivårdens närvaro i utsatta områden, punkt 29 (M) .....	91
23. Utökad användning av intensivövervakning med elektronisk kontroll, punkt 30 (V).....	91
24. Ökat samarbete med andra länder, punkt 31 (S, C, V, MP).....	92
25. Uppdrag till Kriminalvården att öka antalet överföringar, punkt 32 (M).....	92
26. Statistik om intagnas ursprung och nationalitet, punkt 34 (SD) .....	93
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag .....	94
Motioner från allmänna motionstiden 2018/19 .....	94

# Utskottets förslag till riksdagsbeslut

## *Återfallsförebyggande arbete*

### **1. Sociala utfallskontrakt**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2453 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 8 och

2018/19:2474 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 4.

*Reservation 1 (KD)*

### **2. Kriminalvårdens arbete med att förebygga återfall i brott**

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att Kriminalvårdens arbete med att förebygga återfall bör förstärkas och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2596 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 28,

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 28 och

2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 6.1.

### **3. Nationellt exitprogram**

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att införa ett nationellt exitprogram och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 36 och

2018/19:2871 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 21.

### **4. Avhopparverksamhet**

Riksdagen avslår motion

2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 14.

*Reservation 2 (C)*

### **5. Genomlysning och utvärdering av straffens innehåll**

Riksdagen avslår motion

2018/19:2867 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 2.

*Reservation 3 (M)*

## *Verkställighet av fängelsestraff*

### **6. Verkställighet av fängelsestraff**

Riksdagen avslår motion

2018/19:2867 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkandena 3–5.

*Reservation 4 (M)*

*Tiden i anstalt***7. Öövervakade besök**

Riksdagen avslår motion

2018/19:131 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 5.

*Reservation 5 (SD)***8. Kamerabevakning i cellen**

Riksdagen avslår motion

2018/19:131 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 6.

*Reservation 6 (SD)***9. Tillgängligheten på kriminalvårdsanstalter**

Riksdagen avslår motion

2018/19:295 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 3.

*Reservation 7 (V)***10. Samhällstjänst för personer dömda till fängelse**

Riksdagen avslår motion

2018/19:399 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1 och 2.

**11. Hårdare tag mot gängkriminaliteten**

Riksdagen avslår motion

2018/19:1650 av John Weinerhall (M) yrkandena 3 och 4.

**12. Nolltolerans mot narkotika**

Riksdagen avslår motion

2018/19:2474 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 1.

*Reservation 8 (KD)***13. Likvärdig kriminalvård för män och kvinnor**

Riksdagen avslår motion

2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 15.

*Reservation 9 (L)**Kriminalvårdens behandlingsprogram***14. Program för personer som begått hedersrelaterade brott**

Riksdagen avslår motion

2018/19:295 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 1.

*Reservation 10 (V)**Utbildning***15. Rätt till grundskoleutbildning**

Riksdagen avslår motion

2018/19:295 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 2.

*Reservation 11 (V)*

*Arbete mot radikalisering*

**16. Kriminalvårdens roll i de nationella insatsteamerna mot extremism**

Riksdagen avslår motion

2018/19:2474 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 2.

*Reservation 12 (KD)*

*Rymningar*

**17. Kriminalisera rymningar**

Riksdagen avslår motion

2018/19:136 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 11.

*Reservation 13 (SD)*

*Permissioner*

**18. Skärpta regler för när permission kan beviljas och målsägandens inflytande**

Riksdagen avslår motion

2018/19:131 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkandena 7–10.

*Reservation 14 (SD)*

**19. Elektronisk övervakning vid permission och transport**

Riksdagen avslår motion

2018/19:2867 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 10.

*Reservation 15 (M)*

*Krav för frigivning*

**20. Alla skulder ska vara betalda före frigivning**

Riksdagen avslår motion

2018/19:399 av Markus Wiechel (SD) yrkande 3.

*Hot mot kriminalvårdens personal*

**21. Endast förnamn på namnbrickan**

Riksdagen avslår motion

2018/19:319 av Robert Halef (KD).

*Kriminalvårdsanstalter och föräldraskap*

**22. Uppdrag till Brottsoffermyndigheten om barn som har föräldrar intagna i anstalt**

Riksdagen avslår motion

2018/19:759 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 2.

*Reservation 16 (V, L)*

**23. Anpassa anstalterna för familjeliv**

Riksdagen avslår motion

2018/19:2474 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 3.

*Reservation 17 (KD)*

*Särskilt anpassade kriminalvårdsanstalter*

**24. Fängelser anpassade för dem som ska av- eller utvisas samt för livstidsdömda**

Riksdagen avslår motion

2018/19:131 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 3.

*Reservation 18 (SD)*

*Kriminalvårdens organisation och kapacitet*

**25. Plan för Kriminalvårdens expansion och framtida fängelseetableringar**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:131 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 1 och

2018/19:2867 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 1.

*Reservation 19 (M, SD, KD)*

**26. Hyra fängelseplatser utomlands**

Riksdagen avslår motion

2018/19:131 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 2.

*Reservation 20 (SD)*

**27. Åtgärder för att Kriminalvården ska kunna genomföra sitt samhällsuppdrag**

Riksdagen avslår motion

2018/19:953 av Kadir Kasirga och Teres Lindberg (båda S).

**28. Särskild enhet för unga som begått grova brott**

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att en särskild enhet inom Kriminalvården ska ta över ansvaret för unga som begått grova brott och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 10,

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 37,

2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 6.2 och

2018/19:2867 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 6.

*Reservation 21 (S, V, MP)*

**29. Frivårdens närvaro i utsatta områden**

Riksdagen avslår motion

2018/19:2867 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 8.

*Reservation 22 (M)**Intensivövervakning med elektronisk kontroll***30. Utökad användning av intensivövervakning med elektronisk kontroll**

Riksdagen avslår motion

2018/19:295 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 4.

*Reservation 23 (V)**Överförande av straffverkställighet***31. Ökat samarbete med andra länder**

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att Kriminalvården ska öka samarbetet med andra länder för att få fler utländska medborgare att avtjäna straffet i hemlandet och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2596 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 27 och

2018/19:2867 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 12.

*Reservation 24 (S, C, V, MP)***32. Uppdrag till Kriminalvården att öka antalet överföringar**

Riksdagen avslår motion

2018/19:2867 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 11.

*Reservation 25 (M)**Kostnadsansvaret för kontraktsvård***33. Överföring av kostnadsansvaret för kontraktsvård till Kriminalvården**

Riksdagen avslår motion

2018/19:474 av Lina Nordquist (L).

*Statistik***34. Statistik om intagnas ursprung och nationalitet**

Riksdagen avslår motion

2018/19:131 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 11.

*Reservation 26 (SD)*



Stockholm den 11 april 2019

På justitieutskottets vägnar

*Fredrik Lundh Sammeli*

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Lundh Sammeli (S), Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Petter Löberg (S), Adam Marttinen (SD), Maria Strömkvist (S), Linda Westerlund Snecker (V), Louise Meijer (M), Katja Nyberg (SD), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S), Juno Blom (L), Rasmus Ling (MP), Josefin Malmqvist (M), Jonny Cato Hansson (C), Robert Halef (KD) och Jennie Åfeldt (SD).

## Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet ca 50 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2018/19. De behandlade yrkandena rör kriminalvården och tar upp frågor om bl.a. återfallsförebyggande arbete, kriminalvårdens kapacitet och överförande av straffverkställighet. Motionsyrkandena finns i bilagan.

# Utskottets överväganden

## Återfallsförebyggande arbete

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att Kriminalvårdens arbete med att förebygga återfall bör förstärkas och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen ställer sig även bakom det som utskottet anför om att införa ett nationellt exitprogram och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår övriga motionsyrkanden om bl.a. sociala utfallskontrakt och om genomlysning och utvärdering av straffens innehåll.

Jämför reservation 1 (KD), 2 (C) och 3 (M).

### Motionerna

I kommittémotion 2018/19:2453 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 8 begärs att man i Sverige ska pröva det system med sociala utfallskontrakt, s.k. social impact bonds, som finns i Storbritannien och USA. Systemet innebär att civilsamhället får ekonomisk ersättning från staten i förhållande till hur väl man lyckas med att återanpassa tidigare brottslingar. Motionärerna anför att det borde inrättas en nationell strategi för att möta behoven och underlätta framväxten av sociala utfallskontrakt samt införas en nationell fond för att göra det attraktivare att investera. Ett likalydande yrkande finns i kommittémotion 2018/19:2474 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 4.

I partimotion 2018/19:2596 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 28 begärs ett tillkännagivande om samverkan med socialtjänst och frivilligorganisationer inför frigivning från kriminalvårdsanstalt. Motionärerna anför att inför frigivningen behövs nära kontakter mellan Kriminalvården och socialtjänsten, t.ex. för att säkerställa att den frigivne om möjligt har bostad och för att ge honom eller henne råd om försörjning och ekonomi. Även stödorganisationer där före detta kriminella hjälper andra att bryta med kriminalitet fyller en mycket viktig funktion.

I kommittémotion 2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 28 begärs ett tillkännagivande om att förstärka Kriminalvårdens arbete med att förebygga återfall. Enligt motionärerna handlar det bl.a. om att stärka avhoppbarverksamheten och samverkan mellan berörda myndigheter och civilsamhället, för att få till stånd en adekvat utslussning. I yrkande 36 begärs ett tillkännagivande om att införa ett nationellt exitprogram, som ska vara ett adekvat stöd för personer som vill lämna kriminaliteten bakom sig. Även i kommittémotion 2018/19:2871 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 21 begärs

ett tillkännagivande om att överväga införandet av ett nationellt exitprogram för gängmedlemmar.

I kommittémotion 2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 6.1 begärs ett tillkännagivande om Kriminalvårdens arbete och ansvar för att förebygga återfall i brott bl.a. hos unga brottslingar. Enligt motionärerna måste en översyn göras av Kriminalvårdens åtgärder för att stärka avhoppbarverksamheten, förstärka tidigare dömdas möjligheter på arbetsmarknaden, förhindra att skulder uppstår för de intagna under fängelsetiden och stärka samverkan mellan berörda myndigheter för att få till stånd en adekvat utslussning.

Enligt samma motion yrkande 14 vill motionärerna se ett ökat arbete med avhoppbarverksamhet. Vidare vill motionärerna att det görs en samlad översyn av all avhoppbarverksamhet och en grundlig genomgång av metoder och resultat.

I kommittémotion 2018/19:2867 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om en bred genomlysning och utvärdering av straffens innehåll i syfte att stärka Kriminalvårdens arbete mot missbruk och för att hjälpa intagna att få ett jobb när de släpps från fängelset. Vare sig det handlar om korta eller långa fängelsestraff ska målet vara att straffet markerar slutet på den dömdes kriminella bana. Enligt motionärerna finns det därför skäl att utvärdera och vidareutveckla straffens innehåll.

## **Bakgrund**

### *Riksrevisionens granskningsrapport om återfall i brott*

Riksrevisionen har granskat samhällets insatser för att förebygga återfall i brott. Granskningen redovisades i rapporten Återfall i brott – hur kan samhällets samlade resurser användas bättre? (RiR 2015:4) som överlämnades till riksdagen den 17 mars 2015. Riksrevisionens sammanfattande slutsatser är att samhällets insatser inte täcker de behov som finns, att insatserna är för få i relation till bedömda behov och att de inte i tillräcklig utsträckning görs koordinerat eller tillräckligt snabbt. Riksrevisionens bedömning är vidare att det finns betydande brister i myndigheternas planering av och samverkan om de återfallsförebyggande insatserna. Detta bidrar till en risk för dålig hushållning med samhällets resurser och ett ineffektivt system för det återfallsförebyggande arbetet. Forskningen visar att flera faktorer har betydelse för risken för återfall. Det handlar bl.a. om möjligheterna att kunna försörja sig genom arbete, vara fri från missbruk och ha en egen bostad. En tydlig struktur för samverkan om de insatser som har relevans för att förebygga återfall i brott skulle kunna underlätta för myndigheter och andra aktörer att utföra sina respektive grunduppgifter i sammanhanget.

Regeringen redovisade sin bedömning av ovannämnda rapport i skrivelsen Riksrevisionens rapport om återfall i brott (skr. 2015/16:27). Av skrivelsen framgår att regeringen instämde i Riksrevisionens övergripande slutsats om att det återfallsförebyggande arbetet måste utvecklas ytterligare och att det är

särskilt angeläget att hitta nya utvecklade former för samverkan mellan berörda aktörer. Regeringen avsåg enligt skrivelsen att höja ambitionsnivån på en rad områden inom det återfallsförebyggande området.

Utskottet instämde i regeringens bedömning av vilka åtgärder som borde vidtas med anledning av Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer (bet. 2015/16:JuU8).

### *Avhopparverksamhet*

Regeringen ser det som angeläget att stödja organisationer som hjälper personer att lämna ett liv i kriminalitet, s.k. avhopparverksamhet (prop. 2015/16:1 utg.omr. 4 s. 58). För att göra det möjligt för Polismyndigheten att lämna bidrag till sådan verksamhet ökades anslaget med 5 miljoner kronor fr.o.m. 2016. Enligt regleringsbrevet för budgetåret 2019 ska Polismyndigheten senast den 15 maj 2019 lämna en redovisning till regeringen av vilka organisationer som fått bidrag och vad bidragsmedlen har använts till.

Brottsförebyggande rådet (Brå) lämnade i maj 2016 rapporten Stöd till avhoppare från kriminella grupperingar (rapport 2016:6). Syftet med rapporten var att öka kunskapen om det stöd som erbjuds avhoppare runt om i landet samt att bidra till att utveckla insatserna så att fler personer kan lämna ett liv i kriminella grupperingar. Brå bedömer i rapporten att antalet myndighetsdrivna specialiserade avhopparverksamheter är tillräckligt men att man behöver förbättra förutsättningarna för avhoppare som vänder sig till polisen eller socialtjänsten i andra delar av landet än där de myndighetsdrivna avhopparverksamheterna finns. Vidare anser Brå i rapporten att det finns skäl för de myndighetsdrivna specialiserade verksamheterna att se över möjligheten att vidga sina upptagningsområden så att fler avhoppare kan tas emot. Brå anser också att utbytet av erfarenheter i landet behöver öka. I rapporten lämnas ett antal förslag på hur avhopparverksamheten kan förbättras.

Under hösten 2016, efter det att ovannämnda rapport lämnats till regeringen, beslutade Polismyndigheten om interna riktlinjer för avhopparverksamhet och tillsatte även en nationell samordnare för avhopparverksamhet.

Under hösten 2017 inledde stadsledningskontoret i Göteborg en uppföljning av den avhopparverksamhet som sedan 2011 bedrivs inom stadens enhet Kunskapscentrum mot organiserad brottslighet. På uppdrag av socialförvaltningen i Stockholms stad gjorde kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet under 2017 en utvärdering av SIG-projektet (sociala insatsgrupper).

Vid Polismyndighetens nationella operativa avdelning finns en nationell samordningsfunktion för avhopparverksamhet vid brottsoffer- och personsäkerhetsverksamheten, som har fått i uppdrag av myndigheten att fördela det tilldelade verksamhetsstödet. Fördelningen för 2019 har beslutats enligt följande.

- 3 miljoner kronor fördelas till kommunala förvaltningar som via ansökan kan få ta del av det statliga stödet till avhoppare.
- 2 miljoner kronor i verksamhetsstöd fördelas till avhopparverksamheterna Passus och Exit vid Stiftelsen Fryshuset.

*Uppdrag att lämna förslag på en modell för samverkan om återfallsförebyggande insatser*

Regeringen beslutade i juni 2016 att ge en utredare i uppdrag att lämna förslag på en modell för lokal samverkan på individnivå för att förebygga återfall i brott (Ju2016/08506/KRIM). Arbetet skulle enligt beslutet bedrivas i samråd med Kriminalvården, men även med Polismyndigheten, Brå, Socialstyrelsen och Arbetsförmedlingen samt med andra myndigheter och aktörer som berörs av uppdraget, bl.a. Sveriges Kommuner och Landsting.

I promemorian om uppdraget anges att 66 procent av de som frigetts från fängelse återfaller inom tre år enligt Brås återfallsstatistik. Övergången från anstalt till frihet är en kritisk tidpunkt när det gäller risken för återfall. En av regeringens centrala kriminalpolitiska åtgärder är att utveckla det brottsförebyggande arbetet. Arbetet för att förebygga återfall i brott är en del i detta, och regeringen har för avsikt att höja ambitionsnivån på en rad områden inom det återfallsförebyggande arbetet. Flera åtgärder har redan vidtagits; Kriminalvården har bl.a. fått i uppdrag att utveckla och förstärka insatserna för utslussning.

Den 31 mars 2017 redovisade utredningen, som antagit namnet Inslussningsutredningen, sin rapport Inslussning – en idéskiss (Ju 2016:E). Sammanfattningsvis föreslår Inslussningsutredningen följande:

- Intagna i fängelse som vill sluta begå brott erbjuds att delta i ett inslussningsprogram under tiden som de står under övervakning efter villkorlig frigivning.
- Programmet innebär ett samordnat stöd från Kriminalvården och lokala samhällsaktörer på den intagnes hemort (inslussningsgrupp). Det innebär bl.a. att frigivningen är noga förberedd och att det finns en tydlig fortsättning på behandlings- och utbildningsinsatser från anstaltstiden. Någon form av sysselsättning den första tiden är garanterad. Skuldrådgivning och hjälp av en stödperson från någon av det civila samhällets organisationer erbjuds. Programmet hålls samman av en tjänsteman (inslussningssamordnare).
- Inslussningsarbetet prövas i en försöksverksamhet. Frivilliga kommuner, varav ett antal med s.k. socialt utsatta områden, deltar. I försöksverksamheten prövas olika möjligheter: frivårdshandläggare eller socialsekreterare som inslussningssamordnare, socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens planeringsverktyg Samordnad individuell plan (SIP) för kriminalvårdsklienter och ett strukturerat samarbete mellan kommunerna kring de frigivna som behöver byta bostadsort.

- Kriminalvården får i uppdrag av regeringen att i nära samverkan med deltagande kommuner och Brå förbereda en försöksverksamhet som kan starta senast den 1 januari 2018. Brå får i uppdrag att utvärdera verksamheten.

### *Uppdrag till Kriminalvården om försöksverksamhet med inslussningsprogram*

I april 2018 beslutade regeringen att ge Kriminalvården i uppdrag att förbereda och inrätta försöksverksamhet med inslussningsprogram med utgångspunkt i inslussningsutredningens förslag (Ju2018/02430/KRIM). Försöksverksamheten ska vara möjlig att starta senast den 1 januari 2019 och ska pågå t.o.m. den 30 juni 2020.

Kriminalvården ska vid planeringen av försöksverksamheten, inklusive dess omfattning, samverka med Brå i syfte att möjliggöra en utvärdering av verksamheten. Minst ett av de områden som Polismyndigheten har definierat som särskilt utsatta ska ingå i urvalet. I uppdraget ingår att identifiera och involvera relevanta aktörer för uppdragets genomförande som kommuner, landsting, Arbetsförmedlingen, Kronofogdemyndigheten, organisationer i det civila samhället, m.fl. I uppdraget ingår också att tillsammans med dessa aktörer sätta upp former och ramar för arbetet. Utgångspunkten ska vara att så långt möjligt utgå från de inblandade aktörernas kärnverksamhet, befintliga arbetssätt och samverkansformer.

Kriminalvården anför följande i årsredovisningen för 2018 (s. 38).

Vi är nöjda med förberedelserna kring regeringsuppdraget om inslussning. Kontakt är etablerad med representanter från Sveriges kommuner och landsting, Brottsförebyggande rådet samt andra myndigheter och organisationer. Tre försöksverksamheter med inslussningsgrupper kommer att starta 2019 i Göteborg, Norrköping och Umeå.

### *Uppdrag till Brottsförebyggande rådet att utvärdera försöksverksamheten*

Genom en ändring av regleringsbrevet för Brå för 2019 beslutade regeringen den 14 mars 2019 att ge Brå i uppdrag att utvärdera försöksverksamheten med inslussningsprogram. I Brås uppdrag ingår att redovisa hur och i vilken omfattning försöksverksamheten har bedrivits. Brå ska även redovisa om och i sådana fall på vilka sätt förutsättningarna för samverkan på individnivå har förändrats samt vilka skillnader i förhållande till ordinarie strukturer som bedöms utgöra nyckelfaktorer i detta sammanhang. Av redovisningen ska framgå berörda aktörers erfarenheter av verksamheten och vilka förutsättningar det finns för att fortsätta bedriva verksamheten nationellt. I den mån det är möjligt ska Brå även göra en bedömning av om verksamheten skapat bättre förutsättningar för att minska återfall i brott samt om den kan förväntas bidra till ett förbättrat utslussningsarbete, särskilt med avseende på

de särskilda utslussningsåtgärderna. Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2020.

### *Extern samverkan*

I årsredovisningen för 2018 anför Kriminalvården bl.a. följande om extern samverkan (s. 53).

Under 2018 har Kriminalvården tagit fram en strategi för extern samverkan och nya riktlinjer för samverkan med civilsamhället. Dokumenten tydliggör ansvarsområden, identifierar viktiga forum för samverkan och anger inriktning för att skapa större enhetlighet. Implementering och uppföljning av strategidokumentet återstår.

Vidare anføres följande (s. 54).

Frivården i Göteborg har under 2018 bjudits in som en part i två samarbeten om medborgarlöften. Det ena handlar om förstärkt stöd till personer som vill lämna kriminalitet. I fokus är ett område som Polismyndigheten definierar som särskilt utsatt och som har stora problem med kriminalitet och organiserad brottslighet. Arbetet innebär en förtätad samverkan mellan kriminalvård, socialtjänst och polis i området. Det är också ett sätt att kommunicera Kriminalvårdens verksamhet till allmänheten och synliggöra Kriminalvården som aktör i arbetet för ökad trygghet. Det andra samarbetet riktar sig till personer med missbruksproblem som begår ett stort antal brott, men som inte är så grova.

### *Frivilligorganisationers samverkan med Kriminalvården*

I Riksrevisionens rapport Återfall i brott – hur kan samhällets samlade resurser användas bättre? (RiR 2015:4) rekommenderar Riksrevisionen Kriminalvården att verka för att frivilligorganisationer kopplas in i högre grad än för närvarande.

Regeringen anför följande i skrivelsen om Riksrevisionens rapport om återfall i brott (skr. 2015/16:27 s. 12 f.).

Eftersom merparten av de klienter som tas in i anstalt avtjänar fängelsestraff som är kortare än ett år har Kriminalvården endast under en begränsad tid möjlighet att vidta åtgärder som är anpassade till klienternas behov. Samverkan med andra aktörer, t.ex. Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, kommuner och landsting är därför en avgörande framgångsfaktor för ett väl fungerande återfallsförebyggande arbete. Regeringen bedömer dock att det finns förutsättningar att i större utsträckning involvera även socialt ansvarstagande företag och civilsamhällets organisationer i arbetet. Regeringen avser därför att genomföra vissa ändringar i förordningen (2002:954) om statsbidrag till vissa organisationer inom kriminalvårdens område för att förtydliga utgångspunkterna för bidragsgivningen och därmed skapa bättre förutsättningar för samarbetet. Regeringen överväger vidare att ytterligare höja statsbidragets storlek.

För att involvera flera aktörer i det återfallsförebyggande arbetet har justitie- och migrationsministern under våren tagit initiativ till en utvecklad samverkan mellan Kriminalvården och näringslivet genom att bjuda in till ett rundabordssamtal om socialt ansvarstagande företag som



del i arbetet. Syftet med samtalet var att utbyta erfarenheter samt identifiera möjligheter och utmaningar för ett samarbete mellan aktörerna.

Regeringen utesluter inte att det även på andra områden kan komma att krävas ytterligare åtgärder för att skapa tydligare incitament för samverkan. Vidare övervägs behovet av särskilda regeringsuppdrag, tydligare regleringar i myndighetsinstruktionerna eller uppdrag i myndigheternas regleringsbrev om samverkan med Kriminalvården. Frågorna bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Enligt uppgift från Justitiedepartementet bereder regeringen fortfarande frågan om de ovannämnda ändringarna i förordningen om statsbidrag till vissa organisationer inom kriminalvårdens område.

### *Utslussning*

I 11 kap. fängelselagen (2010:610) finns bestämmelser om särskilda utslussningsåtgärder. Av 1 § framgår att en intagen får beviljas tillstånd till vistelse utanför anstalt genom olika utslussningsåtgärder som frigång, vårdvistelse, vistelse i halvvägshus och utökad frigång, detta för att minska riskerna för att han eller hon återfaller i brott eller på annat sätt underlätta hans eller hennes anpassning till samhället. Av 6 § framgår att ett tillstånd till en utslussningsåtgärd ska förenas med de villkor som behövs för att syftet med åtgärden ska uppnås eller för att Kriminalvården ska kunna utöva nödvändig kontroll. Elektroniska hjälpmedel får användas för att kontrollera meddelade villkor.

Regeringen gav i december 2015 Kriminalvården i uppdrag att utveckla och förstärka myndighetens arbete med utslussning i syfte att öka klienternas förutsättningar att inte återfalla i brott (Ju2015/09899/KRIM). I uppdraget ingick såväl den stegvisa utslussning som kan ske inom Kriminalvårdens egna miljöer som den utslussning som kan ske genom olika former av vistelser utanför anstalt, bl.a. de särskilda utslussningsåtgärderna. Vidare ingick det i uppdraget att utveckla den externa samverkan som sker i utslussningssyfte. Uppdraget omfattade såväl övergången från anstalt till frihet som övergången från övervakning inom ramen för frivården till en tillvaro utan stöd och kontroll från Kriminalvården. Uppdraget skulle slutredovisas senast den 31 mars 2018.

I årets budgetproposition anges följande om utslussning (prop. 2018/19:1 utg.omr. 4 s. 38).

Andelen intagna i anstalt som frigavs via någon av de fyra särskilda utslussningsåtgärderna var 13 procent, vilket är i nivå med de senaste fem åren. Andelen varierar beroende på strafftid och vilken säkerhetsklass den dömda är placerad i, t.ex. frigavs 63 procent av klienterna i säkerhetsklass 3 med en strafftid på sex månader eller mer med en särskild utslussningsåtgärd.

Kvinnor utgör en mycket liten del av det totala antalet klienter inom Kriminalvården. Sex procent av klienterna i anstalt är kvinnor. Bland de klienter som verkställer påföljd inom frivården är andelen högre, ca 15 procent. Det finns skillnader mellan män och kvinnors deltagande i olika återfallsförebyggande insatser. Skillnaderna är dock inte systematiska,

dvs. det är inte så att något av könen genomgående har ett högre deltagande än det andra.

Av årsredovisningen för 2018 (s. 49) framgår att målet för intagna i säkerhetsklass 1 är att de ska förbereda sin frigivning genom successiv placering i anstalt i lägre säkerhetsklass. Därför förekommer det normalt inte att intagna frigges med särskild utslussningsåtgärd från en anstalt i säkerhetsklass 1. Från en anstalt i säkerhetsklass 2 är detta mer normalt förekommande. I säkerhetsklass 3 är grundprincipen att frigivning genomförs med särskild utslussningsåtgärd. Även strafftiden har betydelse. Vid kortare strafftider kan det vara svårt att hinna med att förbereda för en placering i utslussningsåtgärd.

Under 2018 har halvvägshusplatser för kvinnor upphandlats i Malmö, Göteborg och Stockholm, vilket innebär att kvinnor har samma möjlighet till denna utslussningsform i dessa områden som män har. De första kvinnorna placerades under hösten.

Den 1 september 2018 och 1 januari 2019 ändrades Kriminalvårdens föreskrifter, allmänna råd och handbok i syfte att underlätta utslussningsarbetet. Förslag har även tagits fram om att delegera beslut om utslussning till lokal nivå för att effektivisera processen.

När det gäller GPS-övervakning vid utökad frigång och permission anför Kriminalvården följande (s. 50).

Det nya systemet med GPS-övervakning i kombination med fotboja kommer att understödja hela frigivningsprocessen. Det ger möjlighet till ökad kontroll vid utevistelser i samband med permission och utslussningsåtgärd. Kriminalvården har under 2018 upphandlat och tecknat avtal för ett system för GPS-övervakning.

### *Nationellt exitprogram*

I regeringsförklaringen den 21 januari 2019 anförde statsministern att ett nationellt exitprogram ska införas för att få fler att lämna kriminaliteten bakom sig (prot. 2018/19:40 s. 7).

Som svar på en skriftlig fråga om antalet skjutningar i Sverige anförde inrikesministern den 13 februari 2019 bl.a. följande.

Det brottsförebyggande arbetet har också prioriterats och under 2017 presenterade regeringen ett nationellt brottsförebyggande program – Tillsammans mot brott. Programmet skapar en grund för ett mer strukturerat och långsiktigt brottsförebyggande arbete som behöver intensifieras i hela samhället. I programmet nämns såväl tidiga insatser för barn och unga som riskerar att hamna i kriminalitet som stöd till dem som vill lämna kriminella eller extremistiska grupperingar och en kriminell livsstil. Regeringen har som ambition att, under nuvarande mandatperiod, införa ett nationellt exitprogram för att fler ska ges möjlighet att lämna kriminaliteten och gängen bakom sig.

### *Förstärkta återfallsförebyggande åtgärder vid villkorlig frigivning*

Den 14 mars 2019 överlämnade regeringen propositionen Förstärkta återfallsförebyggande åtgärder vid villkorlig frigivning (prop. 2018/19:77) till riksdagen. I propositionen lämnar regeringen förslag som syftar till att stärka möjligheterna för Kriminalvården att vidta kontroll- och stödåtgärder för dem som frigives villkorligt från ett fängelsestraff.

Förslagen innebär bl.a. att övervakningstiden efter villkorlig frigivning förlängs, att möjligheten att föreskriva villkor om vad som ska gälla efter den villkorliga frigivningen utökas och att möjligheten att förverka villkorligt medgiven frihet på grund av misskötsamhet under den villkorliga frigivningen utvidgas. Vidare föreslås att Kriminalvården ska kunna fatta beslut om elektronisk övervakning av den frigivne för att kontrollera att en föreskrift följs.

I syfte att främja snabbheten och flexibiliteten när det gäller beslut om särskilda föreskrifter och om varning vid misskötsamhet föreslås att Kriminalvården i stället för övervakningsnämnden ges rätt att meddela sådana beslut. För att främja en enhetlig tillämpning av reglerna om återfallsförebyggande åtgärder efter villkorlig frigivning föreslås vidare att Kriminalvården ska få överklaga övervakningsnämndens beslut till domstol.

En bestämmelse som uttryckligen klargör att kontroll- och tvångsåtgärder under villkorlig frigivning ska prövas mot proportionalitetsprincipen föreslås också. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2020.

Propositionen kommer att beredas av justitieutskottet i betänkande 2018/19:JuU25.

### *Kriminalvårdens regleringsbrev*

I Kriminalvårdens regleringsbrev för 2019 anges följande (s. 5).

Kriminalvården har i uppdrag att utveckla myndighetens återfallsförebyggande arbete för personer dömda för våldsbrott mot närstående (S2018/04674/JÄM). I uppdraget ingår även att utreda förutsättningarna för att inom ramen för myndighetens verksamhet bedriva återfallsförebyggande arbete för personer dömda för hedersrelaterade brott. Uppdraget ska delredovisas senast den 31 mars 2020 och slutredovisas senast den 31 mars 2021.

### *Kriminalvårdens årsredovisning*

Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2018 (s. 4) framgår att ett av Kriminalvårdens mål är att minska risken för återfall i brott. Kriminalvården räknar återfall för de klienter som avtjänat straff inom Kriminalvården och sedan döms till en ny kriminalvårdspåföljd inom tre år. Andelen återfall i brott räknat på detta sätt är 30 procent, vilket är en betydligt lägre siffra jämfört med 1990-talet då runt 40 procent återföll i brott.

### *Tidigare utskottsbehandling*

Vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2014/15 avstyrkte utskottet ett yrkande om att ge Kriminalvården i uppdrag att utöka och utveckla arbetet med särskilda utslussningsåtgärder i syfte att förbereda de intagna för livet efter tiden på anstalt (bet. 2014/15:JuU17 s. 20). Utskottet hänvisade då till att frågan redan var uppmärksammat. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2014/15:153).

Vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2015/16 avstyrkte utskottet motionsyrkanden med begäran om en översyn av statliga myndigheters uppbackning av kommunernas avhoppbarverksamhet och förbättring av det återfallsförebyggande arbetet (bet. 2015/16:JuU21 s. 17 f.). Utskottet hänvisade då dels till att medel avsatts i budgeten för avhoppbarverksamhet, dels till det arbete som då pågick vid Brå och inom Polismyndigheten. Utskottet ansåg att resultatet av det pågående utredningsarbetet skulle avvaktas. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2015/16:174).

Vid beredningen av motioner i samband med behandlingen av regeringens skrivelse om Riksrevisionens rapport om återfall i brott (skr. 2015/16:27) avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om tydliga krav på samverkan mellan myndigheter som är ansvariga för återfallsförebyggande insatser (bet. 2015/16:JuU8 s. 11 f.). Utskottet hänvisade till att regeringen hade tagit flera initiativ i de aktuella frågorna och att regeringen övervägde behovet av ytterligare insatser.

Vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2016/17 avstyrkte utskottet motionsyrkanden med begäran om en översyn av statliga myndigheters uppbackning av kommunernas avhoppbarverksamhet och väl fungerande avhoppbarverksamhet (bet. 2016/17:JuU19 s. 15 f.). Utskottet hänvisade då dels till att medel avsatts i budgeten för avhoppbarverksamhet, dels till Brås rapport 2016:6 och det arbete som pågick inom Polismyndigheten. Utskottet ansåg att frågorna var uppmärksammade och såg därför inget skäl att ställa sig bakom de begärda tillkännagivandena. Vid samma tillfälle avstyrkte utskottet även yrkanden om att införa en arbetsmetod likt det system med sociala utfallskontrakt, s.k. social impact bonds, som används i Storbritannien. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2016/17:203).

I samma betänkande (bet. 2016/17:JuU19 s. 15 f.) avstyrkte utskottet motionsyrkanden om tydliga krav på samverkan mellan myndigheter som är ansvariga för återfallsförebyggande insatser och betydelsen av samarbete mellan Kriminalvården och kommunernas socialtjänst. Utskottet konstaterade att regeringen i juni 2016 gett en utredare i uppdrag att lämna förslag på en modell för lokal samverkan på individnivå för att förebygga återfall i brott och att uppdraget skulle redovisas senast den 31 mars 2017. Utskottet ville inte föregripa den beredning som pågick och avstyrkte därför motionsyrkandena.

Vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2017/18 föreslog utskottet två tillkännagivanden som avsåg återfallsförebyggande arbete (bet. 2017/18:JuU16 s. 28 f.). Det ena gällde bättre anpassade

frivårdsinsatser för unga gängkriminella. Det andra avsåg tillsättning av en utredning med motsvarande uppdrag som den tidigare utredningen En flexibel och effektiv kriminalvård hade för att utvärdera det återfallsförebyggande arbetet inom Kriminalvården. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2017/18:184).

I samma betänkande avstyrkte utskottet motionsyrkanden om en väl fungerande avhoppbarverksamhet och en samlad översyn av all avhoppbarverksamhet (bet. 2017/18:JuU16 s. 29). Utskottet framhöll att det är viktigt att samhället hjälper och ger stöd till de personer som vill lämna kriminella grupperingar. En väl fungerande avhoppbarverksamhet över hela landet är en viktig del i det återfallsförebyggande arbetet. Vidare hänvisade utskottet dels till att medel avsatts i budgeten för avhoppbarverksamhet, dels till Brås rapport 2016:6 och det arbete som pågick inom Polismyndigheten. Utskottet ansåg att frågorna var uppmärksammade och såg därför inget skäl att ställa sig bakom de begärda tillkännagivandena.

Vid samma tillfälle avstyrkte utskottet även yrkanden med begäran om tydliga krav på samverkan mellan myndigheter som är ansvariga för återfallsförebyggande insatser och om att inrätta ett nationellt pilotprojekt med sociala stödgrupper för unga vuxna som dömts till fängelsestraff (bet. 2017/18:JuU16 s. 29 f.). Utskottet konstaterade att Riksrevisionen i sin granskningsrapport om återfall i brott (RiR 2015:4) påpekade att det i många fall brister i samverkan och planering mellan de myndigheter, landsting och kommuner som bidrar med insatser som minskar risken för återfall i brott. Enligt utskottet är tydliga strukturer för samverkan en förutsättning för att vidareutveckla det återfallsförebyggande arbetet. Utskottet välkomnade regeringens ambition att tillsammans med Kriminalvården och i samverkan med andra aktörer utveckla det återfallsförebyggande arbetet. Utskottet konstaterade att regeringsuppdraget om en modell för lokal samverkan på individnivå för att förebygga återfall i brott redovisades den 31 mars 2017 genom rapporten Inslussning – en idéskiss (Ju 2016:E). Utskottet ville inte föregripa den beredning som pågick och avstyrkte därför motionsyrkandena.

Utskottet vidhöll slutligen sin tidigare uppfattning när det gäller sociala utfallskontrakt och såg således inget skäl att ställa sig bakom yrkandena om att införa en sådan arbetsmetod.

### **Utskottets ställningstagande**

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning när det gäller sociala utfallskontrakt och ser därför inget skäl att ställa sig bakom yrkandena i motionerna 2018/19:2453 (KD) yrkande 8 och 2018/19:2474 (KD) yrkande 4. Motionsyrkandena avstyrks.

Utskottet konstaterar att Kriminalvårdens roll är dubbel. Dels ska den dömda avtjäna sitt straff, dels ska den som begått brott ges möjligheter och hjälp att komma tillbaka till en vanlig tillvaro utan kriminalitet. En väl fungerande kriminalvård stärker människors möjlighet att utveckla sina egna

resurser och skapa ett laglydigt liv. Att få människor att bryta med en kriminell livsstil är enligt utskottet en av de viktigaste brottsförebyggande uppgifterna.

Mot denna bakgrund anser utskottet att Kriminalvårdens arbete med att förebygga återfall bör förstärkas. Det handlar bl.a. om att stärka avhoppbarverksamheten, förhindra att skulder uppstår för den intagne under fängelsetiden och stärka samverkan mellan berörda myndigheter och civilsamhället för att få till stånd en adekvat utslussning. Regeringen bör vidta åtgärder för att möjliggöra detta. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen ge regeringen till känna. Därmed bifaller utskottet motionerna 2018/19:2596 (L) yrkande 28, 2018/19:2819 (M, C, KD, L) yrkande 28 och 2018/19:2861 (C) yrkande 6.1.

Sverige har allvarliga problem med brott kopplade till kriminella uppställningar. Gängens kriminalitet drabbar de som bor i Sveriges utsatta områden extra hårt. Gängkriminaliteten måste enligt utskottets mening mötas med kraft, och för personer som vill lämna kriminaliteten bakom sig bör det finnas adekvat stöd. I dag finns det ett antal olika avhoppbarverksamheter runt om i landet. Vissa bedrivs i offentlig regi och andra återfinns inom ramen för olika frivilligorganisationer. De olika avhoppbarverksamheterna skiljer sig dock åt. Resurserna som läggs ned på verksamheterna är inte likvärdiga och möjligheterna att nå ut till gängmedlemmarna är i många fall begränsade. Givet den ökade gängproblematiken bedömer utskottet att behovet av ett effektivt nationellt exitprogram har ökat.

Utskottet anser därför att det bör införas ett nationellt exitprogram för personer som vill lämna det kriminella livet. Ett sådant program ska erbjuda de som väljer att hoppa av ett kriminellt gäng skydd och en möjlighet att påbörja ett laglydigt liv. Ett nationellt program innebär bl.a. förbättrade förutsättningar för att ha rutiner på plats för att hotade personer ska kunna få hjälp med nya identiteter och att vid behov byta bostadsort.

Utskottet noterar att regeringen har aviserat att ett nationellt exitprogram ska införas. Detta är positivt, men för att säkerställa att så också sker bör riksdagen enligt utskottets mening göra ett tillkännagivande om införandet av ett nationellt exitprogram. Därmed bifaller utskottet motionerna 2018/19:2819 (M, C, KD, L) yrkande 36 och 2018/19:2871 (M) yrkande 21.

Som utskottet har uttalat tidigare är det viktigt att samhället hjälper och ger stöd till de personer som vill lämna kriminella grupperingar. En väl fungerande avhoppbarverksamhet över hela landet är en viktig del i det återfallsförebyggande arbetet. Som framgår ovan har medel avsatts i budgeten för att ge stöd åt avhoppbarverksamhet. Vidare lämnade Brå i maj 2016 en rapport som innehåller en nationell kartläggning av avhoppbarverksamhet samt förslag till hur verksamheten kan utvecklas (rapport 2016:6). Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning att de frågor som motionärerna i motion 2018/19:2861 (C) yrkande 14 tar upp är uppmärksammade och ser därför inte heller nu något skäl att ställa sig bakom yrkandet. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandet.

Utskottet ser, bl.a. mot bakgrund av det brottsförebyggande arbete som i dag bedrivs inom kriminalvården, inte heller något skäl att ställa sig bakom det tillkännagivande om genomlysning och utvärdering av straffens innehåll som begärs i motion 2018/19:2867 (M) yrkande 2 och avstyrker därför motionsyrkandet.

## Verkställighet av fängelsestraff

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förkortad tid mellan dom och verkställighet och om ökade möjligheter till omedelbar verkställighet.

Jämför reservation 4 (M).

### Motionen

I kommittémotion 2018/19:2867 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att ändra lagen så att det framgår att verkställighet av fängelsestraff ska påbörjas så snart som möjligt. I den nya strafftidslagen ges den dömda rätt att påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff på egen begäran om straffet är verkställbart. En sådan rättighet är enligt motionärerna bra men skyndsamhet mellan dom och verkställighet bör vara utgångspunkten för alla som döms till fängelse. I yrkande 4 begär motionärerna att Kriminalvården ges i uppdrag att arbeta för att påtagligt förkorta tiderna mellan dom och verkställighet.

I samma motion yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att införa en regel som innebär att när en person som är häktad döms till fängelse ska domstolen samtidigt kunna förordna att domen omedelbart ska gå i verkställighet oavsett om den som döms kommer att överklaga. Enligt motionärerna skulle det innebära att den som dömts omedelbart kan flyttas till en anstalt och komma igång med vård och behandling i ett mycket tidigare skede. Eftersom grunden för frihetsberövandet fortfarande är häktning till dess att domen vunnit laga kraft bör den intagne dock ha möjlighet att vara kvar i häktet om den så önskar.

### Bakgrund

#### *En ny strafftidslag*

Regeringen beslutade den 4 september 2014 att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m. I uppdraget ingick bl.a. att föreslå hur lagstiftningen kan ändras så att det tydligare framgår när och hur verkställighet får eller ska inledas, under vilka förutsättningar omedelbar verkställighet ska ske och vilka skäl som ska utgöra

hinder mot verkställighet. Utredningen, som antog namnet Strafftidsutredningen, överlämnade i februari 2016 utredningsbetänkandet En ny strafftidslag (SOU 2016:18). Den 26 april 2018 överlämnade regeringen propositionen En ny strafftidslag (prop. 2017/18:250) till riksdagen. Utskottet behandlade propositionen i betänkandet En ny strafftidslag (2017/18:JuU30).

Under remissbehandlingen av utredningsbetänkandet framförde Riksdagens ombudsmän (JO), som i och för sig instämde i utredningens bedömning att kravet på laga kraft är det centrala för verkställighetens inledande, att det i lagen även borde anges att verkställigheten ska påbörjas så snart som möjligt. Enligt JO skulle det öka bl.a. förståelsen för de skyndsamhetskrav som föreslogs i fråga om den praktiska hanteringen. I propositionen anförde regeringen följande (s. 51).

Till skillnad från JO gör regeringen dock bedömningen att det saknas anledning att i lagen utöver vad som nu föreslås särskilt ange att verkställigheten ska påbörjas så snart som möjligt. Det är i och för sig riktigt som JO anför att den utgångspunkten är gemensam både för de situationer som nu behandlas och för de situationer som avser omedelbar verkställighet och att ett sådant tillägg på ett sätt kan sägas öka förståelsen för de skyndsamhetskrav som föreslås gällande den praktiska hanteringen. Både den nu föreslagna regleringen med laga kraft mot den dömd som grundförutsättning för verkställighetens inledande och förslaget nedan om möjlighet till omedelbar verkställighet i vissa fall ger dock redan i sig genom sin utformning uttryck för den utgångspunkten. Ett tillägg som det JO föreslår riskerar därför att leda till osäkerhet kring betydelsen av en sådan bestämmelse och hur den ska tolkas i förhållande till den reglering som nu diskuteras. Ett sådant tillägg bör därför inte införas.

### *När ett fängelsestraff får verkställas*

Enligt strafftidslagen (2018:1251), som trädde i kraft den 1 april 2019, får ett fängelsestraff verkställas när en dom eller ett beslut i den del som avser fängelsestraff har fått laga kraft mot den dömd (2 §). Detsamma gäller när ett beslut om verkställighet i Sverige av ett motsvarande utländskt straff har fått laga kraft. Precis som tidigare gäller dock att ett fängelsestraff under vissa omständigheter får verkställas trots att en dom eller ett beslut inte har vunnit laga kraft (3 §). Det kan gälla t.ex. när det finns behov av att utföra behandlingsinsatser utan avbrott eller vid förverkande av villkorligt medgiven frihet vid misskötsamhet.

### *Verkställighet vid skärpt straff i högre rätt*

Om en dömd har påbörjat verkställigheten av ett fängelsestraff och hovrätten efter överklagande skärper straffet ska hovrättens dom eller beslut i ett sådant fall börja gälla omedelbart, om inte rätten beslutar något annat (26 kap. 5 § första stycket brottsbalken). Skälet till denna lagändring, som trädde i kraft den 1 april 2019, var enligt regeringen att det i praktiken hade visat sig att det med den tidigare gällande ordningen kunde uppkomma avbrott i verkställigheten om den dömd hann avtjäna tingsrättens dom eller beslut



innan hovrättens skärpta dom eller beslut fått laga kraft mot honom eller henne (bet. 2017/18:JuU30 s. 7).

### *Hur verkställighet ska inledas*

Regeringen anför i propositionen En ny strafftidslag (prop. 2017/18:250 s. 63) att det är en grundläggande utgångspunkt att verkställigheten av ett fängelsestraff ska påbörjas så snart som möjligt och utan onödigt dröjsmål efter det att straffet blivit verkställbart. I 5 § strafftidslagen anges det uttryckligen att en dömd har rätt att påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff om han eller hon begär det och straffet är verkställbart.

Om en dömd inte är frihetsberövad när fängelsestraffet är verkställbart ska han eller hon utan dröjsmål föreläggas att senast en viss dag inställa sig vid den kriminalvårdsanstalt där fängelsestraffet ska verkställas (6 § första stycket). För domar eller beslut på fängelse i högst tre månader får Kriminalvården skjuta upp verkställigheten av ett fängelsestraff om syftet är att åstadkomma en jämnare beläggning i kriminalvårdsanstalterna, dock högst under sex månader från den dag fängelsestraffet är verkställbart (7 § första stycket 1 och andra stycket).

Om en dömd är häktad, omhändertagen enligt 26 kap. 22 § första stycket eller 28 kap. 11 § första eller tredje stycket brottsbalken eller intagen i kriminalvårdsanstalt för verkställighet i ett annat mål när fängelsestraffet är verkställbart, ska verkställigheten påbörjas omedelbart där han eller hon förvaras (8 § första stycket).

En dömd som ska överföras eller förpassas till kriminalvårdsanstalt för verkställighet av fängelsestraff får i anslutning till det tas in i häkte i avvaktan på anstaltsplacering eller om det behövs med hänsyn till transportförhållandena (9 §). Den dömde får i sådana fall tillfälligt tas in i polisarrest. Tiden i häkte får inte vara längre än nödvändigt och inte längre än sju dagar, om det inte finns särskilda skäl för en längre tid (10 §). Tiden i häkte får dock aldrig vara längre än 30 dagar.

### *Kriminalvårdens årsredovisning*

Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2018 framgår att Kriminalvårdens mål är att tiden i häkte från det att domen är verkställbar ska vara så kort som möjlig (s. 26 f.). En verkställbar dom är en dom som har vunnit laga kraft, där domstolen har beslutat om omedelbar verkställighet eller där klienten avgett nöjdförklaring. En nöjdförklaring innebär att klienten avstår från att överklaga domen i fråga om påföljden. Tiden styrs av de fyra delprocesserna att upprätta underlag för placering, hitta en lämplig ledig plats, fatta beslut om placering och transportera personen till anstalten. Vidare anför Kriminalvården följande (s. 21 f.).

I häkte finns i huvudsak häktade personer som är misstänkta för brott men som ännu inte har fått sitt ärende slutligt prövad av domstol. Det finns även andra kategorier av intagna i häkte. Den näst största kategorin är

verkställighetsfall, det vill säga personer som har börjat avtjäna påföljden men ännu inte har placerats i anstalt, personer som väntar på omplacering till annan anstalt eller som övernattar under en längre transport.

Av antalet inskrivna i häkte 2018 utgjorde verkställighetsfallen i genomsnitt 8 procent av samtliga inskrivna. Angående verkställighetsfallen anför Kriminalvården även följande (s. 27).

Trots den ökade arbetsbelastningen med hög beläggning i häkte och platsbristen i anstalt ligger andelen intagna som skrivs in i anstalt inom sju dagar kvar på samma nivå som föregående år, det vill säga 56 procent. För kvinnor har andelen ökat från knappt 70 procent under 2016 och 2017 till knappt 80 procent under 2018. Ökningen bedöms bero på att tillgången på anstaltsplatser för kvinnor har varit god samt att det med hänsyn till häktesbeläggningen varit prioriterat att frigöra platser så snabbt som möjligt. Sammantaget visar detta på vikten av tillräcklig tillgång till anstaltsplatser i syfte att minska verkställighetstiderna på häkte.

Den nya strafftidslagstiftningen som börjar gälla i april 2019 innebär att placering inom sju dagar går från praxis till lag. Det ställer betydligt skarpare krav på att andelen intagna som placeras inom denna tid ökar kraftigt. För att klara detta givet aktuell beläggningssituation krävs att var och en av delprocesserna kan hållas så korta som möjligt. Om antalet tillgängliga anstaltsplatser inte räcker till hjälper dock inte en förkortad handläggningstid. Då kan tillfälliga platser behöva användas i avvaktan på tillgång till lediga ordinarie anstaltsplatser. På sikt behöver dock antalet anstaltsplatser ökas för att kunna möta den nya lagstiftningens krav.

### *Tidigare utskottsbehandling*

I samband med beredningen av rättsväsendets budget för 2019 föreslog utskottet ett ökat anslag till Kriminalvården (bet. 2018/19:JuU1 s. 45). Utskottet uttalade bl.a. att åtgärder behöver vidtas för att förkorta tiden mellan lagakraftvunnen dom och verkställighet. Enligt utskottet bör resultaten på området redovisas till regeringen. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2018/19:73).

### **Utskottets ställningstagande**

Den nya strafftidslagen har nyligen trätt i kraft. I förarbetena anförde regeringen att det är en grundläggande utgångspunkt att verkställigheten av ett fängelsestraff ska påbörjas så snart som möjligt och utan onödigt dröjsmål efter det att straffet blivit verkställbart. Regeringen gjorde dock bedömningen att det saknades anledning att i lagen särskilt ange att verkställigheten ska påbörjas så snart som möjligt.

I strafftidslagen regleras möjligheten till omedelbar verkställighet i vissa fall. Vidare anges det uttryckligen att en dömd har rätt att påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff om han eller hon begär det och straffet är verkställbart. Som framgår ovan togs frågan om att i lagen ange att verkställigheten av ett fängelsestraff ska påbörjas så snart som möjligt upp i samband med att lagen infördes. Utskottet gör i denna fråga ingen annan bedömning än den regeringen gjorde då. Utskottet är således inte berett att

ställa sig bakom det tillkännagivande som begärs i motion 2018/19:2867 (M) yrkande 3 och avstyrker därför motionsyrkandet.

Utskottet konstaterar vidare att frågan om tiden mellan dom och verkställighet är uppmärksammas och ser därför inget skäl att ställa sig bakom det yrkande om att ge Kriminalvården i uppdrag att arbeta för att påtagligt förkorta tiden som framställs i motion 2018/19:2867 (M) yrkande 4. Motionsyrkandet avstyrks därmed.

Utskottet är inte heller berett att ställa sig bakom det tillkännagivande om ökade möjligheter till omedelbar verkställighet som begärs i motion 2018/19:2867 (M) yrkande 5 och avstyrker därför yrkandet.

## Tiden i anstalt

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. oövervakade besök, nolltolerans mot narkotika på anstalter och likvärdig kriminalvård för män och kvinnor.

Jämför reservation 5 (SD), 6 (SD), 7 (V), 8 (KD) och 9 (L).

## Motionerna

I kommittémotion 2018/19:131 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 5 begärs att restriktionerna för när Kriminalvården får förbjuda oövervakade besök lättas upp. Motionärerna framhåller vikten av att minska förekomsten av droger på anstalterna och anför att besöksrummen är en av de uppenbara vägarna där narkotika och andra otillåtna varor kan lämnas över till en intagen.

I samma motion yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om kamerabevakning i cellen. Motionärerna anför att mycket av kriminaliteten sker i cellerna, där kameror i dag inte tillåts. I klass 1- och klass 2-anstalter ska därför kamerabevakning med ljudupptagning tillåtas som ett medel för att stävja brott i anstalter. Den intagnes integritet får enligt motionärerna anses väga lättare än behovet av säkerhet.

I kommittémotion 2018/19:295 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 3 begärs att regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att tillsammans med funktionshindersorganisationerna kartlägga hur tillgängligheten inom Kriminalvården ser ut samt presentera förslag på vilka åtgärder som behövs för att Kriminalvården bättre ska kunna möta personer med olika funktionsnedsättningar. Enligt motionärerna placeras i dag dömda personer med funktionsnedsättning i en anstalt som har möjlighet att tillgodose de behov som den dömda har. Det har även bedrivits och bedrivs fortfarande olika insatser och projekt som rör neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Vidare pågår det inom Kriminalvården ett arbete med att ta fram en tillgänglighetsplan. Det är enligt motionärerna bra men samtidigt finns det varken någon samlad översikt av eller något underlag om hur Kriminalvården

möter och underlättar för personer med funktionsnedsättning som är dömda till en kriminalvårdspåföljd. Det är därför omöjligt att veta hur det verkligen ser ut med tillgängligheten inom kriminalvården men det är inte osannolikt att det finns områden som har en stor förbättringspotential i detta hänseende.

I motion 2018/19:399 av Markus Wiechel (SD) yrkande 1 begärs att samhällstjänst görs till regel för samtliga personer dömda till fängelsestraff. Motionären anför att samhällstjänst kan utföras såväl innanför som utanför anstalten och att arbete är en viktig del i rehabiliteringen och återetableringen till livet utanför fängelset. I yrkande 2 begärs att regeringen ska återkomma med förslag på åtgärder mot de fängelsedömda som vägrar att utföra samhällstjänst.

I motion 2018/19:1650 av John Weinerhall (M) yrkande 3 begär motionären en utredning om förutsättningarna för att förhindra gängkriminalitet genom att placera intagna långt ifrån sin hemort och förbjuda tillgång till sådant som kan vara statusbringande, t.ex. kläder, smycken och accessoarer. I yrkande 4 anför motionären att tiden i fängelse inte ska möjliggöra indirekt fortsatt kriminell aktivitet. Vidare ska som en del av straffet, men också av kostnadsmässiga skäl, standarden kunna vara av mycket enkel karaktär. Enligt motionären bör även detta utredas som åtgärder för att förhindra gängkriminalitet.

I kommittémotion 2018/19:2474 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om nolltolerans mot narkotika på anstalter. Motionärerna anför att det är viktigt att alla anstalter är drogfria och att personalen ges resurser och möjlighet att kontrollera att drogfriheten efterlevs. Behandling ska erbjudas dem som så behöver och vid misstanke om missbruk ska tester utföras. Vidare ska anmärkningssystemet användas vid vägran att lämna urinprov, vilket ska kunna leda till en senarelagd villkorlig frigivning.

I partimotion 2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 15 begärs ett tillkännagivande om likvärdig kriminalvård för män och kvinnor. Motionärerna anför att justitieombudsmannen i flera avgöranden har kritiserat att Kriminalvården inte lyckas erbjuda en likvärdig kriminalvård för män och kvinnor. I stället missgynnas kvinnliga intagna i flera avseenden av den befintliga regleringen samt begränsningar i anstalternas fysiska miljö och verkställighetsinnehåll. Enligt motionärerna är det viktigt att regeringen noggrant följer de initiativ som Kriminalvården har tagit för att komma till rätta med bristerna.

## **Bakgrund**

### *Utformning av verkställighet av fängelsestraff*

Verkställigheten av ett fängelsestraff ska enligt 1 kap. 5 § första stycket fängelselagen utformas så att den intagnes anpassning till samhället underlättas och så att negativa följder av frihetsberövandet motverkas.

### *Besök i anstalt*

Av 7 kap. 1 § fängelselagen framgår att en intagen får ta emot besök i den utsträckning det lämpligen kan ske. Ett besök får dock vägras under vissa omständigheter. Av 7 kap. 2 § följer vidare att ett besök, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl, får kontrolleras genom att personal övervakar besöket eller genom att besöket äger rum i ett besöksrum som är utformat så att det omöjliggör att föremål överlämnas. I samband med bestämmelsens införande anförde regeringen att kontroll t.ex. kan ske genom att den intagne och besökaren hålls fysiskt åtskilda från varandra av en glastruta (prop. 2009/10:135 s. 144).

### *Kamerabevakning*

Den 1 augusti 2018 trädde kamerabevakningslagen (2018:1200) i kraft. Syftet med lagen är att tillgodose behovet av kamerabevakning för berättigade ändamål och att skydda fysiska personer mot otillbörligt intrång i den personliga integriteten vid sådan bevakning. Myndigheter och andra som utför uppgifter av allmänt intresse behöver enligt den nya lagen tillstånd för kamerabevakning, om de kamerabevakar en plats dit allmänheten har tillträde. Platser dit allmänheten inte har tillträde får bevakas utan tillstånd, men reglerna i dataskyddsförordningen måste följas. Datainspektionen ansvarar för all tillsyn för kamerabevakning i Sverige.

Justitiedepartementet har lämnat informationen att alla anstalter i dag har kamerabevakning i någon utsträckning. Antalet kameror varierar mellan anstalterna och är fler ju högre grad av säkerhet anstalten har. De utrymmen som kommer i fråga för kamerabevakning är bl.a. allmänna utrymmen, korridorer, slussar och rastgårdar. Även s.k. observationsceller kan i särskilda fall bevakas via kamera. Bostadsrummen kamerabevakas inte.

### *Tillgänglighet*

Under avsnittet om frigivningsförberedelser i årsredovisning för 2018 (s. 50 f.) framgår att Kriminalvården 2017 startade ett utvecklat samarbete mellan arbetsförmedlare och medicinsk personal på anstalt i syfte att öka förutsättningarna för intagna att komma ut på arbetsmarknaden. Bakgrunden är att Arbetsförmedlingen genomförde förändringar 2015 kring registreringen av funktionsnedsättning. Förändringarna innebar att Kriminalvårdens klienter riskerade försämrade möjligheter till särskilda insatser, om inte medicinska underlag kunde styrka funktionsnedsättning i enlighet med vedertagen medicinsk grund. Kriminalvården anför följande.

Arbetet har bedrivits som en pilot med tre anstalter som från våren 2018 utökats med ytterligare fyra. Piloten innebar att ett nytt arbetssätt prövades, där arbetsförmedlare och medicinsk personal samverkar mer kring de intagna för att upptäcka sociala eller medicinska funktionsnedsättningar som kan innebära nedsatt arbetsförmåga. Tanken är att möjligheterna att ta del av Arbetsförmedlingens insatser ska öka.

Piloten avslutas under början av 2019 efter att erfarenheterna från arbetet samlats in. Arbetssättet kan nu implementeras i hela landet.

### *Sysselsättning*

Av 3 kap. 2 § fängelselagen framgår att en intagen är skyldig att utföra eller delta i den sysselsättning som anvisas honom eller henne. Av andra stycket i samma bestämmelse framgår att en intagen som uppbär ålderspension enligt socialförsäkringsbalken inte får åläggas någon sysselsättning och att en intagen som har beviljats sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt samma balk får åläggas sysselsättning bara av den art och den omfattning som kan anses lämplig för honom eller henne.

Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2018 (s. 42) framgår att sysselsättningsgraden under 2018 uppgick till i snitt 77 procent, vilket är ungefär på samma nivå som de senaste tio åren. Sysselsättningsgraden för kvinnor var 89 procent och för män 76 procent. Skillnaden beror främst på att det råder väldigt liten brist på sysselsättning på kvinnoanstalterna (6 procent, jämfört med 15 procent på mansanstalterna). En anledning är att det inte finns samma behov av differentiering av säkerhetsskäl på kvinnoanstalterna jämfört med mansanstalterna vilket innebär att de flesta intagna kan vistas gemensamt i sysselsättningslokalerna. En annan anledning är att kategorin annan strukturerad verksamhet utgör en större andel av den totala sysselsättningen för kvinnor jämfört med män. Då denna verksamhet består av flera olika och individanpassade aktiviteter är det lättare att upprätthålla en hög sysselsättningsnivå.

I årsredovisningen anges att för de flesta anstalter är den arbetspliktiga tiden 30 timmar per vecka men några har 40-timmarsvecka. Sysselsättningen ska utformas utifrån den intagnes behov och syfta till att den intagne ska få arbetsträna, erhålla nya kunskaper, insikter och färdigheter samt förbereda sig för frivgivning och för att själv kunna försörja sig.

Deltagande i behandlingsprogram utgör 5 procent av sysselsättningstiden i anstalt för män och 4 procent för kvinnor. Behandlingsprogram bedrivs även inom frivården.

### *Narkotika på anstalt*

I årsredovisningen för 2018 (s. 66) anför Kriminalvården att utbildningarna om droger och tydliga tecken på påverkan har fortsatt, både inom grundutbildningen för kriminalvårdare och som riktade insatser för klientnära personal. Sammanlagt har ett hundratal utbildningar genomförts med mellan 8 och 75 deltagare per tillfälle. Utvecklingen av hundverksamheten fortsätter med fokus på dressymetoder, hundarnas förmåga att upptäcka mycket små mängder preparat och intern samverkan. Antalet hundekipage har ökat från 18 till 22 stycken under 2018.

När det gäller drogprevention i anstalt och häkte anför Kriminalvården följande (s. 67 f.).

Nästan tre av fem intagna bedöms ha problem med någon form av missbruk innan de blir frihetsberövade. Narkotika- eller blandmissbruk (narkotika och alkohol) är vanligast, och problemen är något mer utbredda bland män än bland kvinnor. Användning av narkotika eller andra hälsofarliga varor för med sig en mängd problem som ändring av beteenden, hot, våld och hälsorisker med mera. Kriminalvården har därför en nollvision när det gäller droger och ska kunna erbjuda de intagna en stödjande miljö utan överhängande risk för återfall trots att individen ibland vill fortsätta sitt missbruk. Den absolut viktigaste faktorn för att motarbeta hantering och bruk av narkotika är en motiverad, engagerad och klientnära personal med ett gott förhållningssätt.

Vidare framgår att den kända förekomsten av narkotika i anstalter och häkten låg på samma nivå 2018 som året innan, medan förekomsten av otillåtna mediciner verkar ha ökat.

Kriminalvården genomförde en drogscreening under 2018, som indikerade en låg förekomst av de åtta substanser som testades. Fyrtiotre anstalter deltog, och ungefär 16 procent av de intagna som var inskrivna där vid tillfället ingick i provtagningen. Av 553 analyser var 50 positiva, varav 29 berodde på förskrivna medicin. Av de övriga bedöms hälften bero på missbruk under nyligen genomförd utvistelse. Kriminalvården anför vidare följande (s. 68).

Kriminalvården deltar i SIS kommitté *Snabbtester för droganalyser*, som ska arbeta fram en standardisering av snabbtester för olika substanser. För närvarande är det tekniskt svårt att ta fram ett tillförlitligt snabbtest.

Enligt andra drogbekämpande myndigheter finns god tillgång till narkotikaklassade preparat och andra hälsofarliga varor i samhället. De beslag som görs inom Kriminalvården avser oftast mycket små mängder. Det tyder på att det är svårt att smugla in preparaten. Kriminalvården har under året fortsatt följt utvecklingen med substansen Fentanyl, som är vanlig i samhället och i vissa fall mycket potent. Hittills har preparatet inte påträffats inom Kriminalvården mer än vid något enstaka tillfälle.

Av 26 kap. 6 § brottsbalken framgår att när minst två tredjedelar av ett tidsbestämt fängelsestraff, dock minst en månad, har avtjänats ska den dömda frigges villkorligt. Om det finns synnerliga skäl mot villkorlig frigivning ska den dock skjutas upp. Vid bedömningen av om det finns synnerliga skäl mot villkorlig frigivning ska det särskilt beaktas om den dömda på ett allvarligt sätt har brutit mot de föreskrifter och villkor som gäller för verkställigheten. I begreppet föreskrifter innefattas all normgivning som gäller för den som avtjänar ett fängelsestraff, dvs. såväl lagar och förordningar som Kriminalvårdens föreskrifter och anstaltens ordningsregler. Med villkor avses annat som är bindande för den dömda, t.ex. vad som är bestämt i hans eller hennes verkställighetsplan.

### *Kvinnors situation i fängelse*

Kriminalvården har skilda fängelser för kvinnor och män. Kvinnor som är dömda till fängelse avtjänar sitt straff på anstalterna Hinseberg, Färingsö, Sagsjön, Ljustadalen, Ringsjön eller anstalten Ystad. Av Kriminalvårdens webbplats framgår att den personal som arbetar på dessa anstalter är utbildad

för att kunna möta särskilda behov hos dömda kvinnor. Vidare framgår att antalet kvinnor intagna i fängelse varierar mellan 200 och 300 dagligen. Det är drygt 5 procent av det totala antalet intagna i svenska fängelser.

I Kriminalvårdens regleringsbrev för 2018 anges att myndigheten ska redovisa på vilket sätt man arbetar för att förebygga och motverka diskriminering. I regleringsbrevet för 2019 anges att myndigheten ska redovisa resultatet av de åtgärder i fråga om jämställdhetsintegrering som vidtagits för att myndighetens verksamhet ska bidra till att uppnå målen för jämställdhetspolitiken.

När det gäller arbetet med jämställdhetsintegrering anför Kriminalvården bl.a. följande i årsredovisningen för 2018 (s. 8).

Åtgärder av arbetet med jämställdhetsintegrering under 2018 har bland annat varit flera olika utbildningsinsatser för medarbetare med syftet att öka kunskaperna om jämställdhet och normkritik. Ett annat exempel är att utredningen om att utveckla platser och verksamhetsinnehåll för kvinnor i anstalt har slutförts.

Ett resultat av arbetet med handlingsplanen är att medvetenheten om de utmaningar som finns med att bedriva en jämställd kriminalvård har ökat, särskilt eftersom verksamheten till stor del är utformad med mannen som norm. Arbetet har medverkat till att kartlägga och belysa oskäliga skillnader. Det har även bidragit till att identifiera åtgärder till den kommande handlingsplanen. Det kan ge effekter för jämställdheten i verksamheten på lång sikt.

### *Tidigare utskottsbehandling*

Vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2014/15 behandlade utskottet ett motionsyrkande om att rätten till oövervakade besök ska inskränkas för dem som är intagna på klass 1- och klass 2-anstalter (bet. 2014/15:JuU17 s. 23 f.). Utskottet hänvisade till vad som angetts vid tidigare beredning av liknande motionsyrkanden och framhöll att det följer av fängeslagen att ett besök, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl, får kontrolleras genom att personal övervakar besöket eller genom att besöket äger rum i ett besöksrum som är så utformat att det omöjliggör att föremål överlämnas. Utskottet fann inte något skäl att ändra gällande ordning och avstyrkte därför motionsyrkandet. Utskottet har även vid senare tillfällen genom förenklad beredning avstyrkt liknande motionsyrkanden (bet. 2015/16:JuU21, bet. 2016/17:JuU19 och bet. 2017/18:JuU16).

Vid samma tillfälle avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om att kameraövervakning med ljudupptagning i de intagnas celler ska tillåtas och vara huvudregel när det gäller klass 1- och klass 2-anstalter (bet. 2014/15:JuU17 s. 22 f.). Utskottet anförde att det enligt då gällande lagstiftning var möjligt att kameraövervaka platser dit allmänheten inte har tillträde om övervakningsintresset väger tyngre än den enskildes intresse av att inte bli övervakad. Utskottet, som noterade att kameraövervakning förekom på alla anstalter, ansåg att den ordningen var väl övervägd. Utskottet såg därför inte något skäl att ställa sig bakom ett sådant tillkännagivande som



efterfrågades. Utskottet har även vid senare tillfällen genom förenklad beredning avstyrkt yrkanden om kameraövervakning i cellen (bet. 2015/16:JuU21, bet. 2016/17:JuU19 och bet. 2017/18:JuU16).

I samma betänkande behandlade utskottet även ett motionsyrkande om att alla kriminalvårdsinrättningar ska vara fria från narkotika (bet. 2014/15:JuU17 s. 7 f.). Utskottet såg mycket positivt på uppgifterna i Kriminalvårdens årsredovisning om att omfattande kontroller visade att förekomsten av droger var mycket låg. Utskottet, som förutsatte att Kriminalvården fortsatte sina ansträngningar med att förhindra förekomsten av narkotika i anstalter, ansåg inte att det behövdes någon åtgärd från riksdagens sida och avstyrkte därför yrkandet. Utskottet har även vid senare tillfällen genom förenklad beredning avstyrkt yrkanden om nolltolerans mot narkotika på anstalter och institutioner (bet. 2015/16:JuU21, bet. 2016/17:JuU19 och bet. 2017/18:JuU16).

Vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2015/16 och 2016/17 behandlade utskottet ett yrkande med begäran om att regeringen ska lämna ett uppdrag till en lämplig myndighet att tillsammans med funktionshindersorganisationerna kartlägga hur tillgängligheten inom kriminalvården ser ut samt presentera förslag på vilka åtgärder som behövs för att kriminalvården bättre ska kunna möta personer med olika funktionsnedsättningar (bet. 2016/17:JuU19 s. 29 f.). Utskottet konstaterade att frågan om tillgänglighet inom Kriminalvården var uppmärksamrad och avstyrkte därför motionsyrkandet. Ett likalydande yrkande avstyrktes av utskottet genom förenklad beredning i betänkandet 2017/18:JuU16.

Vid samma tillfälle avstyrkte utskottet motionsyrkanden med begäran om tillkännagivanden om att göra samhällstjänst till regel för samtliga fängelsedömda och om åtgärder mot de som döms till fängelse men som vägrar att utföra samhällstjänst (bet. 2016/17:JuU19 s. 29 f.). Utskottet, som konstaterade att de som är intagna i anstalt är skyldiga att utföra eller delta i den sysselsättning som anvisas honom eller henne, såg inget skäl att ställa sig bakom de begärda tillkännagivandena. Likalydande yrkanden avstyrktes av utskottet genom förenklad beredning i betänkande 2017/18:JuU16.

Utskottet behandlade även ett yrkande om att det ska göras en djupare översyn av situationen för kvinnor och hbtq-personer intagna i kriminalvårdsanstalt och inom frivården i syfte att förbättra och anpassa kriminalvårdens verksamhet och insatser för dessa klientgrupper (bet. 2016/17:JuU19 s. 29 f.). Utskottet hänvisade till att det i Kriminalvårdens regleringsbrev angavs att myndigheten skulle redovisa på vilket sätt man arbetar för att uppmärksamma frågor om mänskliga rättigheter samt förebygga och motverka diskriminering och att det inom Kriminalvården finns en plan för jämställdhetsintegrering. Utskottet ansåg därför att det efterfrågade tillkännagivandet inte var nödvändigt och avstyrkte motionsyrkandet.

## Utskottets ställningstagande

Som utskottet har angett vid tidigare beredning av motionsyrkanden om att inskränka rätten till oövervakade besök framgår det av fängelselagen att ett besök, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl, får kontrolleras genom att personal övervakar besöket eller genom att besöket äger rum i ett besöksrum som är så utformat att det omöjliggör att föremål överlämnas. Utskottet finner inte något skäl att ändra gällande ordning och avstyrker därför motion 2018/19:131 (SD) yrkande 5.

Kamerabevakning förekommer i dag på alla anstalter, dock i varierande grad och inte i bostadsrummen. Utskottet vidhåller sin tidigare inställning och ser inte heller nu något skäl att ställa sig bakom det tillkännagivande om kamerabevakning i cellen som efterfrågas i motion 2018/19:131 (SD) yrkande 6. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Utskottet konstaterar att frågan om tillgänglighet inom kriminalvården är fortsatt uppmärksammat och vidhåller sin tidigare inställning när det gäller frågan om att ge lämplig myndighet i uppdrag att tillsammans med funktionshindersorganisationerna kartlägga hur tillgängligheten inom Kriminalvården ser ut samt presentera förslag på vilka åtgärder som behövs för att Kriminalvården bättre ska kunna möta personer med olika funktionsnedsättningar. Utskottet avstyrker därför motion 2018/19:295 (V) yrkande 3.

Som utskottet tidigare har konstaterat är de som är intagna i anstalt skyldiga att utföra eller delta i den sysselsättning som anvisas honom eller henne. Utskottet vidhåller sin inställning att det inte finns något skäl att ställa sig bakom tillkännagivanden om att göra samhällstjänst till regel för samtliga fängelsedömda och om åtgärder mot de som döms till fängelse men som vägrar att utföra samhällstjänst. Utskottet avstyrker därmed motion 2018/19:399 (SD) yrkandena 1 och 2.

Utskottet ser inget skäl för de tillkännagivanden om olika sätt att råda bot på gängkriminaliteten som efterfrågas i motion 2018/19:1650 (M) yrkandena 3 och 4 och avstyrker även dessa motionsyrkanden.

När det gäller drogprevention inom kriminalvården bör det beaktas att en stor del av de intagna bedöms ha problem med någon form av missbruk innan de blir frihetsberövade. Utskottet ser positivt på uppgifterna i Kriminalvårdens årsredovisning om det arbete som utförs, bl.a. omfattande utbildningsinsatser och satsningar på hundverksamheten, och förutsätter att Kriminalvården fortsätter sina ansträngningar med att förhindra förekomsten av narkotika i anstalter. Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning att det inte behövs någon åtgärd från riksdagens sida och avstyrker därmed motion 2018/19:2474 (KD) yrkande 1.

Kriminalvården har haft och har regeringens uppdrag att redovisa på vilket sätt man arbetar för att förebygga och motverka diskriminering och redovisa resultatet av de åtgärder i fråga om jämställdhetsintegrering som vidtagits. Av årsredovisningen för 2018 framgår bl.a. att en utredning om att utveckla platser och verksamhetsinnehåll för kvinnor i anstalt har slutförts och att

medvetenheten om de utmaningar som finns med att bedriva en jämställd kriminalvård har ökat. Utskottet konstaterar att frågan om en likvärdig kriminalvård för män och kvinnor är uppmärksammas och ser därför inget skäl för det tillkännagivande som efterfrågas i motion 2018/19:2593 (L) yrkande 15. Motionsyrkandet avstyrks.

## Kriminalvårdens behandlingsprogram

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att utöka Kriminalvårdens programverksamhet till att även omfatta program för personer som begått hedersrelaterade brott.  
Jämför reservation 10 (V).

### Motionen

I kommittémotion 2018/19:295 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 1 begär motionärerna att Kriminalvårdens programverksamhet utökas till att även omfatta program för personer som begått hedersrelaterade brott. Det får ankomma på regeringen att ge Kriminalvården de förutsättningar som behövs för att ta fram ett sådant behandlingsprogram.

### Bakgrund

#### *Fängelselagen*

Enligt 3 kap. 1 § fängelselagen ska en intagen ges möjlighet till sysselsättning i form av arbete, utbildning, brotts- och missbruksrelaterad programverksamhet eller annan strukturerad verksamhet. Av 3 kap. 2 § framgår att en intagen är skyldig att utföra eller delta i den sysselsättning som anvisas honom eller henne.

#### *Kriminalvårdens årsredovisning för 2018*

Av årsredovisningen (s. 46) framgår att deltagande i behandlingsprogram utgör 5 procent av sysselsättningstiden i anstalt för män och 4 procent för kvinnor. Behandlingsprogram bedrivs även inom frivården. Vidare anför Kriminalvården följande.

Syftet är att förhindra återfall i brott genom att ge klienten nya kunskaper, färdigheter och insikter. Målet är att så många klienter som möjligt som bedömts ha medel eller hög risk att återfalla i brott ska nås av något behandlingsprogram. Behandlingen ska rikta sig mot den enskilde individens kriminogena behov och ska erbjudas likvärdigt för män och kvinnor.

Behandlingsprogrammen är huvudsakligen riktade mot:

- allmän kriminalitet,

- våldsbrott,
- våld i nära relation och sexualbrott samt
- missbruk av droger eller alkohol.

Behandlingsprogrammen ackrediteras, vilket betyder att de genomgår en vetenskaplig bedömning, där en oberoende forskarpanel granskar insatsens innehåll och sättet det genomförs på. Kriminalvården bedriver för närvarande 13 ackrediterade behandlingsprogram.

Av årsredovisningen (s. 47) framgår även att Kriminalvården har stärkt samarbetet med Socialstyrelsen, som har flera pågående regeringsuppdrag som handlar om våld mot närstående och hedersrelaterat våld. Samarbetet tar utgångspunkt i Kriminalvårdens uppdrag att utveckla återfallsförebyggande insatser till dömda samt Socialstyrelsens uppdrag att utreda och föreslå behandlingsmetoder för våldsutövare som söker hjälp från kommunen eller sjukvården för att sluta med våld.

### *Uppdrag om insatser för att förebygga återfall i våldsbrott mot närstående och hedersrelaterade brott*

Regeringen beslutade den 30 augusti 2018 att ge Kriminalvården i uppdrag att ytterligare utveckla myndighetens återfallsförebyggande arbete för personer dömda för våldsbrott mot närstående (S2018/04674/JÄM). Kriminalvården ska även utreda förutsättningarna för att inom ramen för myndighetens verksamhet bedriva återfallsförebyggande arbete för personer dömda för hedersrelaterade brott. För att förebygga återfall i våldsbrott mot närstående samt hedersrelaterade brott finns det enligt regeringen behov av att utveckla effektiva och målgruppsanpassade insatser inom Kriminalvårdens verksamhet. Uppdraget ska delredovisas senast den 31 mars 2020 och slutredovisas senast den 31 mars 2021.

Av bakgrundsbeskrivningen i regeringsbeslutet framgår att Kriminalvården har genomfört studier (projekt nr 2013:268 och 2015:286) för att öka kunskapen om den målgrupp som utövar hedersrelaterat våld och förtryck. Vidare har Socialstyrelsen regeringens uppdrag att stödja genomförandet av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. I uppdraget ingår bl.a. att utveckla metoder för socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens behandlingsarbete med våldsutövare samt att genomföra en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck (S2017/01221/JÄM).

### **Utskottets ställningstagande**

Det är viktigt att Kriminalvården arbetar för att alla intagna som behöver behandling genomgår lämpliga behandlingsinsatser. Som framgår ovan har Kriminalvården regeringens uppdrag att utreda förutsättningarna för att inom ramen för myndighetens verksamhet bedriva återfallsförebyggande arbete för personer dömda för hedersrelaterade brott och att utveckla effektiva och målgruppsanpassade insatser. Utskottet ser därför inget skäl att ställa sig

bakom det tillkännagivande som begärs i motion 2018/19:295 (V) yrkande 1. Motionsyrkandet avstyrks.

## Utbildning

### **Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en rätt för alla intagna på anstalt att fullgöra grundskoleutbildning.

Jämför reservation 11 (V).

### **Motionen**

I kommittémotion 2018/19:295 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 2 begärs att regeringen återkommer med ett förslag som innebär att alla intagna på anstalt ges rätt att fullgöra grundskoleutbildning. Motionärerna anför att det är en brist att inte frågan om att fullgöra grundskoleutbildning inkluderades i det regeringsuppdrag som Kriminalvården fick i regleringsbrevet för 2017.

### **Bakgrund**

#### *2019 års budgetproposition*

Av årets budgetproposition (s. 38) framgår att andelen klienter i anstalt som har påbörjat studier uppgår till en knapp fjärdedel och har minskat något i förhållande till föregående år. Andelen fullföljda kurser eller utbildningar är dock i nivå med föregående år. Kriminalvården har redovisat åtgärder som myndigheten har vidtagit för att öka tillgängligheten och genomströmningen i klientutbildningen i syfte att fler klienter ska få tillgång till studier.

#### *Kriminalvårdens regleringsbrev*

I regleringsbrevet för 2016 fick Kriminalvården i uppdrag att utreda förutsättningarna för att myndigheten ska kunna erbjuda kompletterande utbildning på gymnasial nivå för intagna i anstalt som saknar fullständig gymnasieutbildning. Kriminalvården har i enlighet med regleringsbrevet i särskild ordning redovisat till regeringen på vilka sätt myndigheten kan bidra till att fler intagna lämnar kriminalvården med kompletterande utbildning på gymnasial nivå.

I Kriminalvårdens regleringsbrev för 2017 anges också att Kriminalvården ska vidta åtgärder för att öka tillgängligheten och genomströmningen i klientutbildningen. Uppdraget syftar till att myndigheten i högre utsträckning ska kunna erbjuda kompletterande utbildning på gymnasial nivå för intagna i anstalt som saknar fullständig gymnasieutbildning. Kriminalvården ska redovisa vilka åtgärder myndigheten har vidtagit för att uppnå detta.

## *Kriminalvårdens årsredovisning 2018*

Av Kriminalvårdens årsredovisning framgår bl.a. följande om vuxenutbildning (s. 43 f.).

Vuxenutbildning utgör tolv procent av sysselsättningstiden i anstalt för män och elva procent för kvinnor. Den omfattar grundläggande och gymnasial nivå. Det är en formell utbildning som ger betyg och kan leda till examen på samma sätt som den kommunala vuxenutbildningen. Betygsdokumenten är neutrala och visar inte att studierna bedrivits inom Kriminalvården. För närvarande bedrivs huvudsakligen utbildning i teoretiska ämnen, men det finns också yrkesutbildning vid några anstalter. Möjlighet att studera på högskolenivå finns i begränsad utsträckning.

I samarbete med Arbetsförmedlingen har 20 arbetsmarknadsutbildningar bedrivits på 18 anstalter under 2018. Det är ett tiotal färre utbildningar respektive berörda anstalter än under 2017. I några fall beror det på att det har uppstått glapp när en avtalsperiod har gått ut och att upphandlingsprocessen av utbildning varit försenad. I andra fall har utbildningarna inte haft önskat utfall och har därför inte förlängts. På 12 anstalter har även den förberedande utbildningen, Min väg till arbete, bedrivits. Utbildningarna upphandlas av Arbetsförmedlingen i samråd med Kriminalvården.

Kriminalvården har tagit steg i utvecklingen av vuxenutbildningen men har fortfarande behov av fler insatser för att inventera intagnas utbildningsbakgrund och behov, för att kunna satsa på dem med störst behov. Det innebär att studie- och yrkesvägledningen behöver förstärkas. Samtidigt behöver teknikstödet utvecklas både för undervisningen och för administrationen av utbildningen.

Kriminalvården har fortsatt arbetet med att öka tillgängligheten och genomströmningen i vuxenutbildningen, bland annat genom att ha:

- utvecklat möjligheten till distansstudier för yrkesutbildning på gymnasial nivå,
- tagit fram studieguider för varje kurs,
- arbetat med att integrera den individuella studieplanen i häktesplanen och verkställighetsplanen, samt
- prioriterat de som ännu inte har fullföljt gymnasieutbildningen när det är fler sökande än det finns platser.

Vid antagning till vuxenutbildningen prioriterar Kriminalvården intagna med kort eller ingen utbildning och intagna med behov av utbildning i svenska för invandrare. Unga intagna prioriteras särskilt. För unga på häkte tas kontakt med hemskolan i de fall den intagne kan fortsätta pågående studier under tiden på häkte.

### *Tidigare utskottsbehandling*

Vid beredningen av motioner i samband med behandlingen av regeringens skrivelse om Riksrevisionens granskningsrapport om återfall i brott avstyrkte utskottet ett yrkande om att intagna ska ges rätt att fullgöra grundskoleutbildning och om att det ska bli obligatoriskt för Kriminalvården att erbjuda kompletterande utbildning för de som inte har någon fullständig gymnasieutbildning (bet. 2015/16:JuU8 s. 19). Utskottet instämde, i likhet med regeringen, i Riksrevisionens bedömning att utbildning är en viktig återfallsförebyggande insats och att en god utbildningsnivå ger bättre förutsättningar för tidigare dömda som ska etablera sig på arbetsmarknaden.

Utskottet välkomnade därför regeringens avsikt att ge Kriminalvården i uppdrag att utreda förutsättningarna för myndigheten att kunna erbjuda kompletterande utbildning i enlighet med Riksrevisionens rekommendationer. Utskottet ansåg inte att det fanns något behov av det tillkännagivande som motionärerna efterfrågade. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2015/16:34).

Även vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2016/17 avstyrkte utskottet ett yrkande om att alla intagna ska ges rätt att fullgöra grundskoleutbildning och om att det ska bli obligatoriskt för Kriminalvården att erbjuda kompletterande utbildning för de som inte har någon fullständig gymnasieutbildning (bet. 2016/17:JuU19 s. 27 f.). Utskottet konstaterade att Kriminalvården haft regeringens uppdrag att utreda förutsättningarna för myndigheten att kunna erbjuda kompletterande utbildning på gymnasial nivå för intagna i anstalt som saknar fullständig gymnasieutbildning. Vidare anförde utskottet att det i Kriminalvårdens regleringsbrev för 2017 angavs att myndigheten ska vidta åtgärder för att öka tillgängligheten och genomströmningen i klientutbildningen. Utskottet såg inte heller något skäl att ställa sig bakom ett motionsyrkande om att en person som avtjänar frivårdspåföljd ska ges rätt till och stöd av Kriminalvården att komplettera och fullgöra grundskole- och gymnasieutbildning. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2016/17:203).

I betänkande 2017/18:JuU16 avstyrkte utskottet ett yrkande om att alla intagna på anstalt ska ges rätt att fullgöra grundskoleutbildning (förenklad beredning). Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2017/18:184).

### **Utskottets ställningstagande**

Utbildning är en viktig återfallsförebyggande insats, och en god utbildningsnivå ger bättre förutsättningar för tidigare dömda som ska etablera sig på arbetsmarknaden. Kriminalvårdens vuxenutbildning omfattar både grundläggande och gymnasial nivå. Som framgår ovan har Kriminalvården fortsatt arbetet med att öka tillgängligheten och genomströmningen i vuxenutbildningen. Utbildningsfrågan är således uppmärksammas. Utskottet vidhåller därför sin tidigare uppfattning och ser inte heller nu något skäl att ställa sig bakom det tillkännagivande som begärs i motion 2018/19:295 (V) yrkande 2. Utskottet avstyrker yrkandet.

## Arbete mot radikalisering

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att Kriminalvården ska medverka i de nationella insatsteamens arbete mot extremism.

Jämför reservation 12 (KD).

### Motionen

I kommittémotion 2018/19:2474 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 2 begärs att Kriminalvården ska medverka i de nationella insatsteamens arbete mot extremism.

### Bakgrund

#### *Uppdrag till Kriminalvården att kartlägga metoder och arbetssätt för att stärka arbetet mot våldsbejakande extremism*

Regeringen beslutade den 25 juni 2015 att ge Kriminalvården i uppdrag att göra en kartläggning av metoder och arbetssätt som kan användas för att förebygga våldsbejakande extremism bland kriminalvårdens klienter (Ju2015/05232/KRIM). Kartläggningen skulle även omfatta metoder och arbetssätt som kan användas i arbetet med de klienter som redan är anslutna eller på annat sätt har koppling till våldsbejakande extremistiska grupper. Kriminalvården skulle när den genomförde uppdraget samråda med den nationella samordnaren för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism (Ju2014:18), Brottsförebyggande rådet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Socialstyrelsen och Statens institutionsstyrelse samt med relevanta organisationer i det civila samhället.

Kriminalvården lämnade i maj 2016 en redovisning av uppdraget i rapporten Våldsbejakande extremism i Kriminalvården. Redovisningen innehåller en kartläggning av metoder och arbetssätt som kan användas för att förebygga radikalisering mot våldsbejakande extremism bland klienter i kriminalvården. Av redovisningen framgår hur Kriminalvården kommer att sprida relevanta arbetssätt och metoder inom myndigheten. Av redovisningen framgår också att Kriminalvården i dagsläget bedömer att klienter som redan är anslutna, eller på annat sätt har kopplingar till våldsbejakande extremistiska grupper, förekommer i relativt begränsad omfattning. En mindre ökning av redan radikaliserade individer som kommit in i kriminalvården har noterats under året. Myndigheten bedömer emellertid att risken för religiös och politisk radikalisering som leder till våldsbejakande extremism under tiden för straffverkställigheten är fortsatt låg.

I ovannämnda redovisning anges bl.a. följande:

Kriminalvården speglar dock samhället i stort, händelser i omvärlden och samhället påverkar även kriminalvårdens miljö. Omfattningen av antalet



resande från Sverige som väljer att ansluta sig till väpnade extremist- och terroristgrupper i utlandet, den lag om förbud mot terrorresor som trädde i kraft 1 april 2016 i kombination med den ökande aktiviteten inom de höger- och vänsterextrema miljöerna kan sannolikt leda till en ökning av klienter som är anslutna eller på annat sätt har koppling till extremistiska grupper. Kriminalvården kommer i så fall att i större utsträckning både hantera dessa individer/nätverk och begränsa dem. Därmed finns även en risk att medarbetare utsätts för hot, våld och otillåten påverkan i större utsträckning. Utvecklingen har inneburit att Kriminalvården tagit frågan på stort allvar och området är prioriterat. Målet är att bidra till samhällets arbete att värna demokratin mot våldsbejakande extremism samt att utveckla och anpassa myndighetens metoder och arbetssätt så att de bättre möter de krav som ställs för att hantera dessa individer.

Av Kriminalvårdens redovisning framgår att möjligheten att integrera ett förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism i myndighetens existerande strukturer är god. För att detta ska kunna uppnås framhåller Kriminalvården att det är nödvändigt att myndighetens personal blir mer medvetna om och får en större förståelse för våldsbejakande extremism. Kriminalvården lyfter därför behovet av att utveckla och genomföra utbildningsinsatser för personalen som en angelägen åtgärd. Därutöver framhåller myndigheten ytterligare ett antal förslag för att stärka sitt förebyggande arbete, bl.a. att kvalitetssäkra processen när man anlitar trossföreträdare, att utreda behovet av utökad kunskap och expertis inom områden som religionsvetenskap och sociologi och att fortsätta utveckla arbetet med extern samverkan. När det gäller myndighetssamverkan framhålls bl.a. att svensk kriminalvård har en fördel i att frivård är en väl integrerad del av verksamheten och att det finns strukturer för samverkan som Kriminalvården kan utgå ifrån i arbetet mot våldsbejakande extremism.

### *Den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism*

I juni 2016 beslutade regeringen om att utvidga och förlänga uppdraget till den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism (dir. 2016:43). Enligt tilläggsdirektivet ska samordnaren fortsätta stärka och stödja samverkan mellan myndigheter, kommuner och organisationer på nationell, regional och lokal nivå i arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Samordnaren ska dessutom bl.a. vidareutveckla och fördjupa det kunskapsbaserade förebyggande arbetet, fortsätta pilotverksamheten med en nationell stödtelefon för information, råd och stöd om våldsbejakande extremism, utföra analyser och föreslå hur det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism bör samordnas och organiseras nationellt fr.o.m. januari 2018. Vidare förlängdes utredningstiden till januari 2018.

I december 2016 lämnade den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism delbetänkandet Värna demokratin mot våldsbejakande extremism (SOU 2016:92). Utredningen föreslår bl.a. att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska ta över samordningsuppdraget att värna demokratin mot våldsbejakande extremism och att länsstyrelserna får en roll som länsvisa samordnare gentemot kommunerna.

I december 2017 lämnade den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism slutbetänkandet Värna demokratin mot våldsbejakande extremism – Hinder och möjligheter (SOU 2017:110). Samordnaren konstaterar att det fortfarande finns ett mycket stort behov av att stödja det lokala arbetet mot våldsbejakande extremism. Ett omfattande och närmast outtömligt framtida behov är att från centralt håll bistå med att utveckla, beskriva och utvärdera metoder för det lokala förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Samordnaren anför bl.a. följande (s. 20 f.).

Kommunerna behöver också handfast stöd i enskilda ärenden. Det gäller de nyss nämnda individärendena. De flesta kommuner kommer aldrig att kunna bygga upp tillräcklig egen kompetens och erfarenhet för att hantera sådana ”sällanärenden”. Stödet gäller även ärenden av strukturell karaktär. Att få stöd med att hantera problem i ett område eller på en skola. Det behovet kan också vara att ta fram lägesbild och handlingsplan. I olika sammanhang har det talats om ett nationellt ”insatsteam”.

Det finns ett fortsatt behov av att även utveckla den Nationella samordningen. Ett sätt kan vara att ta inryck av de strukturer som byggts upp lokalt; med samordnare, lägesbild och handlingsplan. På nationell nivå kan någon form av samverkansråd inrättas. Vidare kan en nationell lägesbild tas fram och på grundval av den en nationell handlingsplan.

Mycket görs för att stärka demokratin, men för lite för att motverka inträde till extremism. Det finns ett fortsatt behov av att i högre grad än hittills prioritera det förebyggande arbetet mot radikaliserings- och alltså liggande närmare riskpersoner och riskgrupper. Till det kommer nödvändigheten av en fungerande avhoppbarverksamhet för dem som väljer att lämna extremism och behöver stöd för att ta det steget.

### *Övriga uppdrag till myndigheter för arbete mot våldsbejakande extremism*

Regeringen beslutade den 13 oktober 2016 om fyra nya uppdrag till olika myndigheter för att stärka arbetet mot våldsbejakande extremism. Berörda myndigheter är Statens institutionsstyrelse, Barnombudsmannen, Socialstyrelsen och Kriminalvården.

Regeringens uppdrag till Kriminalvården innebär att myndigheten ska utveckla och långsiktigt förankra arbetet inom myndigheten mot våldsbejakande extremism (Ju2016/06988/KRIM). Arbetet ska bygga vidare på de behov som myndigheten identifierade i sin kartläggning av metoder och arbetssätt som kan användas för att förebygga våldsbejakande extremism bland kriminalvårdens klienter. I uppdraget ska Kriminalvården samråda med bl.a. den nationella samordnaren för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Eftersom det kan kräva internationell expertis samt kunskap om specifika frågor från olika forskningsfält för att genomföra uppdraget ska Kriminalvården vid behov även samverka med andra relevanta aktörer och forskare i Sverige och utomlands. Uppdraget skulle redovisas till Regeringskansliet senast den 18 maj 2018. Den 9 november 2017 beslutade regeringen att ge Kriminalvården i uppdrag att fortsätta utveckla arbetet med att förebygga radikaliserings- och arbetet mot våldsbejakande extremism och förlängde uppdragstiden t.o.m. den 31 december 2019 (Ju2017/08663/KRIM).

Kriminalvården ska lämna en slutredovisning till Regeringskansliet senast den 3 april 2020. Delredovisningar ska lämnas senast den 3 april 2018 och den 3 april 2019.

Inom ramen för det breddade regeringsuppdraget ska Kriminalvården utveckla beredskap för att kunna arbeta med s.k. återvändare, dvs. individer som har kommit hem från konfliktzoner och som kan komma att bli aktuella inom Kriminalvården. Kriminalvården ska också utveckla sin kunskap om vilka olika kopplingar som eventuellt finns mellan våldsbejakande extremism och t.ex. organiserad brottslighet. En annan nyhet är att regeringen vill att Kriminalvården tar initiativ till ett utökat kunskaps- och erfarenhetsutbyte med de nordiska länderna. När uppdragen genomförs ska Kriminalvården samråda med det nationella centrum mot våldsbejakande extremism som regeringen har inrättat vid Brottsförebyggande rådet.

### *Center mot våldsbejakande extremism*

Center mot våldsbejakande extremism (CVE) inrättades den 1 januari 2018 och är placerat inom Brottsförebyggande rådet. CVE ska från i huvudsak kriminalpolitiska utgångspunkter stärka och utveckla det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Verksamheten syftar ytterst till att förebygga ideologiskt motiverad brottslighet och terrorism. CVE ska utveckla det kunskapsbaserade och sektorsövergripande arbetet med att förebygga våldsbejakande extremism på nationell, regional och lokal nivå. Bland annat ska CVE ge behovsanpassat stöd till lokala aktörer, vara ett kunskapsnav och bidra till att skapa en högre grad av effektivitet och samordning i de förebyggande insatserna. CVE har fyra huvuduppgifter:

- främja utvecklingen av förebyggande arbete på nationell, regional och lokal nivå
- verka för en högre grad av samordning och effektivitet i det förebyggande arbetet
- ge behovsanpassat stöd till kommuner, myndigheter och andra aktörer som i sin verksamhet hanterar frågor om att förebygga våldsbejakande extremism
- samla och sprida kunskap om att förebygga våldsbejakande extremism baserad på forskning och beprövad erfarenhet samt verka för en kunskapsbaserad praktik.

Centret ska samverka med relevanta nationella, regionala och lokala aktörer som arbetar med att förebygga våldsbejakande extremism.

### *Nationella insatsteam mot extremism*

Den 7 juni 2017 ingick Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna en överenskommelse om åtgärder mot terrorism. Det beslutades att nationella insatsteam mot extremism skulle införas, att en permanent funktion för nationell samordning skulle

inrättas och att ett stärkt stöd till avhoppare skulle byggas upp. I det ingår ett kunskapsuppdrag och rollen att utveckla insatser tillsammans med myndigheter, kommuner och det civila samhället. Arbetet stärks operativt genom konkret stöd från insatsteam till kommuner som har problem i individrelaterade ärenden.

Kommunerna ska få stöd i att ta fram lokala lägesbilder och handlingsplaner. Dessa ska kontinuerligt följas upp på nationell nivå. I detta ingår att ta fram en nationell vägledning för att tydliggöra aktörernas ansvar för olika insatser när det gäller återvändare. För att stärka samhällets förmåga att kartlägga och förstå extremistisk propaganda, framför allt spridning och organisation på nätet, ska Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) uppdrag inom området förstärkas. Lärare ska genom Skolverket få kompetensutveckling i att hantera rasism och extremism i klassrummet och bland elever i riskzonen.

### *Kriminalvårdens årsredovisning*

I Kriminalvårdens årsredovisning för 2016 (s. 60) anges att en nationell handlingsplan ska tas fram i syfte att bygga vidare på de utvecklingsbehov som Kriminalvården bedömer är relevanta utifrån sin kartläggning. Handlingsplanen ska skapa en tydlighet i hanteringen av myndighetens åtgärder mot våldsbejakande extremism genom att identifiera utvecklingsområden samt mål, mått, aktiviteter och tidsplaner för dessa.

Med anledning av myndighetens uppdrag att utveckla arbetet mot våldsbejakande extremism anför Kriminalvården följande i årsredovisningen för 2017 (s. 9).

Arbete med att höja kunskapen inom området för klientnära personal har fortsatt och intensifierats. Från våren 2017 ingår information om våldsbejakande extremism i grundutbildningen samt i utbildningarna för larmchefer och vakthavande befäl. Bedömningen är att det framförallt inte är i kriminalvård som människor radikaliserar, varför risken för detta bedöms låg. Däremot förväntas antalet våldsbejakande extremist-sympatisörer öka. För de få fall som har upptäckts inom verksamheten har riskreducerande åtgärder satts in som till exempel omplacering. Utöver detta bedöms flera av Kriminalvårdens befintliga behandlingsprogram vara tillämpliga på målgruppen. En kvalitetssäkrad process för att anlita trosföreträdare har också tagits fram.

I årsredovisningen för 2018 (s. 66) anfördes att medvetenheten om fenomenet våldsbejakande extremism överlag har förbättrats inom Kriminalvården sedan våren 2017, då ämnet infördes i bl.a. grundutbildningen, och genom de särskilda utbildningsinsatser som genomfördes samma år. Vidare anför Kriminalvården följande.

Kriminalvården medverkar även till att ta fram ny kunskap inom området. Vi har under 2018 inlett en förstudie om kopplingen mellan våldsbejakande extremism, organiserad brottslighet och annan kriminalitet. Kriminalvården deltar även i DARE-projektet, som innefattar datainsamling till en internationell forskningsdatabas och utbildning i ett riskbedömningsverktyg. Verktyget används för närvarande på prov.

Att motverka våldsbejakande extremism är ett fortsatt prioriterat område för Kriminalvården. Målet är att bidra till samhällets arbete med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Under 2018 fortsatte Kriminalvården att fokusera sitt arbete med att utveckla arbetet mot våldsbejakande extremism på att bygga upp och sprida kunskap om fenomenet. Dessutom har en metod för informationsinhämtning och informationsspridning utvecklats och prövats inom underrättelseverksamheten, och månatliga lägesbilder har tagits fram. En särskild delredovisning av regeringsuppdraget kommer att lämnas den 3 april 2019. I årsredovisningen för 2018 anförs även följande (s. 67).

Risken för religiös och politisk radikalisering som leder till våldsbejakande extremism under tiden i kriminalvård bedöms som fortsatt låg. Kriminalvårdens underrättelsetjänst följer något fler intagna med koppling till våldsbejakande extremism. Med högre beläggning är det svårare att placera dessa åtskilda från varandra. Å andra sidan har organisationens kunskap och erfarenhet ökat. Det innebär en ökad förmåga att upptäcka klienter som befinner sig i en radikaliseringsprocess.

Antalet intagna med koppling till våldsbejakande extremism är fortfarande få. Kriminalvården har hittills inte kunnat se något samband mellan denna grupp och ett ökat antal hot, våld och otillåten påverkan.

#### *Andlig vård*

Det finns fortfarande säkerhetsrisker i processen för att anlita trosföreträdare. Arbetet med den fördjupade kvalitetssäkringen av företrädarna fortsätter och bedöms ha minskat riskerna, men vi har fortfarande inte uppnått en önskvärd nivå.

När det gäller extern samverkan om säkerhet har Kriminalvården under året deltagit i samverkan med det nystartade Centrum mot våldsbejakande extremism (s. 70). Samverkan har även inletts med Skatteverket inom underrättelseområdet och med Säkerhetspolisen och Migrationsverket om våldsbejakande extremism.

#### *Tidigare utskottsbehandling*

Utskottet har vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2015/16 behandlat ett motionsyrkande om att Kriminalvården ska utöka och stärka sitt arbete mot radikalisering i fängelser (bet. 2015/16:JuU21 s. 28). Utskottet avstyrkte yrkandet och hänvisade till det uppdrag som regeringen gett till Kriminalvården att kartlägga metoder och arbetsätt som kan användas för att förebygga våldsbejakande extremism. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2015/16:174).

Vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2016/17 föreslog utskottet ett tillkännagivande till regeringen om att säkerställa Kriminalvårdens arbete mot våldsbejakande extremism (bet. 2016/17:JuU19). Utskottet anförde att det såg positivt på de nya uppdrag som regeringen under hösten 2016 gett myndigheter för att stärka arbetet mot våldsbejakande extremism. Enligt utskottets uppfattning är det angeläget att regeringen ser till att Kriminalvården skyndsamt följer upp och genomför den ovannämnda

kartläggningen av metoder och arbetssätt. Det är också angeläget att regeringen är pådrivande och vidtar åtgärder för att säkerställa att Kriminalvården genomför och prioriterar ett arbete med denna inriktning. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2016/17:203).

Vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2017/18 avstyrkte utskottet två motionsyrkanden med begäran om att arbetet med att upptäcka och motverka radikaliserings på kriminalvårdsanstalterna utvecklas och även utökas till frivården (bet. 2017/18:JuU16 s. 34 f.). Utskottet avstyrkte även ett yrkande med begäran om att Kriminalvården ska medverka i de nationella insatsteamens arbete mot extremism. Utskottet uttalade att arbetet med att upptäcka och motverka radikaliserings är en viktig uppgift för Kriminalvården, och utskottet såg positivt på det breddade och förlängda uppdrag som regeringen under hösten 2017 gav till Kriminalvården för att fortsätta utveckla arbetet med att förebygga radikaliserings och arbetet mot våldsbejakande extremism. Utskottet såg även positivt på inrättandet av centret mot våldsbejakande extremism (CVE). Utskottet anförde att motionärernas önskemål till viss del fick anses vara tillgodosedda genom det arbete som pågick. Mot den bakgrunden och med hänsyn till det tillkännagivande som riksdagen gjorde 2017 fanns det enligt utskottet ingen anledning att ställa sig bakom motionärernas önskemål om ytterligare tillkännagivanden. Utskottet avstyrkte därför motionerna om att utveckla arbetet med att upptäcka och motverka radikaliserings på kriminalvårdsanstalterna. Utskottet såg inte heller något skäl för det tillkännagivande som efterfrågades om att Kriminalvården ska medverka i de nationella insatsteamens arbete mot extremism och avstyrkte även detta motionsyrkande.

### **Utskottets ställningstagande**

Arbetet med att upptäcka och motverka radikaliserings är en viktig uppgift för Kriminalvården. Som utskottet tidigare uttalat ser utskottet positivt både på centret mot våldsbejakande extremism (CVE) som inrättades förra året och på det breddade och förlängda uppdrag som regeringen har gett till Kriminalvården för att fortsätta utveckla arbetet med att förebygga radikaliserings och arbetet mot våldsbejakande extremism.

När det gäller frågan om huruvida Kriminalvården ska medverka i de nationella insatsteamens arbete mot extremism vidhåller utskottet sin tidigare uppfattning och ser inte heller nu något skäl att ställa sig bakom det tillkännagivande som begärs i motion 2018/19:2474 (KD) yrkande 2. Utskottet avstyrker därför yrkandet.

## Kriminalisera rymningar

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att kriminalisera rymning.  
Jämför reservation 13 (SD).

### Motionen

I kommittémotion 2018/19:136 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 11 begär motionärerna att regeringen återkommer med ett lagförslag där rymning och försök till rymning från kriminalvårdsanstalt och avvikelser från permission kriminaliseras.

### Bakgrund

#### *Kriminalvårdens årsredovisning för 2018*

En rymning innebär att en intagen avviker i samband med transport eller annan bevakad utevistelse, medan en avvikelse innebär att den intagne inte återkommer till anstalten efter en obevakad utevistelse. Av Kriminalvårdens årsredovisning framgår att 95 rymningar och avvikelser skedde under året. Motsvarande siffra för 2017 och 2016 var 109 och 95. Kriminalvården uppger att antalet rymningar och avvikelser ligger på en förhållandevis låg nivå jämfört med tidigare år och att denna typ av avvikelser är ofrånkomliga, eftersom utslussningsarbetet alltid innebär ett visst mått av risktagande. Av de 95 rymningarna och avvikelserna avser 57 stycken avvikelser från permission och 31 stycken avvikelser från vårdvistelse som särskild utslussningsåtgärd. Avvikelser från permission är fortfarande en mycket liten andel av det totala antalet påbörjade permissioner, som är över 16 000.

Direktavvikelse innebär att en intagen lämnar anstaltsområdet utan tillstånd från den lägsta säkerhetsklassen (säkerhetsklass 3), medan direktrymning är samma sak från säkerhetsklass 1 och 2.

Av årsredovisningen framgår att antalet direktavvikelser från klass 3-anstalter under 2018 var 31. Motsvarande siffror för 2017 och 2016 var 24 och 15. I årsredovisningen anger Kriminalvården (s. 72) att det faktum att direktavvikelseerna har ökat sedan 2016 bedöms fortfarande delvis bero på en viss ökad riskacceptans för ökad effektivitet i platsutnyttjandet. De som har avvikit är liksom tidigare framför allt klienter som var på fri fot innan verkställigheten, med varierande strafftider. I ett längre tidsperspektiv är antalet direktavvikelser fortfarande relativt få. Vidare anför Kriminalvården följande i årsredovisningen (s. 72).

Det finns inget som tyder på att säkerheten har blivit sämre i säkerhetsklass 3. Det är mer troligt att synen på hur risker för direktavvikelser bör balanseras mot en aktivare användning av utslussningsåtgärder fluktuerar över tid. Den kraftiga minskningen efter 2004 beror till exempel på att kriterierna för att placera intagna i den lägsta

säkerhetsklassen skärptes efter de uppmärksammade fritagningarna och rymningarna som genomfördes det året.

Av årsredovisningen (s. 72) framgår vidare att antalet direktrymningar från klass 1- och klass 2-anstalter under 2018 var 1. Motsvarande siffror för 2017 och 2016 var 1 och 0. Direktrymningen skedde från en anstalt med säkerhetsklass 2. Det har även skett en rymning från häkte under 2018. Kriminalvården har en nollvision när det gäller rymningar och ser därför allvarligt på de två rymningar som skett under året. De är fortfarande under utredning, men hittills har de inte kunnat kopplas till några brister i regler och rutiner.

### *Villkorlig frigivning*

En rymning kan bl.a. få konsekvenser för en intagens möjlighet till villkorlig frigivning. Den centrala bestämmelsen om villkorlig frigivning finns i 26 kap. 6 § brottsbalken. Enligt den gäller som huvudregel att villkorlig frigivning ska ske när den dömden har avtjänat två tredjedelar av ett tidsbestämt fängelsestraff, dock minst en månad.

Om det finns synnerliga skäl mot villkorlig frigivning kan den skjutas upp med högst 180 dagar åt gången (26 kap. 6 a § och 26 kap. 7 § andra stycket brottsbalken). Vid bedömningen av om det finns synnerliga skäl mot villkorlig frigivning ska det särskilt beaktas om den dömden på ett allvarligt sätt har brutit mot de föreskrifter och villkor som gäller för verkställigheten.

Vid bedömningen av om det finns synnerliga skäl mot villkorlig frigivning ska en helhetsbedömning av allt som har inträffat under verkställigheten göras. Enstaka överträdelse är normalt inte tillräckligt för att den villkorliga frigivningen ska skjutas upp, utan som regel krävs att den dömden på ett allvarligt sätt har brutit mot reglerna vid ett flertal tillfällen. Som exempel på att en enstaka mycket allvarlig överträdelse kan vara tillräcklig för att den villkorliga frigivningen ska skjutas upp nämns i förarbetena en rymning (se prop. 2005/06:123 s. 56).

### *Tidigare utskottsbehandling*

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden om att kriminalisera rymning, senast i betänkande 2014/15:JuU17 (s. 20 f.) och förenklat i betänkandena 2015/16:JuU21, 2016/17:JuU19 och 2017/18:JuU16. Utskottet hänvisade då till vad utskottet tidigare anfört vid behandlingen av liknande motionsyrkanden och framhöll att konsekvenserna för den som rymmer ska vara tillräckligt ingripande. Utskottet vidhöll även att kravet på tillräckligt ingripande konsekvenser kan tillgodoses utan att rymning kriminaliseras. Således kan såväl möjligheten till framtida permissioner som möjligheten att beviljas tillstånd till vistelse utanför anstalten genom utslussningsåtgärder komma att påverkas. Vidare framgick det av 26 kap. 6 § brottsbalken att den villkorliga frigivningen kan skjutas upp om det finns



synnerliga skäl (motsvarande bestämmelse återfinns fr.o.m. den 1 april 2019 i 26 kap. 6 a § brottsbalken).

### Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin uppfattning att konsekvenserna för den som rymmer ska vara tillräckligt ingripande. Som utskottet tidigare anfört kan emellertid kravet på tillräckligt ingripande konsekvenser tillgodoses utan att rymning kriminaliseras. Såväl möjligheten till framtida permissioner som möjligheten att beviljas vistelse utanför anstalt genom utslussningsåtgärder kan komma att påverkas. Som framgår av 26 kap. 6 a § brottsbalken kan även den villkorliga frigivningen skjutas upp om det finns synnerliga skäl. Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att föreslå något initiativ med anledning av motion 2018/19:136 (SD) yrkande 11 och avstyrker därför yrkandet.

## Permissioner

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att skärpa reglerna för permissioner, avskaffa permissioner för livstidsdömda, ge målsäganden större inflytande över när permissioner planeras, ge målsäganden rätt till skadestånd och att det ska ske en översyn av riktlinjerna för elektronisk övervakning av permission och transport av intagna.

Jämför reservation 14 (SD) och 15 (M).

### Motionerna

I kommittémotion 2018/19:131 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om att reglerna för när permission ska kunna beviljas ska skärpas. Motionärerna föreslår att den s.k. kvalifikationstiden, dvs. den del av strafftiden som ska ha avtjänats för att permission ska kunna beviljas, utökas.

I samma motion yrkande 8 begär motionärerna att målsäganden ska ha ett större inflytande över när permissioner planeras och kunna neka datum som kan vara viktiga för målsägande. I det fall målsäganden har uppgett att han eller hon vill bli meddelad när gärningsmannen har permission är det motionärernas uppfattning att permission endast ska kunna genomföras efter att informationen har delgetts målsäganden (yrkande 9). Om permission genomförs utan delgivning ska målsäganden ha rätt till skadestånd.

I yrkande 10 begärs att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag som innebär skärpta regler för permission för intagna i klass 1- och klass 2- anstalter. Enligt motionärerna bör oövervakade permissioner i princip

avskaffas. Permissioner ska antingen ske övervakat eller genom användning av elektronisk fotboja. För livstidsdömda ska permission aldrig beviljas.

I kommittémotion 2018/19:2867 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 10 menar motionärerna att möjligheten att förena permission eller transport av intagna med elektronisk övervakning genom fotboja används alltför sällan. Därför vill motionärerna att det ska göras en översyn av riktlinjerna så att elektronisk övervakning används i fler fall än i dag.

## **Bakgrund**

### *Gällande rätt*

Den som döms till fängelse ska som huvudregel avtjäna straffet i en kriminalvårdsanstalt. Verkställigheten ska utformas så att den intagnes anpassning i samhället underlättas och negativa följder av frihetsberövandet motverkas. Vidare ska verkställigheten, i den utsträckning det är möjligt utan att kravet på samhällsskydd eftersätts, särskilt inriktas på åtgärder som är ägnade att förebygga återfall i brott (1 kap. 2 och 5 §§ fängelselagen).

För en intagen som avtjänar fängelse i lägst fyra år ska det, om det inte är uppenbart obehövt, beslutas om de särskilda villkor som av säkerhetsskäl är nödvändiga när det gäller bl.a. permissioner (1 kap. 7 §). Om det finns särskilda skäl ska sådana villkor också beslutas för en intagen som har dömts till fängelse i lägst två år.

För att den intagnes anpassning i samhället ska underlättas får han eller hon beviljas permission om minst en fjärdedel av strafftiden, dock minst två månader, har avtjänats och det inte finns en påtaglig risk för att den intagne kommer att begå brott, undandra sig straffets fullgörande eller på annat sätt missköta sig. För en intagen som avtjänar ett livstidsstraff ska andelen av strafftiden bestämmas som om strafftiden är 18 år (10 kap. 1 §).

Om det finns särskilt ömmande skäl får en intagen beviljas s.k. särskild permission om hans eller hennes behov av vistelse utanför anstalten inte kan tillgodoses genom vanlig permission och vistelsen utanför anstalten kan beviljas med hänsyn till den risk som finns för att den intagne kommer att begå brott, undandra sig straffets fullgörande eller på annat sätt missköta sig (10 kap. 2 §).

En permission ska enligt 10 kap. 5 § förenas med de villkor som behövs. Om det är nödvändigt av säkerhetsskäl ska den intagne stå under bevakning. Villkoren ska vara individuellt utformade utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Villkoren kan t.ex. avse vistelseort, anmälningsskyldighet, krav på nykterhet och förbud mot att kontakta ett brottsoffer. Ett villkor som har meddelats i samband med permission eller särskild permission får kontrolleras med elektroniska hjälpmedel.

Under verkställigheten i anstalt kan elektronisk kontroll användas som en säkerhetshöjande åtgärd. En intagen får underkastas viss övervakning och kontroll för att ordningen eller säkerheten ska kunna upprätthållas, se 4 §

fängelseförordningen (2010:2010) och 1 kap. 23 § Kriminalvårdens föreskrifter KVFS 2011:1 (FARK Fängelse).

I samband med att fängelselagen infördes uttalade utskottet att de särskilda regler som gäller för en långtidsdömd i fråga om bl.a. permissioner markerar att Kriminalvården ska fästa särskilt avseende vid kravet på samhällsskydd när det gäller en intagen som gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet (bet. 2009/10:JuU21 s. 24).

### *Kriminalvårdens budgetunderlag*

I budgetunderlaget 2019 anför Kriminalvården bl.a. följande (s. 25).

Under 2017 genomförde Kriminalvården en försöksverksamhet avseende positionsövervakning i kombination med GPS-teknik i samband med permission och under utökad frigång. Erfarenheter ur försöksverksamheten har bidragit till verksamhetskrav på kommande övervakningssystem. Den nya tekniska lösningen ska dels ersätta den befintliga tekniken inom anstalt och frivård, men också säkerställa möjligheten till utökad användning, exempelvis som kombination med särskilda utslussningsåtgärder. Vidare ska den kunna stödja den eventuellt kommande häkteslagstiftningen om hemarrest och områdesarrest. Upphandlingen av ny teknisk utrustning och tekniska system har försenats men införandet kommer att ske under 2018 och framåt.

### *Kriminalvårdens årsredovisning*

För att öka intagnas förutsättningar att inte återfalla i brott arbetar Kriminalvården med olika former av frigivningsförberedelser. Det kan bl.a. innebära att den intagne stegvis slussas ut inom Kriminalvårdens egna miljöer eller i form av vistelser utanför anstalt. I Kriminalvårdens årsredovisning för 2018 (s. 48) anføres följande.

En viktig del i frigivningsförberedelserna är permissionerna, som innebär att en intagen i anstalt får tillstånd att vistas utanför anstalten under en kort tid. Permissionerna är främst till för att underlätta intagnas återanpassning i samhället. Omkring sextontusen permissioner genomförs under ett år, och endast några hundra får en anmärkning, exempelvis genom att den intagne brutit mot villkoren eller inte kommit tillbaka till anstalten i avtalad tid. Att permissioner ibland inte sköts är ofrånkomligt, eftersom utslussningsarbetet alltid innebär ett visst mått av risktagande.

När det gäller GPS-övervakning vid utökad frigång och permission anför Kriminalvården följande (s. 50).

Det nya systemet med GPS-övervakning i kombination med fotboja kommer att understödja hela frigivningsprocessen. Det ger möjlighet till ökad kontroll vid utevistelser i samband med permission och utslussningsåtgärd. Kriminalvården har under 2018 upphandlat och tecknat avtal för ett system för GPS-övervakning.

### *Tidigare utskottsbehandling*

Utskottet har i betänkande 2013/14:JuU28 (s. 8 f.) berett ett yrkande om att möjligheten till obevakade permissioner helt ska avskaffas för den som dömts

till livstids fängelse för mord. Utskottet avstyrkte yrkandet med den motiveringen att den gällande ordningen för livstidsdömdas möjligheter till permission innebär en rimlig avvägning mellan behovet av samhällsskydd och intresset av att underlätta den intagnes anpassning i samhället samt motverka frihetsberövandets negativa följder. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2013/14:223).

Även i betänkande 2014/15:JuU17 (s. 24 f.) avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om att de obehagade permissionerna för livstidsdömda mördare ska avskaffas. I samma betänkande beredde utskottet två yrkanden om att reglerna för permission ska skärpas. Utskottet konstaterade att permissioner syftar till att underlätta intagnas anpassning i samhället. Utskottet ansåg alltjämt att den gällande ordningen för intagnas möjlighet till permission innebär en rimlig avvägning mellan behovet av samhällsskydd och intresset av att underlätta den intagnes anpassning i samhället samt motverka frihetsberövandets negativa följder. Utskottet såg därför inte något skäl att ställa sig bakom det tillkännagivande som efterfrågades och avstyrkte yrkandena. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2014/15:153).

### Utskottets ställningstagande

Permissioner syftar till att underlätta intagnas anpassning i samhället. Utskottet anser fortfarande att den gällande ordningen för intagnas möjlighet till permission innebär en rimlig avvägning mellan behovet av samhällsskydd och intresset av att underlätta den intagnes anpassning i samhället samt motverka frihetsberövandets negativa följder. Utskottet ser därför inte något skäl att ställa sig bakom de tillkännagivanden om att skärpa reglerna för permissioner och avskaffa permissioner för livstidsdömda som efterfrågas i motion 2018/19:131 (SD) yrkandena 7 och 10.

Utskottet ser inte heller något skäl för de tillkännagivanden om målsägandens inflytande som efterfrågas i motion 2018/19:131 (SD) yrkandena 8 och 9. Detsamma gäller det tillkännagivande om elektronisk övervakning vid permission och transport som begärs i motion 2018/19:2867 (M) yrkande 10. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandena.

## Krav för frigivning

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att ingen intagen i kriminalvårdsanstalt ska frigås innan eventuella skulder är betalda.

### Motionen

I motion 2018/19:399 av Markus Wiechel (SD) yrkande 3 begärs att ingen intagen i kriminalvårdsanstalt ska frigås innan eventuella skulder är betalda.

Regeringen bör därför återkomma med ett förslag som säkerställer att samtliga intagna betalar sina skulder vid sin frigivning.

## **Bakgrund**

Av Riksrevisionens rapport om återfall i brott (RiR 2015:4 s. 34) framgår att många av de som är intagna på anstalt har problem på flera områden och att skulder är ett av dessa problemområden. Riksrevisionens granskning av 200 slumpmässigt utvalda verkställighetsplaner visar att ungefär en tredjedel av klienterna har skulder som angetts i verkställighetsplanen. Det finns ingen obligatorisk fråga eller något utrymme i verkställighetsplanerna där samtliga skulder ska anges. Det finns andra undersökningar som tyder på att betydligt fler intagna på anstalt har skulder.

I Riksrevisionens rapport framgår vidare (s. 46) att det i dag förekommer viss samverkan mellan Kriminalvården och Kronofogdemyndigheten i fråga om klienter som har skulder. Den vanligaste insatsen är enligt Riksrevisionens granskning att Kriminalvården uppmanar klienten att själv ta kontakt med Kronofogden och eventuella övriga fordringsägare. Det pågår också ett projekt i samarbete med Kronofogden i syfte att underlätta hanteringen av en häktad klients ekonomi.

Kriminalvården och Kronofogdemyndigheten har bedrivit regionala samverkansprojekt med syfte att undvika onödig skuldsättning hos kriminalvårdens klienter. Tillsammans med Kriminalvården har Kronofogdemyndigheten tagit fram rutiner och checklistor för att minska risken för att skulder byggs upp i onödan under anstaltsvistelser.

Av Kronofogdemyndighetens årsredovisning för 2018 (s. 23) framgår att myndigheten under flera år har samverkat med Kriminalvården. Kronofogdemyndigheten anför att intagna klienter många gånger har svårt att sköta sin ekonomi då kontakten med omvärlden är begränsad. Därför har myndigheten under 2018 utbildat personer som arbetar på häkten, anstalter och inom frivården för att underlätta för dem i deras arbete med att stötta de intagna i ekonomiska frågor. Syftet är att öka de intagnas motivation och hjälpa dem att hantera sin privatekonomi så att de inte ökar sin skuldbörda när de är intagna.

### *Tidigare utskottsbehandling*

Vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2016/17 behandlade utskottet ett yrkande om att ingen intagen i kriminalvårdsanstalt ska frigges innan eventuella skulder är betalda och att regeringen bör återkomma med ett förslag som säkerställer att samtliga intagna betalar sina skulder vid sin frigivning (bet. 2016/17:JuU19 s. 41 f.). Utskottet anförde att det redan i början av verkställigheten av ett fängelsestraff är viktigt att uppmärksamma den intagnes privatekonomi och konstaterade att det förekommer viss samverkan mellan Kriminalvården och Kronofogden i fråga om klienter som har skulder. Utskottet såg inget skäl att ställa sig bakom det

tillkännagivande som efterfrågades och avstyrkte därför yrkandet. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2016/17:203).

### **Utskottets ställningstagande**

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning och ser inget skäl att ställa sig bakom det tillkännagivande som efterfrågas i motionen om att ingen intagen i kriminalvårdsanstalt ska frigges innan eventuella skulder är betalda. Utskottet avstyrker därmed motion 2018/19:399 (SD) yrkande 3.

## **Hot mot kriminalvårdens personal**

### **Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att Kriminalvårdens personal endast ska behöva ha sitt förnamn på namnbrickan.

### **Motionen**

I motion 2018/19:319 av Robert Halef (KD) yrkas ett tillkännagivande om att öka tryggheten för Kriminalvårdens personal genom att se över frågan om att personalen endast behöver ha sitt förnamn på brickan.

### **Bakgrund**

#### *2019 års budgetproposition*

Av årets budgetproposition (prop. 2018/19:1 utg.omr. 4 s. 38) framgår att ca 280 allvarliga händelser rapporterades i anstalter under året, vilket är en fortsatt ökning. Ökningen kan till viss del bero på en fortsatt ökad rapporteringsbenägenhet till följd av Kriminalvårdens utbildningsinsatser under året. Knappt hälften av de rapporterade händelserna var riktade mot personal och avsåg främst hot. Hoten mot personal har nära fördubblats i förhållande till föregående år, medan våldet mot personal har minskat något. När det gäller hot och våld mellan intagna har antalet våldshändelser ökat kraftigt medan antalet hot har ökat i mindre utsträckning. Antalet rapporterade allvarliga händelser inom frivården har minskat. 20 allvarliga händelser inträffade under året, varav hälften avsåg hot riktat mot personal.

#### *Kriminalvårdens årsredovisning 2018*

Kriminalvården har en nollvision inom säkerhetsområdet; inga rymningar, ingen narkotika eller otillåtna preparat, inga kriminella aktiviteter och inget våld, inga hot eller trakasserier accepteras, vare sig mot medarbetare, mellan intagna på anstalter och häkten eller klienter i frivården. Vidare anför Kriminalvården följande (s. 65).

Att förebygga hot och våld i verksamheten är alltid prioriterat i säkerhetsarbetet, och ännu viktigare vid hög beläggning. Det är också avgörande för en god arbetsmiljö för medarbetarna och boendemiljö för de intagna. Den senaste nationella lägesbilden fokuserade därför på hot och våld mot anställda. Lägesbilden visar att majoriteten av hot- och våldincidenterna utlöses av händelser i klienternas vardag. Det kan vara allt från en upplevd orättvisa i självförvaltningen till en reaktion på ett negativt beslut. Under 2018 har vi börjat planera för att genomföra de åtgärder som föreslogs i analysen av lägesbilden, till exempel att utveckla förhållningssätt och konflikthantering.

De incidenter som sker rapporteras i incidenthanteringssystemet ISAP. I ISAP rapporteras incidenter i olika kategorier. Det som redovisas i årsredovisningen är en samlad kategori som i verktyget benämns hot och våld. Det är incidenter som är rapporterade som allvarliga respektive mycket allvarliga som presenteras i årsredovisningen. De inrapporterade incidenterna är av varierande allvarlighetsgrad även inom respektive kategori.

Antalet rapporterade allvarliga händelser under 2018 som innebär hot eller våld mot personal ligger på samma nivå som tidigare, utom hot på häkte och i frivård, som har ökat något. Av årsredovisningen framgår (s. 71) att antalet rapporterade hot mot personal i häkte 2018 uppgick till 94 stycken. Motsvarande siffror för 2017 och 2016 var 80 och 91. Antalet rapporterade hot mot personal i anstalt var 93 stycken. Motsvarande siffror för 2017 och 2016 var 100 och 57. Antalet rapporterade hot mot personal i frivård uppgick till 27 stycken. Motsvarande siffror för 2017 och 2016 var 10 och 22. Kriminalvården anför följande.

Ökningen av rapporterade allvarliga hot mot personal i häkte ska ses i ljuset av att medelbeläggningen har ökat med cirka 200. Trots det är både hot och våld något som Kriminalvården ser allvarligt på och vi har en nollvision för alla hot- och våldincidenter. Orsakerna till att hot och våld sker är mångfacetterade. Ofta sker incidenter i samband med delgivning av negativa beslut, något som den nationella lägesbilden redogjorde för.

Rapporterade allvarliga incidenter med våld mot personal på anstalt ökade med sju incidenter. Sett till att det finns 45 anstalter ligger nivån fortfarande på en hanterbar nivå. Samma sak gäller allvarliga hot inom frivården.

### *Tidigare utskottsbehandling*

Utskottet har vid beredning av motioner från den allmänna motionstiden 2015/16 behandlat ett motionsyrkande om att hot och våld mot Kriminalvårdens personal alltid ska leda till konsekvenser för den intagne (bet. 2015/16:JuU21 s. 27 f.). Utskottet instämde i det motionärerna anförde om att det är angeläget att Kriminalvården fortsätter sitt arbete med att minska riskerna för hot och våld riktat mot Kriminalvårdens personal. Vidare konstaterade utskottet att det finns ett allmänt skötsamhetskrav för den som är intagen på kriminalvårdsanstalt. Om den intagne gör sig skyldig till hot eller våld kan den villkorliga frigivningen påverkas. Vidare kan förutsättningarna för permission och utslussning påverkas. Utskottet ansåg därför att det inte fanns någon anledning för riksdagen att göra något sådant tillkännagivande

som efterfrågades och avstyrkte yrkandet. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2015/16:174).

### **Utskottets ställningstagande**

Som utskottet tidigare har uttalat är det angeläget att Kriminalvården fortsätter sitt arbete med att förebygga hot och våld riktat mot personalen. Som framgår ovan är detta en prioriterad fråga för myndigheten, och den senaste nationella lägesbilden fokuserade på hot och våld mot anställda. När det gäller om anställda endast ska ha sitt förnamn på namnbrickan är det en fråga som Kriminalvården själva är bäst lämpad att avgöra. Utskottet anser mot den bakgrunden att det inte finns någon anledning för riksdagen att göra något sådant tillkännagivande som efterfrågas i motion 2018/19:319 (KD) och avstyrker därför motionen.

## **Kriminalvårdsanstalter och föräldraskap**

### **Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att Kriminalvårdens anstalter ska vara anpassade för familjeliv och om att ge Brottsoffermyndigheten i uppdrag att utreda hur många barn som har föräldrar intagna på anstalt och hur stödet till dessa barn kan förbättras.

Jämför reservation 16 (V, L) och 17 (KD).

### **Motionerna**

I kommittémotion 2018/19:759 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att Brottsoffermyndigheten bör få i uppdrag att utreda hur många barn som har föräldrar intagna på anstalt och hur stödet till dessa barn kan förbättras. Motionärerna anför att ett grundläggande problem är att det saknas en myndighet som tar ett helhetsansvar för dessa barn. Det gör att många barn och deras familjer inte får den hjälp de skulle behöva.

I kommittémotion 2018/19:2474 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 3 begärs att anstalterna ska vara anpassade för familjeliv. Motionärerna anför att genom att arbeta med ökat familjefokus inom kriminalvården kan stora vinster göras för den enskilde, för barnen till denne samt för det brottsförebyggande arbetet och samhällsekonomin i stort.



## **Bakgrund**

### *Gällande rätt*

Verkställigheten av ett fängelsestraff ska enligt 1 kap. 5 § första stycket fängelselagen utformas så att den intagnes anpassning till samhället underlättas och så att negativa följder av frihetsberövandet motverkas.

Främst för att underlätta umgänget mellan långtidsdömda och deras nära anhöriga har besökslägenheter inrättats i kriminalvården. Kriminalvården har utfärdat föreskrifter och allmänna råd om användandet av dessa. Vid fördelningen av tider för besök i besökslägenheter ska besök av barn prioriteras (7 kap. 1 § KVFS 2011:1).

### *Kriminalvårdens årsredovisning*

Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2014 framgår bl.a. att myndigheten under 2014 enligt regleringsbrevet haft i uppdrag att redovisa arbetet med de föräldrastödjande insatserna. Kriminalvårdens arbete på området är en del av regeringens nationella strategi för ett utvecklat föräldrastöd. Kriminalvården erbjuder flera typer av föräldrastödjande insatser, varav föräldracirklar är den mest spridda. Under 2014 har föräldracirklar bedrivits i tolv anstalter och ett häkte. Innehållet i föräldracirkarna består bl.a. av information om barns utveckling, hur samhällets stöd till föräldrar och barn är utformat samt hur relationen till barnen kan bibehållas under tiden i kriminalvård. Godnattsagor inifrån är ett annat exempel på en föräldrastödjande insats i studiecirkelform. De frihetsberövade föräldrarna får bl.a. möjlighet att tala in en godnattsaga på en cd-skiva, som skickas hem till barnet tillsammans med ett bokpaket. Syftet är att stärka relationen mellan barn och förälder. Verksamheten är ett permanent samarbete mellan Kriminalvården och Sveriges folkbibliotek.

Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2016 (s. 38 f.) framgår att 2016 avslutades projektet Implementering av föräldrastöd som påbörjades hösten 2013. Under projektiden har ett stödmaterial införts och fler föräldragruppledare har utbildats. Genomförandet av föräldragrupper sker i samverkan med ideella organisationer. Syftet med föräldragrupperna är att stödja föräldrar i föräldrarollen för att främja barns positiva utveckling och stärka barns förmåga att klara av påfrestningar som kan uppstå till följd av föräldrarnas kriminalvårdspåföljd. Av de klienter som frigavs från anstalt under 2016 hade 162 stycken deltagit i föräldragrupp eller Godnattsagor inifrån under sin verkställighet. Det motsvarar ca 2 procent av det totala antalet klienter som avslutat verkställighet i anstalt under 2016. Föräldragrupper bedrivs på 14 anstalter, sex häkten och två frivårdskontor.

### *Föräldraskap på anstalt*

Enligt information på Kriminalvårdens webbplats har 30 000 barn i Sverige minst en förälder i fängelse eller frivård. I Kriminalvårdens grundutbildning får all personal träning i att ha barnperspektiv i alla beslut.

På de allra flesta anstalter finns möjlighet för de intagna att gå i föräldragrupp. Föräldragrupperna i kriminalvården utgår från barnkonventionen, och materialet innefattar de områden i föräldraskapet som stöder barns förmåga att klara av påfrestningar som kan uppstå till följd av föräldrarnas kriminalvårdspåföljd. Medverkan i föräldragrupp syftar till att stödja föräldrarna för att främja barnens positiva utveckling, med barnen i fokus. Målet är att föräldern får möjlighet att utveckla sin egen föräldraroll och får mer kunskap om barns behov och utveckling. Det kan även stärka motivationen till ett liv utan kriminalitet.

Barnanpassade besöksrum, som är större än andra besöksrum, finns på alla anstalter. Här finns barnmöbler, leksaker, spel, böcker och pysselgrejer. Många anstalter har en besökslägenhet. Där ska intagna kunna träffa sitt eller sina barn under en längre tid och i en bättre miljö än ett vanligt besöksrum. Här kan barn och föräldrar t.ex. leka, laga mat och titta på tv tillsammans. Samtliga kvinnoanstalter har besökslägenheter.

Alla Kriminalvårdens häkten, anstalter och frivårdskontor har minst ett barnombud. Ett barnombud ger stöd till barn till intagna och deras föräldrar, informerar om frivilligorganisationer, verkar för att besökande barn bemöts vänligt och tryggt samt har koll på att besöksrum, besökslägenheter och väntrum är anpassade.

### *Tidigare utskottsbehandling*

Utskottet har vid beredning av motioner från den allmänna motionstiden 2015/16 (bet. 2015/16:JuU21 s. 29 f.) behandlat ett motionsyrkande om att Kriminalvårdens anstalter ska vara anpassade för familjeliv. Utskottet konstaterade att åtgärder vidtagits inom Kriminalvården för att underlätta för den intagne att ta emot besök och stödja den intagne i sin roll som förälder. Utskottet såg inget skäl för det tillkännagivande som begärdes och avstyrkte därför yrkandet. Liknande yrkanden har även beretts (förenklat) i betänkande 2016/17:JuU19 och 2017/18:JuU16.

### **Utskottets ställningstagande**

Som framgår ovan har olika åtgärder vidtagits inom kriminalvården för att underlätta för den intagne att ta emot besök och stödja den intagne i sin roll som förälder. Utskottet vidhåller därför sin inställning att det inte finns någon anledning för riksdagen att göra något sådant tillkännagivande som begärs i motion 2018/19:2474 (KD) yrkande 3. Utskottet ser inte heller något skäl för det tillkännagivande om uppdrag till Brottsoffermyndigheten som begärs i motion 2018/19:759 (V) yrkande 2. Motionsyrkandena avstyrks därför.

## Särskilt anpassade kriminalvårdsanstalter

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att upprätta en ny form av kriminalvårdsanstalter med enklare standard.

Jämför reservation 18 (SD).

### Motionen

I kommittémotion 2018/19:131 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med ett förslag om att upprätta en ny form av kriminalvårdsanstalter. De nya anstalterna ska vara anpassade för utländska medborgare som ska utvisas, avvisas eller väntar på beslut om en sådan åtgärd. Denna nya form av kriminalvård ska vara av enklare standard baserad på basala behov i form av mat och husrum och inte innehålla några rehabiliteringsåtgärder men ha samma krav på säkerhet som övriga anstalter. Även de som döms till livstidsstraff i enlighet med Sverigedemokraternas förslag bör hänvisas till denna kriminalvård.

### Bakgrund

Verkställigheten av ett fängelsestraff ska enligt 1 kap. 5 § första stycket fängeslagen utformas så att den intagnes anpassning till samhället underlättas och så att negativa följder av frihetsberövandet motverkas.

### *Tidigare utskottsbehandling*

I betänkande 2014/15:JuU17 (s. 29 f.) behandlade utskottet ett yrkande om att regeringen ska återkomma med förslag om att bygga nya mer spartanska kriminalvårdsanstalter. De nya anstalterna ska ta emot dels utländska medborgare som ska utvisas efter dom, dels dem som döms till livstidsstraff i enlighet med Sverigedemokraternas förslag. Utskottet hänvisade till att det vid tidigare beredningar inte kunnat ställa sig bakom liknande yrkanden. Utskottet vidhöll sin tidigare uppfattning och avstyrkte motionen. Liknande yrkanden har även beretts (förenklat) i betänkandena 2015/16:JuU21, 2016/17:JuU19 och 2017/18:JuU16.

### Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning och ser inte heller nu något skäl att ställa sig bakom det tillkännagivande som begärs i motion 2018/19:131 (SD) yrkande 3. Motionsyrkandet avstyrks därför.

## Kriminalvårdens organisation och kapacitet

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att en särskild enhet inom Kriminalvården ska ta över ansvaret för unga som begått grova brott och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår övriga motionsyrkanden om bl.a. en kapacitetsgenomlysning av kriminalvården och att hyra fängelseplatser utomlands.

Jämför reservation 19 (M, SD, KD), 20 (SD), 21 (S, V, MP) och 22 (M).

### Motionerna

I kommittémotion 2018/19:131 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om fler anstalts- och häktesplatser. Motionärerna anför att bl.a. beslutade straffskärpningar och ökade resurser till Polismyndigheten kommer att resultera i en högre belastning på häkten och anstalter. De föreslår därför att regeringen ska upprätta en handlingsplan för hur kapaciteten kraftigt ska utökas på sikt. Vidare vill motionärerna utreda möjligheterna att hyra fängelseplatser i andra länder (yrkande 2).

I motion 2018/19:953 av Kadir Kasirga och Teres Lindberg (båda S) yrkas ett tillkännagivande om att överväga åtgärder för att Kriminalvården ska kunna genomföra sitt samhällsuppdrag. Enligt motionärerna har resurserna till Kriminalvården inte ökat i samma takt som kraven på att kunna möta en ny verklighet, vilket har resulterat i platsbrist på både häkten och anstalter. För att komma till rätta med de utmaningar som Kriminalvården står inför behövs därför ett antal åtgärder.

I kommittémotion 2018/19:2867 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 1 begär motionärerna att det ska göras en kapacitetsgenomlysning av kriminalvården för att ta fram en konkret och långsiktig plan för kriminalvårdens expansion och framtida fängelseetableringar. I yrkande 8 begärs att regeringen ska ge Kriminalvården i uppdrag att genom frivården vara mer närvarande i de utsatta områdena genom att förlägga mer av sin verksamhet dit.

I samma motion yrkande 6 anser motionärerna att en särskild enhet inom Kriminalvården ska ta över ansvaret för unga som har begått grova brott. Den nya enheten ska bl.a. ansvara för vissa påföljder på grund av brott och också involveras för behandlingsinsatser som beslutas med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) på grund av den ungas kriminalitet. Enligt motionärerna kan Kriminalvården antas ha bättre förmåga än socialnämnderna att hantera och arbeta återfallsförebyggande med denna grupp. Likalydande yrkanden framställs i kommittémotionerna 2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 10 och 2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 6.2. Även i kommittémotion 2018/19:2819 av

Tobias Billström m.fl. (M, C, L, KD) yrkande 37 begärs att en särskild enhet inom Kriminalvården för unga gängmedlemmar bör komma på plats. Enligt motionärerna bör grovt kriminella unga i högre grad bemötas med de rehabiliteringsåtgärder som används för kriminella generellt eftersom socialtjänstens insatser inte räcker till för de ungdomar som ställer sig helt utanför samhällets spelregler.

## Bakgrund

### *Kriminalvårdens årsredovisning för 2018*

Av Kriminalvårdens årsredovisning framgår att det den 31 december 2018 fanns 32 häkten, 45 anstalter och 34 frivårdskontor. Kriminalvårdens bedömning är att verksamheten i stort sett har fungerat bra trots ett periodvis mycket besvärligt beläggningsläge. Kriminalvården anför följande (s. 5).

Beläggningsläget har särskilt i slutet av året passerat de marginaler som behövs för att kunna bedriva kriminalvård på ett säkert, humant och effektivt sätt. Periodvis och lokalt har det inte funnits några marginaler alls. Det har fått lösas genom att placera intagna på tillfälligt inrättade platser i till exempel besöksrum och på avskildhetsplatser. För att klara av situationen har det även varit nödvändigt att inrätta dubbelbeläggningsplatser på en rad anstalter.

Situationen innebär en mängd risker. Det är svårare att genomföra nödvändigt fastighetsunderhåll vilket kan leda till akutstängningar av platser på sikt. Det är svårare att hålla intagna åtskilda, vilket ökar risken för exempelvis olämpliga konstellationer och radikalisering. Det är än svårare att uppfylla kraven enligt till exempel europarådets antitortyrkommittés rekommendationer om bland annat ljusinflöde och utrymme per intagen. Beläggningsläget gör det också svårare att erbjuda isoleringsbrytande åtgärder i häkte och sysselsättning. Det är svårare att placera intagna där de kan få effektivast verkställighet. Omplaceringar tar längre tid. Trots svårigheterna visar våra indikatorer att kvaliteten i verksamheten generellt har kunnat bibehållas. Det gäller till exempel isoleringsbrytande åtgärder, tid på häkte från verkställbar dom, att förebygga allvarliga hot- och våldsincidenter, att upprätta verkställighetsplaner, sysselsättningsgrad, vuxenutbildning och behandlingsprogram.

När det gäller strategier för infrastruktur bedömer Kriminalvården att antalet intagna kommer att öka och att det därför på några års sikt kommer att behövas betydligt fler platser i anstalter och häkten än i dag. Kriminalvården anför bl.a. följande (s. 16 f.).

Fokus för infrastrukturarbetet under 2018 har därför legat på att skapa förutsättningar för att öppna fler platser vid anstalter och häkten. Som ett första steg togs i slutet av året inriktningsbeslut om ny- och tillbyggnation av nio anstalter och fyra häkten. Utbyggnaden kommer på sikt dels innebära en nödvändig upprustning av befintliga platser och dels skapa nya platser. Under tiden arbetar Kriminalvården med att skyndsamt ta fram fler tillfälliga platser för att kunna möta den ökande klienttillströmningen.

När det gäller lokaler för frivård har Kriminalvården utvecklat ett mer strategiskt förhållningssätt kring lokalförsörjningen. Beslut om enskilda

objekt bereds i särskilda forum och hänsyn tas exempelvis till total hyresbudget och nationella strategier.

Angående platsutnyttjande framgår det av årsredovisningen (s. 17) att den nationella genomsnittliga beläggningsgraden har ökat ytterligare från den redan höga nivån 2017 och är överlag hög eller mycket hög på såväl häkten som anstalter. Lokalt och tidvis har det inte funnits några lediga platser alls, utan tillfälliga platser och dubbelbeläggning har fått användas. Kriminalvården anför följande (s. 17 f.).

Situationen på häktena har hanterats genom att stängda platser har öppnats, genom nationell och regional häktessamordning och genom att använda tillfälliga platser vid överbeläggning. Kriminalvården har sedan hösten 2017 öppnat tidigare stängda häktesplatser, vilket innebär att antalet tillgängliga häktesplatser har ökat med cirka 200 sedan dess. Klienttillströmningen har dock ökat i snabbare takt än platstillskotten, varför beläggningsläget är mer ansträngt än före öppningarna. Samtidigt finns i stort sett inte fler häktesplatser att öppna för att möta en fortsatt ökande klienttillströmning.

Under året har anvisningar om hantering av beläggning tagits fram. Det har resulterat i en skärpt nationell häktessamordning och en stärkt operativ förmåga att både analysera förändringsbehov och vidta åtgärder för att underlätta beläggningsituationen. Exempel på åtgärder är beslut om nationell rutin för tillfällig förflyttning av verkställighetsfall från häkte till anstalt. En annan åtgärd är beslut om anpassad tidpunkt för senaste dag för inställelse när Kriminalvården förelägger dömda att inställa sig i anstalt för att verkställa utdömt straff.

På kort sikt har Kriminalvården under hösten 2018 fattat beslut om 69 nya platser i de högre säkerhetsklasserna, 61 beredskapsplatser och 8 ordinarie platser, genom dubbelbeläggning och genom att konvertera olika utrymmen till bostadsrum. I den lägsta säkerhetsklassen har beslut fattats om att öppna cirka 60 tidigare stängda platser. För att förbättra den ansträngda beläggningsituationen för män har Kriminalvården bland annat arbetat med att ytterligare öka placeringarna i säkerhetsklass 3.

### *Budgetunderlag 2020*

I budgetunderlaget anför Kriminalvården bl.a. följande (s. 1).

Antalet intagna i häkten och anstalter ökar. Det trendbrott vi tidigare förutspått ligger nu två år bakom oss. Vändningen började märkas 2016, ökningen var ett faktum under slutet av 2017 och accelererade under hela 2018. Det råder nu akut platsbrist i landets häkten och anstalter. Även i frivården ser vi en ökning av antalet nya klienter.

Vår samlade bedömning är att inflödet tilltar de närmaste åren. Mycket talar också för att den blir bestående under lång tid framöver. De viktigaste drivkrafterna utgörs av förändringar i kriminalpolitiken, främst genom ett stort antal höjda minimistraff för grova brott. Till det ska läggas en redan nu mer effektiv polisverksamhet och den mycket kraftiga expansion av Polismyndigheten som ska ske för att nå målet om 10 000 fler anställda år 2024. Vi noterar också kraftigt ökande ärendeflöden i hela brottmålskedjan. Den sedan många år stadigt ökande befolkningstillväxten driver också upp Kriminalvårdens kapacitetsbehov.

På kort sikt vidtar Kriminalvården en rad åtgärder för att öka sin platskapacitet. Dubbelbeläggning av befintliga bostadsrum och omvandling av gemensamhets- och andra ytor till bostadsrum sker

fortlöpande. Förberedelser pågår också för en permanent utökning av antalet tillgängliga platser på medellång och lång sikt. Under 2018 har vi fattat beslut om att bygga ut anstalter och häkten på ytterligare tretton orter i landet.

Eftersom en stor del av Kriminalvårdens fastighetsbestånd har ett kritiskt underhållsbehov, kommer ett stort antal platser att gå förlorade under samma tid. En betydande del av den planerade utökningen kommer enbart att ersätta platser som under samma tid måste avvecklas eller stängas för renovering. Vi har hittills beslutat om en ökad kapacitet med 900 anstaltsplatser och 200 häktesplatser fram till år 2029. Det kommer inte att räcka. Vår samlade bedömning på tio års sikt är att Kriminalvården behöver kunna ta emot minst 8 000 frihetsberövade. Det motsvarar ett platsbehov år 2029 på 9 500 anstalts- och häktesplatser. En försiktig uppskattning är att det medför ett behov av ytterligare cirka 3 000 anställda.

### *Tidigare utskottsbehandling*

I samband med beredningen av rättsväsendets budget för 2019 föreslog utskottet ett ökat anslag till Kriminalvården som bl.a. skulle användas till att på sikt inrätta en särskild enhet för unga gängmedlemmar (bet. 2018/19:JuU1 s. 45). Utskottet ansåg även att förslag på nya åtgärder för unga lagöverträdare mellan 15 och 18 år som begått allvarliga brott eller som agerar i kriminella miljöer behöver utredas. Vidare uttalade utskottet att kriminalvårdens nuvarande kapacitet behöver genomlysas och åtgärder vidtas för att effektivisera utnyttjandet av befintliga häktes- och anstaltsplatser. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2018/19:73).

### **Utskottets ställningstagande**

Som framgår ovan är bristen på platser i landets häkten och anstalter en uppmärksammas fråga och utskottet har i budgetbetänkandet uppmärksammat behovet av en genomlysning av kriminalvårdens kapacitet. Mot den bakgrunden ser utskottet inte nu något behov av de tillkännagivanden som efterfrågas i motionerna 2018/19:131 (SD) yrkande 1, 2018/19:953 (S) och 2018/19:2867 (M) yrkande 1. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandena.

Utskottet är inte heller berett att ställa sig bakom yrkandet om att hyra fängelseplatser utomlands. Utskottet avstyrker därmed motion 2018/19:131 (SD) yrkande 2.

När det gäller frivårdens närvaro i de utsatta områdena har det enligt utskottets mening inte framkommit något som ger anledning för riksdagen att göra något sådant tillkännagivande som efterfrågas i motion 2018/19:2867 (M) yrkande 8. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Kriminalvården har en viktig roll i att stärka arbetet med att förebygga återfall i brott och det gäller såväl yngre som äldre personer. Enligt utskottets uppfattning räcker socialtjänstens insatser inte till för de ungdomar som ställer sig helt utanför samhällets spelregler. Det gäller bl.a. de ungdomar som begår grova brott i gängmiljöer. Denna grupp bör därför bli statens snarare än kommunernas ansvar. Grovt kriminella unga bör i högre grad bemötas med de

rehabiliteringsåtgärder som används för kriminella generellt. Syftet är inte främst att straffa utan att använda åtgärder som har bättre förutsättningar att lyckas än traditionell socialtjänst.

Utskottet anser därför att en ny enhet för unga bör inrättas hos Kriminalvården. Den nya enheten ska bl.a. ansvara för vissa påföljder på grund av brott och också involveras för behandlingsinsatser som beslutas med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga på grund av den ungas kriminalitet. Tanken är att enheten ska hantera barn och unga under 18 år som begått allvarliga våldsbrott eller andra grova brott, t.ex. innehaft vapen eller sålt narkotika. Det handlar alltså om att göra riktade insatser och avsätta särskild kompetens för ungdomar som kommit förhållandevis långt in i ett kriminellt beteende eller redan befinner sig i en miljö och i ett umgänge där grova brott begås.

Denna grupp av unga kommer därmed i större utsträckning bli statens ansvar i stället för kommunens och socialnämndernas ansvar. Kriminalvården kan antas ha bättre förmåga än socialnämnderna att hantera och arbeta återfallsförebyggande med denna grupp. Det innebär också att socialtjänsten i utsatta områden avlastas en tids- och resurskrävande grupp och får bättre möjligheter att fokusera på barn och ungdomar som befinner sig i riskzonen för att hamna i kriminalitet eller i andra sociala problem.

Utskottet noterar i detta sammanhang att riksdagen har beslutat om ett ökat anslag till Kriminalvården som bl.a. ska användas till att på sikt inrätta en särskild enhet för unga gängmedlemmar (bet. 2018/19:JuU1 s. 45). Detta är positivt, men för att säkerställa att så också sker bör vad utskottet nu anfört ges regeringen till känna. Därmed bifaller utskottet motionerna 2018/19:2791 (M) yrkande 10, 2018/19:2819 (M, C, L, KD) yrkande 37, 2018/19:2861 (C) yrkande 6.2 och 2018/19:2867 (M) yrkande 6.

## Intensivövervakning med elektronisk kontroll

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att användningen av intensivövervakning med elektronisk kontroll ska utökas.

Jämför reservation 23 (V).

### Motionen

I kommittémotion 2018/19:295 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 4 begärs att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett förslag som innebär att användningen av intensivövervakning med elektronisk kontroll utökas och kan tillämpas när en dom på fängelse i upp till ett år ska verkställas.



## Bakgrund

Av lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll framgår att den som ska avtjäna fängelse i högst sex månader under vissa omständigheter kan beviljas att verkställa fängelsestraffet utanför anstalt. Verkställigheten utanför anstalt sker i form av intensivövervakning (IÖV) i förening med ett förbud för den dömda att vistas utanför bostaden annat än på särskilt angivna tider och för bestämda ändamål såsom förvärvsarbete, utbildning, vård, nödvändiga inköp och liknande. Efterlevnaden av förbudet ska kontrolleras med elektroniska hjälpmedel.

I årsredovisningen för 2016 anför Kriminalvården följande (s. 31 f.).

Antal klienter som erbjudits IÖV minskar, och de som påbörjat ligger på ungefär samma nivå som 2015. De som sökt IÖV minskar igen efter en liten uppgång 2015 medan de som avbrutit ökar efter flera års nedgång. Antal klienter som fullföljt IÖV har minskat något under 2016.

Vid en tillbakablick kan konstateras att antalet påbörjade IÖV låg på ca 3 000 per år innan 2010. År 2011 minskade antalet, och denna trend fortsatte de följande åren. De två senaste åren har dock minskningen stabiliserats till nuvarande nivå på ca 1 800 per år.

Eftersom processen kan sträcka sig över ett årsskifte är det svårt att dra några exakta slutsatser av hur förhållandet mellan exempelvis påbörjade och fullföljda IÖV har utvecklats. Generellt är förändringarna mellan åren små, vilket tyder på en stabil klientgrupp på 1 600 – 1 700 klienter som fullföljer IÖV varje år i förhållande till cirka 2 700 – 2 900 sökande. Misskötsamheten är låg, vilket indikerar att verksamheten fungerar bra.

Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2017 (s. 29 f.) framgår att hinder för att erbjuda intensivövervakning generellt kan vara att den individuella utredningen visar att förutsättningar saknas när det gäller bostad och sysselsättning eller för att den dömda har ett pågående avancerat missbruk. Vidare anføres följande (s. 30).

Antalet klienter som erbjudits IÖV har minskat jämfört med föregående år. Även antalet klienter som har sökt och fullföljt IÖV minskar. Ett arbete med att djupare analysera orsakerna till minskningarna har planerats för kommande år. De verkställigheter som avbryts har minskat något jämfört med föregående år.

I årsredovisningen för 2018 (s. 32) anför Kriminalvården att av de som dömdes till fängelse i upp till sex månader under 2017 verkställde 26 procent med IÖV. Vidare anför Kriminalvården följande.

Antalet erbjudna och fullföljda IÖV har fortsatt att minska under 2018. Däremot har antalet sökta IÖV ökat. Kriminalvårdens ambition är att så många som möjligt som uppfyller de grundläggande kriterierna ska verkställa dom till fängelse med hjälp av IÖV.

En djupare analys av orsakerna till utvecklingen har påbörjats under 2018. Möjliga förklaringar kommer att prövas, till exempel om bedömningarna inför beslut har blivit restriktivare, eller om klientgruppen har förändrats så att förutsättningarna för IÖV inte uppfylls. Kriminalvården kan även komma att undersöka möjligheten att digitalisera ansökningsprocessen.

### *Tidigare utskottsbehandling*

Vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2017/18 (bet. 2017/18:JuU16 s. 45 f.) behandlade utskottet ett yrkande om att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett förslag som innebär att användningen av intensivövervakning med elektronisk kontroll utökas och kan tillämpas när en dom på fängelse i upp till ett år ska verkställas. Utskottet hänvisade till vad utskottet anförde i samband med att möjligheterna att verkställa ett fängelsestraff utanför anstalt i form av intensivövervakning med elektronisk kontroll utökades 2005. I det betänkandet (bet. 2004/05:JuU14 s. 7) konstaterade utskottet att flera skäl kunde anföras för att begränsa användningen av fängelse i anstalt. Den negativa inverkan ett institutionaliserande kan ha för möjligheterna till återanpassning till samhället och risken för att i fängelsemiljön utveckla en kriminell identitet var enligt utskottet väl kända. Mot detta måste dock enligt utskottet ställas risken för att en ökad användning av intensivövervakning minskar förtroendet för påföljdssystemet. Även om intensivövervakning är en för den enskilde mycket ingripande åtgärd kan den enligt utskottets mening i just ingripandehänseende inte helt jämföras med verkställighet i anstalt. Utskottet ansåg mot den bakgrunden att den gällande lagstiftningen var väl avvägd och såg därför inget skäl att ställa sig bakom det tillkännagivande som efterfrågades. Utskottet avstyrkte motionsyrkandet. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2017/18:184).

### **Utskottets ställningstagande**

Med de skäl som anges ovan vidhåller utskottet sin tidigare uppfattning att den gällande lagstiftningen är väl avvägd och ser därför inget skäl att ställa sig bakom det tillkännagivande som efterfrågas i motion 2018/19:295 (V) yrkande 4. Utskottet avstyrker yrkandet.

## Överförande av straffverkställighet

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att Kriminalvården ska öka samarbetet med andra länder för att få fler utländska medborgare att avtjäna straffet i hemlandet och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår ett motionsyrkanden om att ge Kriminalvården i uppdrag att påtagligt öka antalet överföringar av straffverkställighet.

Jämför reservation 24 (S, C, V, MP) och 25 (M).

### Motionerna

I partimotion 2018/19:2596 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 27 begärs att Sverige ska öka samarbetet med andra länder för att få fler utländska medborgare att avtjäna straffen i sina hemländer. Enligt motionärerna underlättar verkställighet i hemlandet anpassningen till ett liv utan kriminalitet.

I kommittémotion 2018/19:2867 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 11 begärs ett tillkännagivande om att ge Kriminalvården i uppdrag att påtagligt öka antalet överföringar av fångar med utländskt medborgarskap från svenska fängelser till deras respektive hemländer. Enligt motionärerna ska Kriminalvården alltid initiera ett ärende om överföring när en utländsk medborgare ska verkställa ett fängelsestraff om sex månader eller längre. I yrkande 12 begärs att det i uppdraget också ska ingå att Kriminalvården ska fördjupa samarbetet med kriminalvården i de länder vars medborgare är överrepresenterade i de svenska anstalterna, i syfte att möjliggöra överföring i fler fall.

### Bakgrund

#### *Överförande av fängelsepåföljd*

Kriminalvården planerar och genomför överförande av fängelsedömda till och från Sverige enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. (nordiska verkställighetslagen), lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen (europeiska verkställighetslagen) och lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottdomsdom (internationella verkställighetslagen). Syftet med att överföra verkställigheten av en frihetsberövande dom är främst att underlätta den dömdes återanpassning i det land han eller hon kommer att vistas i efter frisläppandet.

### *Nordiska verkställighetslagen*

Inom Norden finns sedan länge ett långtgående samarbete som bygger på att de nordiska länderna har i stort sett likalydande lagar när det gäller att överföra straffverkställighet. Frihetsstraff kan på begäran av domlandet verkställas i det nordiska land där den dömda är medborgare eller där denne har sin hemvist. Domen kan också verkställas i det land där den dömda uppehåller sig om det med hänsyn till omständigheterna är lämpligast. Den dömdes samtycke till överförandet är inget krav. Den nordiska verkställighetslagen bygger på direktkontakt mellan behöriga myndigheter, och den rättsliga prövningen görs av de behöriga myndigheterna. Detta möjliggör ett snabbt förfarande och att regelverket tillämpas på så sätt att en framställning i domstol som har gjorts i enlighet med lagstiftningen normalt godkänns.

### *Europeiska verkställighetslagen*

Även inom EU finns det särskilda regler som gäller överförande av frihetsberövande påföljder till och från medlemsstaterna, se rådets rambeslut 2008/909/RIF av den 27 november 2008 om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på brottmålsdomar avseende fängelse eller andra frihetsberövande åtgärder i syfte att verkställa dessa inom Europeiska unionen (fängelserambeslutet). Fängelserambeslutet har genomförts i svensk rätt genom europeiska verkställighetslagen och tillhörande förordning. Lagen och förordningen trädde i kraft den 1 april 2015. Enligt lagen ska Kriminalvården pröva om en utländsk dom ska erkännas och verkställas i Sverige eller om en svensk dom ska skickas till en annan medlemsstat för att verkställas i den staten.

De svenska påföljder som kan överföras är fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård och slutna ungdomsvård. Lagen innehåller kriterier för när ett erkännande respektive översändande ska ske, hur prövningen ska gå till och i vilken utsträckning den andra statens medgivande eller den dömdes samtycke krävs. Kriminalvårdens beslut kan överklagas till allmän domstol.

Europeiska verkställighetslagen innehåller även tidsfrister för handläggning och transport, vilket i kombination med att Kriminalvården numera har direktkontakt med andra kriminalvårdsmyndigheter inom EU möjliggör ett snabbt förfarande.

Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2018 (s. 35) framgår att Kriminalvården upplever att samarbetet generellt fungerar bra, men det är fortfarande problem med dåliga fängelseförhållanden i en del EU-länder. I årsredovisningen anför Kriminalvården (s. 35 f.) också följande.

Kriminalvården deltar i regeringskansliets arbete med att ingå ett avtal med Rumänien som ska underlätta överföranden dit. Problemet att en del länder inte klarar att hålla angivna tidsfrister kvarstår fortfarande. Flera medlemsländer har tidskrävande processer där lokala domstolar är behöriga myndigheter. Domstolsprocesserna gör att överförandeprocessen ofta drar ut på tiden. Av dessa anledningar är det svårt att föra över fler

klienter med stöd av lagstiftningen. Kriminalvården har begränsade möjligheter att påverka situationen.

### *Internationella verkställighetslagen*

Internationella verkställighetslagen gör det möjligt att överföra frihetsberövande påföljder till och från Sverige utanför Norden och EU. Lagen bygger på Sveriges tillträde till den s.k. brottmålsdomskonventionen från 1970 och den s.k. överförandekonventionen från 1983. Visserligen kräver lagens tillämpning inte en generell överenskommelse med den främmande staten för att straffverkställighet ska kunna överföras, men lagen tar främst sikte på samarbetet med de stater som har tillträtt någon av de två konventionerna eller med stater som Sverige annars har träffat ett bilateralt avtal med, t.ex. Thailand eller Kuba. Ett överförande av straffverkställighet kan alltså ske även utan konventionsmässiga åtaganden eller avtalsmässig bundenhet, men då uppställs i lagen ett krav på synnerliga skäl för att ett överförande ska kunna ske till respektive från Sverige.

Förfarandet skiljer sig på flera sätt från vad som gäller för samarbetet inom Norden och EU. Bland annat förutsätter internationella verkställighetslagen i större utsträckning att den dömda personen samtycker till överförandet. Lagen förutsätter också såväl domslandets som den verkställande statens medgivande till överförande, vilket bygger på kontakt mellan staternas regeringar. Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2018 (s. 36) framgår att det är en tidskrävande process, vilket innebär att dömda med kort strafftid inte kan bli aktuella för överföring.

### *Överförande av straffverkställighet från Sverige till en annan stat*

Ett ärende om att överföra straffverkställighet från Sverige till en annan stat inleds normalt av den dömda själv genom att han eller hon till Kriminalvårdens (eller Socialstyrelsens om det rör sig om verkställighet av överlämnande till rättspsykiatrisk vård) huvudkontor lämnar in en begäran om att få överföra sin straffverkställighet från Sverige till den andra staten. Om huvudkontoret ställer sig positivt till en sådan begäran lämnas denna in till Centralmyndigheten som översätter och vidarebefordrar begäran till den andra staten. Samtycker den staten till ett överförande fattar Kriminalvårdens huvudkontor därefter beslut om att överföra straffverkställigheten. Om huvudkontoret däremot avslår en sådan begäran eller annars beslutar att inte samtycka till överförande och beslutet överklagas av den dömda, skickas överklagandet tillsammans med avslagsbeslutet till Justitiedepartementet för regeringens prövning. Kriminalvårdens huvudkontor kan även i första ledet avstå från att fatta ett eget beslut och i stället direkt hänskjuta frågan till regeringen för prövning. Framställningen skickas även i dessa fall till Justitiedepartementet.

Ett ärende om att överföra straffverkställighet från Sverige till en annan stat kan också inledas av den andra staten som genom behörig myndighet i den staten antingen lämnar in en framställning om överförande till den svenska

ambassaden eller utlandsmyndigheten i det landet för vidarebefordran till Centralmyndigheten eller skickar framställningen direkt till Centralmyndigheten. Centralmyndigheten skickar framställningen vidare till Kriminalvårdens huvudkontor som därefter prövar om ett överförande kan ske.

Ett överförande av straffverkställighet från Sverige till en nordisk stat eller en EU-medlemsstat handläggs och beslutas på myndighetsnivå, av Kriminalvårdens huvudkontor respektive Socialstyrelsen, utan Centralmyndighetens medverkan.

### *Statistik*

Av Kriminalvårdens årsredovisning för 2018 (s. 36) framgår att det under 2018 fattades totalt 118 beslut om överförande från Sverige till annat land. Av dessa avsåg 77 beslut överföranden till nordiska länder och 41 beslut överföranden till övriga länder inom EU.

Vidare redovisas statistik över antalet överförda frihetsberövande påföljder från Sverige (s. 36). Med överföranden menas genomförda överföranden, dvs. att den dömda har påbörjat eller fortsatt verkställigheten i det land som han eller hon har överförs till. Totala antalet överförda från Sverige under 2018 var 71 personer, varav 15 avsåg Norden, 53 avsåg EU (utanför Norden) och 3 avsåg övriga länder. Motsvarande siffra under 2017 var 51 personer (varav 22 avsåg Norden och 29 avsåg EU). Under 2016 var motsvarande siffra 67 personer (varav 20 avsåg Norden, 44 avsåg EU och tre avsåg övriga länder).

Under 2018 överfördes totalt 96 personer till Sverige för att verkställa en frihetsberövande påföljd.

### *Kriminalvårdens regleringsbrev*

I Kriminalvårdens regleringsbrev för 2018 anges att Kriminalvården ska bidra till ett effektivt förfarande när det gäller överförande av straffverkställighet. Myndigheten ska i årsredovisningen för 2018 redovisa följande:

- åtgärder som vidtagits för att säkerställa en kvalitetssäkrad och systematisk uppföljning av enskilda ärenden – målet ska vara att kunna följa ärenden från initiering till faktiskt överförande
- åtgärder som vidtagits för att säkerställa en effektiv handläggning.

I Kriminalvårdens regleringsbrev för 2019 anges att Kriminalvården ska redovisa hur myndigheten har bidragit till ett effektivt förfarande när det gäller överförande av straffverkställighet.

### *Uppföljning av enskilda ärenden och effektiv handläggning*

Med anledning av vad som angavs i regleringsbrevet för 2018 anför Kriminalvården följande i årsredovisningen för 2018 (s. 36 f.).

#### *Uppföljning av enskilda ärenden*

Eftersom Kriminalvården idag saknar ett systemstöd som stödjer handläggning av internationella ärenden går det för närvarande inte att

följa ett ärende från initiering till faktiskt överförande utan en manuell genomgång. Idag registreras handlingar i ärendena i myndighetens system för diarieföring. Systemet kommer att byggas om för att underlätta uppföljningen i väntan på att Kriminalvårdsregistret utvecklas så att ärendena kan följas där. En förstudie pågår för ett sådant utvecklingsarbete. Kriminalvården arbetar även med att ta fram en föreskrift som ska säkerställa att alla intagna som kan vara aktuella för ett överförande identifieras och att ärendet initieras i ett tidigt skede av verkställigheten.

#### *Effektiv handläggning*

Rutiner och arbetssätt kring överföranden har utvärderats. Slutsatsen är att handläggningen inte kan effektiviseras i någon större utsträckning givet förutsättningarna. Ett systemstöd i Kriminalvårdsregistret förväntas effektivisera handläggningen. Så länge vi inte har det kommer arbetet med att följa upp enskilda ärenden snarare att förlänga handläggningstiderna.

#### *Regeringens åtgärder mot internationella stöldligor*

I samband med att justitie- och inrikesministern den 7 februari 2018 presenterade ett åtgärds paket som ska bekämpa internationella stöldligor meddelade regeringen att Kriminalvården får i uppdrag att effektivisera arbetet med överföringar av fängelsestraff. Enligt uppgift från Justitiedepartementet är det uppdraget till Kriminalvården i regleringsbrevet för 2018 som avses.

Regeringen uttalade även i pressmeddelandet att skyndsamhetskravet ska utredas för att förkorta handläggningstiderna. Det sistnämnda hanteras i ett internt lagstiftningsprojekt vid Justitiedepartementet, och enligt uppgift från departementet kommer en departementspromemoria att skickas ut på remiss under våren 2019.

I pressmeddelandet anför regeringen vidare att den sedan tillträdet fört en aktiv dialog med flera länder, t.ex. Rumänien, för att underlätta att personer som döms i Sverige avtjänar sina fängelsestraff i hemlandet. Regeringen vill att fler ska avtjäna straff i sina hemländer.

#### *Tidigare utskottsbehandling*

Utskottet har vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2017/18 behandlat ett motionsyrkande om att utländska medborgare som dömts till fängelsestraff i högre omfattning bör avtjäna straffen i sina hemländer (bet. 2017/18:JuU16 s. 40 f.). Utskottet konstaterade att syftet med att överföra verkställigheten av en frihetsberövande dom främst är att underlätta den dömdes återanpassning i det land där han eller hon kommer att vistas efter frisläppandet. Vidare anförde utskottet att Kriminalvården hade regeringens uppdrag att effektivisera arbetet med överföringar av fängelsestraff och att utreda skyndsamhetskravet för att förkorta handläggningstiderna. Utskottet konstaterade att frågan som motionärerna tog upp var uppmärksammas och avstyrkte därför motionsyrkandet. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2017/18:184).

## Utskottets ställningstagande

Syftet med att överföra verkställigheten av en frihetsberövande dom är främst att underlätta den dömdes återanpassning i det land där han eller hon kommer att vistas efter frisläppandet. Utskottet anser därför att den som inte bor i Sverige i första hand ska avtjäna straffet i hemlandet, även om brottet har begåtts här. I syfte att möjliggöra överföring i fler fall bör Kriminalvården få i uppdrag att öka och fördjupa samarbetet med kriminalvården i de länder vars medborgare är överrepresenterade i de svenska anstalterna. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen ge regeringen till känna. Därmed bifaller utskottet motionerna 2018/19:2596 (L) yrkande 27 och 2018/19:2867 (M) yrkande 12.

Som framgår ovan har Kriminalvården regeringens uppdrag att effektivisera arbetet med överföringar av fängelsestraff. Vidare pågår en utredning om skyndsamhetskravet för att förkorta handläggningstiderna. Utskottet konstaterar att den fråga som motionärerna tar upp i motion 2018/19:2867 (M) yrkande 11 om att påtagligt öka antalet överföringar av fångar med utländskt medborgarskap från svenska fängelser till deras respektive hemländer är uppmärksammas och ser därför inget skäl att ställa sig bakom det tillkännagivande om uppdrag till Kriminalvården som motionärerna efterfrågar. Utskottet avstyrker motionsyrkandet.

## Kostnadsansvaret för kontraktsvård

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att utreda förutsättningarna för att överföra kostnadsansvaret för kontraktsvård från kommunerna till Kriminalvården.

## Motionen

I motion 2018/19:474 av Lina Nordquist (L) yrkas att förutsättningarna bör utredas för att överföra fullständigt kostnadsansvar och resurser för skyddstillsyn med föreskrift om särskild behandlingsplan från kommunerna till Kriminalvården. Enligt motionären finns det problem med den ordning som gäller i dag. Dels kan det vara ont om tid att få till stånd en ansvarsförbindelse från kommunen, dels kan kontraktsvården medföra betydande kostnader för mindre och ekonomiskt ansträngda kommuner.

## Bakgrund

### Gällande rätt

Genom lagstiftning som trädde i kraft den 1 juli 1987 infördes möjligheten att kombinera skyddstillsyn med särskild behandlingsplan, s.k. kontraktsvård.



Bestämmelserna om skyddstillsyn med föreskrift om särskild behandlingsplan finns i 28 kap. 6 a § och 30 kap. 9 § andra stycket 3 brottsbalken.

Av avgörande vikt för om denna påföljd ska väljas är – utöver att det ska finnas förutsättningar för skyddstillsyn som påföljd – att missbruk av beroendeframkallande medel eller något annat särskilt förhållande som kräver vård eller annan behandling i väsentlig grad har bidragit till att brottet har begåtts. Dessutom måste den tilltalade förklara sig villig att gå igenom lämplig behandling som enligt en för honom eller henne uppgjord plan kan anordnas i samband med verkställigheten.

Rätten ska, om den planerade behandlingen är av avgörande betydelse för att döma till skyddstillsyn, i domslutet ange hur långt fängelsestraff som skulle ha dömts ut, om fängelse i stället hade valts som påföljd. Domen ska också innehålla en föreskrift om den behandlingsplan som den dömde har åtagit sig att följa. Den institution eller liknande som svarar för behandlingen kan åläggas att anmäla till Kriminalvården och åklagaren om den dömde inte fullföljer behandlingen enligt planen. Skyddstillsynen kan då ersättas med fängelse.

### *Kostnadsansvaret*

Den del av vården som belöper på tiden före det att den dömde skulle ha blivit villkorligt frigiven om han eller hon i stället hade dömts till fängelse – vilket blir efter två tredjedelar av det alternativa fängelsestraffets längd men alltid minst en månad – bekostas av Kriminalvården. Vård som bedrivs därefter bekostas av den dömdes kommun (genom socialtjänsten), i de fall det är fråga om vårdåtgärder utanför Kriminalvårdens egen regi. Det är därför en förutsättning för kontraktsvård att det vid tidpunkten för lagföringen finns en ansvarsförbindelse från kommunen för de kostnader som uppstår efter tidpunkten för den tänkta villkorliga frigivningen, förutsatt att det är fråga om vård eller annan behandling med en annan huvudman än Kriminalvården.

Den nuvarande kostnadsfördelningen vid kontraktsvård grundar sig på ställningstaganden i förarbetena när kontraktsvården infördes (se prop. 1986/87:106 s. 92 f.). Departementschefen anförde bl.a. följande (s. 94).

Det rör sig här i praktiken om fall där påföljden skulle ha blivit fängelse, om möjligheten att döma till skyddstillsyn med kontraktsvård inte hade utnyttjats. Inte minst mot den bakgrunden ter det sig naturligt att kriminalvården i dessa fall övertar kostnadsansvaret för kontraktsvården fram till dagen då villkorlig frigivning eller, vid korta straff, frigivning skulle ha ägt rum.

Frågan om kostnadsfördelningen mellan Kriminalvården och kommunerna har utretts vid flera tillfällen, bl.a. av Kriminalvårdskommittén i utredningsbetänkandet *Framtidens kriminalvård* (SOU 2005:54) och av Påföljdsutredningen i utredningsbetänkandet *Nya påföljder* (SOU 2012:34).

Kriminalvårdskommittén föreslog att Kriminalvården skulle överta kostnadsansvaret för hela den strafftid som domstolen angett som alternativstraff. För tiden därefter borde kommunerna kunna ta ansvaret.

Enligt kommittén borde Kriminalvårdens och socialtjänstens ansvar i detta avseende komma till klart uttryck i lag. (Se SOU 2005:54 s. 246 f.)

I propositionen 2009/10:135 En ny fängelse- och häkteslagstiftning tog regeringen inte ställning till Kriminalvårdskommitténs förslag om kostnader för kontraktsvård.

Påföljdsutredningen föreslog bl.a. att dagens icke frihetsberövande påföljder ska ersättas med ett system med villkorligt fängelse och att kontraktsvård ska vara en tilläggsstraffsanktion som villkorligt fängelse ska kunna förenas med. Enligt Påföljdsutredningen bör det bli aktuellt att införa den ordning som Kriminalvårdskommittén föreslog 2005, dvs. att Kriminalvården ska stå för kostnaden för vården fram till den alternativa strafftidens slut medan kostnader därefter ska falla på socialtjänsten (se SOU 2012:34 s. 673).

Justitiedepartementet har informerat om att utredningsbetänkandet Nya påföljder (SOU 2012:34) fortfarande bereds inom Regeringskansliet.

### Utskottets ställningstagande

I direktiven till Påföljdsutredningen angavs att utredningen skulle utreda och överväga frågan om kostnadsansvaret vid kontraktsvård. Utredningsbetänkandet bereds i denna del fortfarande inom Regeringskansliet. Utskottet vill inte föregripa den beredning som pågår och avstyrker därför motion 2018/19:474 (L).

## Statistik

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om fördjupad statistik om nationalitet och invandrabakgrund.

Jämför reservation 26 (SD).

### Motionen

I kommittémotion 2018/19:131 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 11 anförs att fördjupad statistik om nationalitet och invandrabakgrund bör tillåtas. Motionärerna vill att Kriminalvården ska tillåtas och även ges i uppdrag att föra statistik om ursprunglig nationalitet även inom gruppen svenska medborgare.

### Bakgrund

Brottsförebyggande rådet (Brå) ansvarar för den officiella kriminalstatistiken i Sverige. Kriminalstatistiken indelas i statistikområdena anmälda brott, handlagda brott, personer misstänkta för brott, personer lagförda för brott, kriminalvård och återfall i brott. Brå producerar även statistik som bygger på

enkätundersökningar och annan särskild datainsamling, som Nationella trygghetsundersökningen (NTU) och den s.k. hatbrottsstatistiken.

Någon särredovisning av vad de dömda och misstänkta har för ursprung förekommer inte i kriminalstatistiken. Brå presenterade däremot 2005 rapporten Brottslighet bland personer födda i Sverige och i utlandet (Rapport 2005:17). Rapporten var en uppföljning av rapporten Invandrare och invandrares barns brottslighet – En statistisk analys som Brå publicerat (Rapport 1996:2).

### *Tidigare utskottsbehandling*

Utskottet har tidigare behandlat motioner om att Brå bör få i uppdrag att genomföra en ny studie om brottslighet bland personer födda i Sverige och i utlandet samt att statistik bör föras över misstänkta och dömda personers nationalitet och ursprung, bl.a. i budgetbetänkandet 2016/17:JuU1 (s. 80 f.). Utskottet fann ingen anledning att ställa sig bakom motionerna.

I betänkande 2017/18:JuU1 (s. 94 f.) behandlade utskottet ett motionsyrkande om att Kriminalvården ska tillåtas och även ges i uppdrag att föra statistik om ursprunglig nationalitet även inom gruppen svenska medborgare. Utskottet vidhöll sin tidigare uppfattning att inte ställa sig bakom förslaget om fördjupad statistik om nationalitet och invandrarbakgrund inom Kriminalvården och avstyrkte yrkandet.

### **Utskottets ställningstagande**

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning att inte ställa sig bakom förslaget om fördjupad statistik om nationalitet och invandrarbakgrund inom Kriminalvården. Motion 2018/19:131 (SD) yrkande 11 avstyrks därför.

# Reservationer

## 1. Sociala utfallskontrakt, punkt 1 (KD)

av Andreas Carlson (KD) och Robert Halef (KD).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2453 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 8 och

2018/19:2474 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 4.

### *Ställningstagande*

Vi anser att frivilligorganisationer ska ha en naturlig plats i återanpassningen av den dömda, både före och efter frigivningen. Det civila samhället har redan i dag stor betydelse för att stötta tidigare dömda personers återanpassning. Föreningar bör uppmuntras att finnas med som en del i livet före och efter frigivningen. Avhoppjourer dit kriminella kan vända sig när de vill lämna sitt kriminella liv har sedan flera år drivits av bl.a. Exit Fryshuset (främst avhoppare från nazistisk miljö), Kriminellas revansch i samhället (KRIS) och X-CONS. Vi kan inte utgå från att civilsamhället kommer att ställa upp automatiskt om inte de ekonomiska förutsättningarna finns.

Vi vill ge frivilligorganisationer ersättning i förhållande till hur väl de lyckas återanpassa tidigare dömda. På senare år har begreppet ”social impact bonds”, sociala utfallskontrakt, etablerats i Storbritannien och USA. Detta innebär att civilsamhället får ekonomisk ersättning från staten i förhållande till hur väl man lyckas med att återanpassa tidigare brottslingar.

Ett socialt utfallskontrakt börjar med att en offentlig part (kommun och landsting) identifierar ett problem i samhället som de vill lösa genom att investera i det identifierade området. Förhoppningen är att detta ska leda till framtida kostnadsbesparingar för den offentliga parten. Steg två är att hitta extern finansiering för projektet, vilket görs genom att locka kapital från privata aktörer. Således står inte skattebetalarna för investeringen. Steg tre är sedan att formulera målen och vilka utfall som förväntas för att projektet ska anses som lyckat. Utifrån forskning och beprövad metodik tas ett åtgärdsprogram fram för att möta det identifierade problemet. I det sista steget sker en utvärdering för att klargöra om projektet skapat sociala förbättringar och, i så fall, ekonomiska besparingar för den offentliga parten. Om utvärderingen kan påvisa att kostnader till området minskat, återbetalas delar eller hela beloppet till finansiären. Uppstår långsiktiga vinster kommer också

finansiären att få avkastning i likhet med de besparingar projektet inbringat till den offentliga parten. Tidigare utfallskontrakt har exempelvis syftat till att minska risken för att barn och ungdomar ska hamna hos socialtjänsten eller i fängelse.

Utmaningarna och orsaken till den dåliga framväxten av sociala utfallskontrakt ligger dels i bristen på kunskap bland de offentliga aktörerna i hur man använder sociala investeringsfonder, dels i att relationen mellan risk och avkastning för den externa finansiären ofta är blygsam i den här typen av sociala investeringar.

För att öka förekomsten av sociala utfallskontrakt behövs satsningar för att lösa både kunskapsbrist och den bristfälliga viljan att investera. Vi anser därför att det borde inrättas en nationell strategi för att möta behoven och underlätta framväxten av sociala utfallskontrakt. Det borde även införas en nationell fond för att göra det attraktivare att investera.

## **2. Avhopparverksamhet, punkt 4 (C)**

av Jonny Cato Hansson (C).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 14.

### *Ställningstagande*

Kriminalvården har en viktig roll i att stärka arbetet med att förebygga återfall. Det är viktigt att det finns ett starkt stöd från samhällets sida för den som vill lämna det kriminella livet. Den som under lång tid varit aktiv i grov brottslighet löper ofta en betydande risk som avhoppare. Av stor betydelse är Kriminalvårdens s.k. avhopparverksamhet som vänder sig till den som vill lämna den kriminella livsstilen. Flera städer runt om i Sverige med utsatta områden och kriminella miljöer saknar dock avhopparprogram.

Jag vill se ett ökat arbete med avhopparverksamhet från Kriminalvårdens sida. Jag vill även att det görs en samlad översyn av all avhopparverksamhet med en grundlig genomgång av metoder och resultat.

### **3. Genomlysning och utvärdering av straffens innehåll, punkt 5 (M)**

av Johan Forssell (M), Louise Meijer (M) och Josefin Malmqvist (M).

#### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2018/19:2867 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 2.

#### *Ställningstagande*

Vare sig det handlar om korta eller långa fängelsestraff ska målet vara att straffet markerar slutet på den dömdes kriminella bana. Det finns därför enligt vår mening skäl att utvärdera och vidareutveckla straffens innehåll. Det gäller inte minst med hänsyn till den växande gruppen av unga vuxna med stort våldskapital som har ett lågt förtroende för samhället och dess myndigheter och som inte har något egentligt intresse av att lämna kriminaliteten bakom sig. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu har anfört.

### **4. Verkställighet av fängelsestraff, punkt 6 (M)**

av Johan Forssell (M), Louise Meijer (M) och Josefin Malmqvist (M).

#### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2018/19:2867 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkandena 3–5.

#### *Ställningstagande*

För att straff ska vara effektiva och verkningsfulla är det viktigt att de verkställs så snart som möjligt efter det att domen vunnit laga kraft. Om lång tid hinner gå mellan domen och verkställigheten blir kopplingen till straffet som konsekvens för en viss gärning försvagad. Varje dag som går mellan dom och verkställighet är ur det avseendet ett misslyckande. Trots det verkställs ett fängelsestraff normalt först tre månader efter att domen har vunnit laga kraft. I den nya strafftidslagen ges den dömda rätt att påbörja verkställigheten av ett fängelsestraff på egen begäran om straffet är verkställbart. En sådan rättighet

är bra men skyndsamhet mellan dom och verkställighet bör vara utgångspunkten för alla som döms till fängelse. För att förtydliga detta vill vi att lagen ändras så att det framgår att verkställigheten ska påbörjas så snart som möjligt. Kriminalvården bör även ges i uppdrag att arbeta för att påtagligt förkorta tiderna mellan dom och verkställighet.

I dag påbörjas inte någon vård eller behandling för en person som sitter häktad förrän en dom på fängelse har vunnit laga kraft. Det kan medföra att en person sitter häktad under lång tid utan att några återfallsförebyggande åtgärder eller andra behandlingsinsatser vidtas. En normal brottmålsprocess, från det att den misstänkte häktas till dess åtalet har prövats av både tingsrätt, hovrätt och ibland också Högsta domstolen, kan ta upp emot ett halvår. För personer som döms till fängelse i ett år och mindre blir anstaltsplaceringen ofta så kort att någon behandling över huvud taget inte sätts igång.

Vi vill därför att det införs en regel som innebär att när en person som är häktad döms till fängelse ska domstolen samtidigt kunna förordna att domen omedelbart ska gå i verkställighet oavsett om den som döms kommer att överklaga. Det innebär att den som dömts omedelbart kan flyttas till en anstalt och komma igång med vård och behandling i ett mycket tidigare skede. Eftersom grunden för frihetsberövandet fortfarande är häktning till dess att domen vunnit laga kraft bör den intagne dock ha möjlighet att vara kvar i häktet om han eller hon så önskar.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu har anfört.

## **5. Öövervakade besök, punkt 7 (SD)**

av Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Jennie Åfeldt (SD).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:131 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 5.

### *Ställningstagande*

Drogmissbruk inne på anstalter utgör ett säkerhetsproblem för personal och intagna, och det utgör även ett problem för arbetet med rehabilitering och motivering för drogfrihet. I strävan att minska drogmissbruket och kriminaliteten i landet måste man ta förekomsten av narkotika på fängelser på största allvar.

Besöksrummen är en av de uppenbara vägarna på vilka narkotika och andra otillåtna varor kan lämnas över till den intagne. Vi anser därför att

restriktionerna för när Kriminalvården får förbjuda oövervakade besök måste lättas upp.

## **6. Kamerabevakning i cellen, punkt 8 (SD)**

av Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Jennie Åfeldt (SD).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:131 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 6.

### *Ställningstagande*

Mycket av den kriminalitet som förekommer på anstalter sker i cellerna, där kameror i dag inte tillåts. För att nämna ett exempel är det i cellen som nyttjande av narkotika huvudsakligen sker, likaså hot och misshandel. I klass 1- och klass 2-anstalter ska därför kamerabevakning med ljudupptagning tillåtas som ett medel för att stävja brott i anstalter. Den intagnes integritet får anses väga lättare än behovet av säkerhet.

Det får ankomma på regeringen att återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser det vi nu har anfört.

## **7. Tillgängligheten på kriminalvårdsanstalter, punkt 9 (V)**

av Linda Westerlund Snecker (V).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:295 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 3.

### *Ställningstagande*

Det finns i dag varken någon samlad översikt av eller något underlag om hur Kriminalvården möter och underlättar för personer med funktionsnedsättning som är dömda till en kriminalvårdspåföljd. Det är därför omöjligt att veta hur det verkligen ser ut med tillgängligheten inom Kriminalvårdens verksamhet,



men det är inte osannolikt att det finns områden som har en stor förbättringspotential i detta hänseende.

Tillgänglighetsfrågan är bred och innefattar samtliga funktionsnedsättningar, från fysiska till psykiska. Jag anser att det bör göras en översyn av hur anpassad kriminalvården är i dag till behoven hos personer med funktionshinder. Det bör även utredas vilka åtgärder som behövs för att förbättra tillgängligheten, i fråga om såväl bemötande som tillgång till hjälpmedel, inom kriminalvården. Regeringen bör därför ge lämplig myndighet i uppdrag att tillsammans med funktionshindersonsorganisationerna kartlägga hur tillgängligheten inom kriminalvården ser ut samt presentera förslag på vilka åtgärder som behövs för att kriminalvården bättre ska kunna möta personer med olika funktionsnedsättningar.

## **8. Nolltolerans mot narkotika, punkt 12 (KD)**

av Andreas Carlson (KD) och Robert Halef (KD).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2018/19:2474 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 1.

### *Ställningstagande*

Narkotika är ett stort problem i kriminalvården. Dagligen tar kriminalvården hand om ett stort antal personer som har mer eller mindre uttalade problem med narkotika.

Det är därför viktigt att alla anstalter är drogfria och att personalen ges resurser och möjlighet att kontrollera att drogfriheten efterlevs. Det ska enligt vår mening råda nolltolerans mot narkotikamissbruk, och behandling ska erbjudas dem som så behöver. Samtliga institutioner ska naturligtvis vara drogfria. Vid misstanke om missbruk ska tester utföras och vid vägran att lämna urinprov ska anmärkningssystemet användas, vilket ska kunna leda till en senarelagd villkorlig frigivning.

Regeringen bör vidta åtgärder för att tillgodose det vi nu har anfört.

## **9. Likvärdig kriminalvård för män och kvinnor, punkt 13 (L)**

av Juno Blom (L).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 15.

### *Ställningstagande*

Justitieombudsmannen har i flera avgöranden kritiserat att Kriminalvården inte lyckas erbjuda en likvärdig kriminalvård för män och kvinnor. I stället missgynnas kvinnliga intagna i flera avseenden av den befintliga regleringen samt begränsningar i anstaltens fysiska miljö och verkställighetsinnehåll. Kvinnors individuella behov och förutsättningar har inte bedömts och beaktats på samma sätt som mäns. JO har även kritiserat Kriminalvården för att myndigheten inte redan vid ställningstagandet till lämplig anstaltsplacering har beaktat om en kvinna har ett spädbarn eller är gravid.

JO konstaterar att det inte är godtagbart att intagna kvinnor får en sämre verkställighet än männen. Jag instämmer i denna bedömning. Kriminalvården har ett av de svåraste och viktigaste samhällsuppdragen, och eftersom hela verksamheten bygger på myndighetsutövning som innebär tvång och omfattande frihetsinskränkningar är det av största vikt att myndigheten kan erbjuda en likvärdig kriminalvård för kvinnor och män. Då kan Kriminalvården också lyckas i sitt uppdrag att tillgodose även kvinnors individuella behov och underlätta deras anpassning i samhället. Det är viktigt att regeringen noggrant följer de initiativ som Kriminalvården har tagit för att komma till rätta med de ovan beskrivna bristerna.

## **10. Program för personer som begått hedersrelaterade brott, punkt 14 (V)**

av Linda Westerlund Snecker (V).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2018/19:295 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 1.

### *Ställningstagande*

Kriminalvården har i dag 17 behandlingsprogram med fokus på missbruk och beroende, våld, partnervåld, kriminalitet och sexualbrott. Behandlingsprogrammen är ackrediterade, vilket innebär att de har klarat en vetenskaplig prövning.

Det finns inget behandlingsprogram som är särskilt riktat till de klienter som har begått hedersrelaterade brott. Gruppen förövare av hedersvåld är väldigt blandad. Här återfinns olika åldrar, samhällsklasser, religioner och etniciteter. Den övervägande majoriteten är män. Att gruppen är heterogen komplicerar frågan kring eventuella insatser. Enligt min mening bör Kriminalvårdens programverksamhet därför utökas till att även omfatta program för personer som begått hedersrelaterade brott. Det får ankomma på regeringen att ge Kriminalvården de förutsättningar som behövs för att ta fram ett sådant behandlingsprogram.

## **11. Rätt till grundskoleutbildning, punkt 15 (V)**

av Linda Westerlund Snecker (V).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2018/19:295 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 2.

### *Ställningstagande*

Många intagna har en bristfällig utbildning. Utan en fullgjord grund- och gymnasieutbildning är det betydligt svårare att få arbete. Utbildning gynnar både den enskilde och samhället.

Jag anser att det behövs en generell rättighet för intagna att kunna genomföra studier. För att säkerställa att intagna med behov av kompletterande utbildning får del av sådana insatser har regeringen i regleringsbrevet för 2017 gett Kriminalvården i uppdrag att vidta åtgärder för att öka tillgängligheten och genomströmningen i klientutbildningen. Uppdraget syftar till att myndigheten i högre utsträckning ska kunna erbjuda kompletterande utbildning på gymnasial nivå för intagna på anstalt som saknar fullständig gymnasieutbildning.

Jag välkomnar att regeringen har lämnat detta uppdrag till Kriminalvården, men jag anser att det är en brist att inte frågan om att fullgöra grundskoleutbildning inkluderades i regeringsuppdraget. Regeringen bör därför återkomma med ett förslag som innebär att alla intagna på anstalt ges rätt att fullgöra grundskoleutbildning.

## **12. Kriminalvårdens roll i de nationella insatsteamen mot extremism, punkt 16 (KD)**

av Andreas Carlson (KD) och Robert Halef (KD).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2474 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 2.

### *Ställningstagande*

Den 7 juni 2017 presenterade Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna en överenskommelse om åtgärder mot terrorism. I överenskommelsen beslutades att nationella insatsteam mot extremism ska införas, att en permanent funktion för nationell samordning ska inrättas och att ett stärkt stöd till avhoppare ska byggas upp. I detta ingår att ta fram en nationell vägledning och uppföljning, en förstärkning av Totalförsvarets forskningsinstitutets uppdrag på området och att Skolverket ska genomföra en kompetensutveckling så att lärare bättre ska kunna hantera rasism och extremism i klassrummet bland elever i riskzonen.

Enligt vår uppfattning måste Kriminalvården medverka i detta arbete. I flera fall av terrorism runt om i Europa är det personer som sedan tidigare är kända av polisen som kriminella, men inte som jihadister, som ligger bakom. Det finns en risk att dessa personer radikaliseras. Eftersom de redan bevisat sig besitta ett våldskapital är det rimligt att anta att det ligger närmare till hands för dessa personer att genomföra våldsdåd än för andra. Kriminalvården har här en mycket viktig roll i att upptäcka, larma om och bekämpa extremism.

## **13. Kriminalisera rymningar, punkt 17 (SD)**

av Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Jennie Åfeldt (SD).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:136 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 11.

### *Ställningstagande*

I dag är det inget brott att rymma från en kriminalvårdsanstalt, vid transport eller under en permission. Att döma grova brottslingar till fängelsestraff är inte bara ett sätt att skydda samhället i från grova brott utan också ett sätt att ge dessa en möjlighet till ”botgöring”. Genom att ta emot och avtjäna ett straff, som står i proportion till det brott som begåtts, ges brottslingar möjlighet att erkänna sina felande handlingar. Därmed öppnas också för förlåtelse och försoning med brottsoffer och samhälle. Att däremot rymma från sitt fängelsestraff – och kanske till och med begå brott under tiden på flykt – är att göra det motsatta. Den som rymmer signalerar att man inte ställer upp på rättssamhällets grundvalar och inte söker botgöring för de oförrätter som man åsamkat ett brottsoffer. Detta är alltså ett klandervärd beteende och liksom andra klandervärda beteenden borde detta markeras mot genom en kriminalisering i lag.

I dag kan en rymling visserligen få sin fängelsevistelse förlängd med en kortare tid. Denna mindre disciplinåtgärd saknar dock det symbolvärde ett brott med tillhörande proportionerligt straff har. Regeringen bör därför återkomma med ett förslag där rymning och försök till rymning från kriminalvårdsanstalt och avvikelser från permission beläggs med ett fängelsestraff.

#### **14. Skärpta regler för när permission kan beviljas och målsägandens inflytande, punkt 18 (SD)**

av Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Jennie Åfeldt (SD).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:131 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkandena 7–10.

### *Ställningstagande*

I dag kan permission tillåtas relativt kort tid efter att någon begått ett väldigt allvarligt brott. Vid mord har permission beviljats inom tidsramen av ett års avtjänat straff. Det är ett förhållningssätt som inte tar hänsyn till brottsofferperspektivet utan snarare utgår blint från brottslingens situation. Vi anser att den s.k. kvalifikationstiden, hur långt av strafftiden som ska ha avtjänats för att permission ska kunna beviljas, ska utökas.

Vidare anser vi att brottsoffret ska få större inflytande. Om en målsägande uppgett till Kriminalvården att han eller hon vill bli meddelad när gärningsmannen har permission så är det av yttersta vikt att Kriminalvården

också gör det. Brottsoffren ska kunna känna sig säkra på att de inte riskerar att stöta på sin gärningsman bara för att de inte fått den underrättelse som de har begärt. Enligt vår mening ska målsägande därför ha ett större inflytande över när permissioner planeras och kunna neka datum som kan vara viktiga för dem.

I det fall målsäganden har uppgett att han eller hon vill bli meddelad när gärningsmannen har permission ska permission endast kunna genomföras efter att informationen har delgivits. Om permission genomförs utan delgivning ska målsägande ha rätt till skadestånd.

Slutligen måste reglerna för permissioner ses över och göras mycket strängare för brott som är så allvarliga att de resulterar i straff som förläggs i en klass 1- eller 2-anstalt. Övervakade permissioner bör där i princip avskaffas. Permissioner ska antingen vara övervakade eller med användning av elektronisk fotboja. Vidare bör man helt avskaffa permissioner för de som dömts till livstids fängelse. Det får ankomma på regeringen att inkomma med förslag på hur användningen av permissioner ska bli mer strikt.

### **15. Elektronisk övervakning vid permission och transport, punkt 19 (M)**

av Johan Forssell (M), Louise Meijer (M) och Josefin Malmqvist (M).

#### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2867 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 10.

#### *Ställningstagande*

Den möjlighet som sedan några år tillbaka finns att förena permission eller transport av intagna med elektronisk övervakning, fotboja, används alltför sällan. Vi vill därför att det görs en översyn av riktlinjerna för dessa så att elektronisk övervakning används i fler fall än i dag.

### **16. Uppdrag till Brottsoffermyndigheten om barn som har föräldrar intagna i anstalt, punkt 22 (V, L)**

av Linda Westerlund Snecker (V) och Juno Blom (L).

#### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2018/19:759 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 2.

### *Ställningstagande*

För de flesta barn innebär ett frihetsberövande en separation från en viktig vuxen, vilket troligtvis påverkar barn på ett annat sätt än andra former av föräldraförlust. Det unika för barn till frihetsberövade jämfört med andra barn som förlorar en förälder är att deras förlust är associerad med stigma och skam. För att undvika stigmatisering är det vanligt att familjer till intagna håller situationen hemlig, i många fall även för barnen. Barn som har en förälder i fängelse löper större risk att drabbas av psykisk ohälsa, egen kriminalitet och framtida utanförskap.

Enligt 5 kap. 7 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) och 6 kap. 5 § patientsäkerhetslagen (2010:659) finns det en skyldighet för vården att särskilt beakta barns behov av information, råd och stöd när en förälder eller någon annan som barnet bor med vårdas för missbruk, psykiatriska problem, allvarlig sjukdom eller oväntat avlider. Inom de rättsvårdande myndigheterna finns däremot inte denna skyldighet.

Kriminalvården tar ansvar som myndighet för att barnet ska kunna ha kontakt med en anstaltsplacerad förälder, förutsatt att det är till barnets bästa. Kriminalvården arbetar på ett positivt sätt för att bevara föräldraskapet även under anstaltsperioden. Det finns bl.a. specialanpassade familjerum med övernattningsmöjligheter och webbplatsen Insidan som riktar sig till barn med en frihetsberövad förälder. Ett stort problem är att det under hela rättsprocessen, men framför allt under häktningsperioden, endast finns små möjligheter för barn att ha kontakt med en häktad förälder. Socialtjänsten har också ett ansvar för dessa barn och det finns även ideella verksamheter som erbjuder hjälp. Stödets omfattning varierar dock mellan olika delar av landet. Ett grundläggande problem är att det saknas en myndighet som tar ett helhetsansvar för dessa barn. Detta gör att många barn och deras familjer inte får nödvändig hjälp då de riskerar att ”falla mellan stolarna” på involverade myndigheter.

Vi anser därför att Brottsoffermyndigheten bör få i uppdrag att utreda hur många barn som har föräldrar intagna på anstalt och hur stödet till dessa barn kan förbättras.

**17. Anpassa anstalterna för familjeliv, punkt 23 (KD)**

av Andreas Carlson (KD) och Robert Halef (KD).

*Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2018/19:2474 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 3.

*Ställningstagande*

Alltför många återfaller i kriminalitet efter att de avtjänat sitt straff. Här krävs förstärkningar för att minska antalet återfall. Vidare riskerar sex av tio barn som har någon förälder i fängelse att själva hamna i brottslighet.

Det är viktigt att arbeta förebyggande i fängelserna. I Wales har man lyckats vända trenden genom en familjemetod där man arbetar med att hitta drivkraften i föräldraskapet hos den intagne, öka antalet besök och göra besöksrummen i fängelserna mer familjevänliga för att skapa en miljö som är mer välkomnande för barn. Genom att arbeta med ett ökat familjefokus inom kriminalvården i Sverige kan stora vinster göras för den enskilde internen, för barnen till denne, i det brottsförebyggande arbetet och för samhällsekonomin i stort.

Regeringen bör vidta åtgärder som tillgodoser det vi nu har anfört.

**18. Fängelser anpassade för dem som ska av- eller utvisas samt för livstidsdömda, punkt 24 (SD)**

av Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Jennie Åfeldt (SD).

*Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2018/19:131 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 3.

*Ställningstagande*

Vi anser att den svenska kriminalvården ska vara human, men anpassad efter verkligheten. Vi vill därför att regeringen återkommer med ett förslag om att upprätta en ny form av kriminalvårdsanstalt för utländska medborgare som ska utvisas, avvisas eller väntar på beslut om en sådan åtgärd. Denna nya form av



kriminalvård ska vara av enklare standard baserad på basala behov i form av mat och husrum och inte innehålla några rehabiliteringsåtgärder, men med samma krav på säkerhet som övriga anstalter. Även de som dömts till riktiga livstidsstraff i enlighet med Sverigedemokraternas förslag bör hänvisas till denna kriminalvård.

### **19. Plan för Kriminalvårdens expansion och framtida fängelseetableringar, punkt 25 (M, SD, KD)**

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Adam Marttinen (SD), Louise Meijer (M), Katja Nyberg (SD), Josefin Malmqvist (M), Robert Halef (KD) och Jennie Åfeldt (SD).

#### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:131 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 1 och

2018/19:2867 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 1.

#### *Ställningstagande*

Under den senaste tiden har problemet med platsbrist i svenska fängelser uppmärksamats. Den höga beläggningen äventyrar personalens säkerhet, ökar risken för incidenter mellan intagna och försämrar möjligheten till rehabilitering. Kriminalvården har under flera år pekat på att olika straffskärpningar och satsningar på andra delar av rättsväsendet även innebär högre krav på Kriminalvårdens verksamhet.

På sikt kommer skärpningar av kriminalpolitiken att innebära en väsentligt ökad beläggning på både häkten och fängelser. Vi anser därför att det behövs en kapacitetsgenomlysning av Kriminalvården för att ta fram en konkret och långsiktig plan för Kriminalvårdens expansion och framtida fängelseetableringar.

### **20. Hyra fängelseplatser utomlands, punkt 26 (SD)**

av Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Jennie Åfeldt (SD).

#### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2018/19:131 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 2.

### *Ställningstagande*

Svensk kriminalvård är dyrast i EU. För att kunna genomföra framtida kostnadsbesparingar för svensk kriminalvård vill vi att möjligheterna att hyra fängelseplatser i andra länder ska utredas. Platserna ska delvis kunna användas för livstidsdömda, långtidsdömda eller utländska medborgare där det inte är möjligt att placera dem i ett fängelse i deras hemland, men även för att hantera tillfällig överbeläggning. Genom att säkerställa att det finns etablerade möjligheter att på kort sikt hyra platser i andra länder får vi möjligheten att parera tillfälliga toppar med överbeläggning i svenska fängelser, vilket ger en mer hälsosam arbetsmiljö för personalen och en bättre rehabiliteringsmiljö för de intagna.

### **21. Särskild enhet för unga som begått grova brott, punkt 28 (S, V, MP)**

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Maria Strömkvist (S), Linda Westerlund Snecker (V), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S) och Rasmus Ling (MP).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 10,

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 37,

2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 6.2 och

2018/19:2867 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 6.

### *Ställningstagande*

Kriminalvårdens uppdrag och arbete utgår från att verkställigheten ska ges en individuell utformning och ett tydligt innehåll i syfte att verka återfallsförebyggande och underlätta den dömdes anpassning i samhället. Vi anser därför att det är fel väg att gå att skapa en särskild enhet för unga gängmedlemmar eftersom deras behov kan variera stort. Det kan snarare få motsatt effekt.

Att utskottet och riksdagen detaljstyr en myndighets organisation, som motionärerna vill, anser vi inte heller är lämpligt.

Kommunernas socialtjänst har det övergripande ansvaret för ungdomarna. Statens institutionsstyrelse (SiS) bestämmer efter samråd med socialtjänsten till vilket ungdomshem den dömda ska komma och hur man ska planera och genomföra verkställigheten. Oavsett om det är Kriminalvården eller SiS som

ansvarar för verkställigheten har kommunen ett stort ansvar när det gäller utslussningen. För den grupp av unga gängmedlemmar som motionärerna syftar på finns det snarare skäl att se över om SiS uppdrag och ansvar skulle kunna vara större.

Mot den bakgrunden saknas det enligt vår mening anledning för riksdagen att göra något sådant tillkännagivande som motionärerna efterfrågar.

## **22. Frivårdens närvaro i utsatta områden, punkt 29 (M)**

av Johan Forssell (M), Louise Meijer (M) och Josefin Malmqvist (M).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2018/19:2867 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 8.

### *Ställningstagande*

Sverige ska ha en modern och effektiv kriminalvård som präglas av hög säkerhet, meningsfull och framåtblickande verksamhet och som samtidigt omfattas av tydliga krav och regler. Som en del av det brottsförebyggande arbetet anser vi att Kriminalvården genom Frivården bör vara mer närvarande i de utsatta områdena genom att förlägga mer av sin verksamhet där.

## **23. Utökad användning av intensivövervakning med elektronisk kontroll, punkt 30 (V)**

av Linda Westerlund Snecker (V).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 30 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2018/19:295 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V) yrkande 4.

### *Ställningstagande*

Rätt val av påföljd är en viktig förutsättning för att Kriminalvårdens arbete ska bli framgångsrikt och att deras resurser används effektivt. Människor som har begått brott är en del av vårt samhälle och ska efter verkställighet återvända

till det. Med den utgångspunkten är det mycket svårt att förstå poängen med den utbredda användningen av korta fängelsestraff. Jag anser därför att antalet korta fängelsestraff bör minska och att användningen av intensivövervakning med elektronisk kontroll bör utvidgas. Fängelsestraff på mindre än ett år anser jag i regel bör verkställas genom frivård och fotboja. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med ett förslag som innebär att användningen av intensivövervakning med elektronisk kontroll utökas och kan tillämpas vid verkställighet av en dom på fängelse upp till ett år.

#### **24. Ökat samarbete med andra länder, punkt 31 (S, C, V, MP)**

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Maria Strömkvist (S), Linda Westerlund Snecker (V), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S), Rasmus Ling (MP) och Jonny Cato Hansson (C).

##### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2596 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 27 och

2018/19:2867 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 12.

##### *Ställningstagande*

Som framgår ovan har Kriminalvården regeringens uppdrag att effektivisera arbetet med överföringar av fängelsestraff och det pågår en utredning om skyndsamhetskravet för att förkorta handläggningstiderna. Vidare har Kriminalvården redan i dag ett långtgående samarbete med andra kriminalvårdsmyndigheter, framför allt inom Norden och EU. Frågan som motionärerna tar upp är alltså redan uppmärksammat. Mot den bakgrunden saknas det enligt vår mening anledning för riksdagen att göra något sådant tillkännagivande som motionärerna efterfrågar.

#### **25. Uppdrag till Kriminalvården att öka antalet överföringar, punkt 32 (M)**

av Johan Forssell (M), Louise Meijer (M) och Josefin Malmqvist (M).

##### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 32 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2867 av Tomas Tobé m.fl. (M) yrkande 11.

### *Ställningstagande*

Enligt Kriminalvårdens statistik uppgår antalet personer med utländskt medborgarskap som avtjänar ett fängelsestraff längre än 6 månader i Sverige till ca 1 000 personer, varav ungefär hälften är från andra EU-länder. Antalet utländska medborgare som överfördes från Sverige till andra länder uppgick till endast 67 personer 2016.

Vi anser därför att Kriminalvården bör ges i uppdrag att påtagligt öka antalet överföringar av fångar med utländskt medborgarskap i svenska fängelser till sina respektive hemländer. Kriminalvården ska bl.a. alltid initiera ett ärende om överföring när en utländsk medborgare ska verkställa ett fängelsestraff om sex månader eller längre.

## **26. Statistik om intagnas ursprung och nationalitet, punkt 34 (SD)**

av Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Jennie Åfeldt (SD).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2018/19:131 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 11.

### *Ställningstagande*

I Sverige är cirka en tredjedel av landets intagna i anstalt utländska medborgare. Om invandrade personer som fått svenskt medborgarskap också skulle inkluderas skulle andelen intagna med utländsk bakgrund givetvis vara ännu högre. I dag är Kriminalvården förbjuden i lag att registrera de intagnas ursprungliga nationalitet eller om de har invandrabakgrund. Det går med andra ord inte att undersöka om intagna svenska medborgare har invandrat till Sverige. På grund av dagens höga invandring är den gruppen alltmer heterogen. Vi anser att detta begränsar förståelsen för utvecklingen i samhället.

Vi vill därför att regeringen ska återkomma med ett förslag på hur Kriminalvården ska tillåtas föra statistik även om t.ex. invandrabakgrund. Vi vill också att Kriminalvården ska ges i uppdrag att göra detta.

BILAGA

## Förteckning över behandlade förslag

### Motioner från allmänna motionstiden 2018/19

*2018/19:131 av Adam Marttinen m.fl. (SD):*

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler anstalts- och häktesplatser och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att hyra fängelseplatser utomlands och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fängelser anpassade för dem som ska av- eller utvisas samt för livstidsdömda och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om oövervakade besök på anstalter och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kameraövervakning i cellen och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta regler för när permission ska kunna beviljas och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om större inflytande för målsägande vid permission och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skadestånd vid beviljad permission utan delgivning till målsägande och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta regler för permission för intagna i klass 1- eller klass 2-anstalt och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbättrad statistik inom Kriminalvården och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:136 av Adam Marttinen m.fl. (SD):*

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalisera rymning och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:295 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V):*

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Kriminalvårdens programverksamhet bör utökas till att även omfatta program för personer som begått hedersrelaterad brottslighet och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att alla intagna på anstalt ges rätt att fullgöra grundskoleutbildning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att tillsammans med funktionshindersorganisationerna kartlägga hur tillgängligheten inom Kriminalvården ser ut samt presentera förslag på vilka åtgärder som behövs för att Kriminalvården bättre ska kunna möta personer med olika funktionsnedsättningar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som innebär att användningen av intensivövervakning med elektronisk kontroll utökas och kan tillämpas vid verkställighet av dom på fängelse upp till ett år och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:319 av Robert Halef (KD):*

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka tryggheten för Kriminalvårdens personal genom att se över frågan om att personalen endast behöver ha sitt förnamn på namnbrickan, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

*2018/19:399 av Markus Wiechel (SD):*

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra samhällstjänst till regel för samtliga fängelsedömda och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återkomma med förslag till åtgärder mot de som döms till fängelse men vägrar utföra samhällstjänst, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ingen fånge ska frigges innan eventuella skulder är betalda och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:474 av Lina Nordquist (L):*

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förutsättningarna bör utredas för att överföra fullständigt kostnadsansvar och resurser för skyddstillsyn med behandlingsplan från kommunerna till Kriminalvården och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:759 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V):*

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Brottsoffermyndigheten bör få i uppdrag att utreda hur många barn som har föräldrar intagna på anstalt och hur stödet till dessa barn kan förbättras och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:953 av Kadir Kasirga och Teres Lindberg (båda S):*

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga åtgärder för att Kriminalvården ska kunna genomföra sitt samhällsuppdrag och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:1650 av John Weinerhall (M):*

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att råda bot på gängkriminaliteten genom att intagna placeras långt ifrån sin hemort och förbjuds tillgång till sådant som kan vara statusbringande och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att råda bot på gängkriminaliteten genom att intagna inte ges möjlighet till indirekt fortsatt kriminell aktivitet och erbjuds endast mycket enkel standard och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:2453 av Andreas Carlson m.fl. (KD):*

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sociala utfallskontrakt och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:2474 av Andreas Carlson m.fl. (KD):*

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nolltolerans mot narkotika på anstalter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Kriminalvårdens roll i de nationella insatsteamerna mot extremism och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anpassa anstalterna för familjeliv och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sociala utfallskontrakt och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L):*

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om likvärdig kriminalvård för män och kvinnor och tillkännager detta för regeringen.



*2018/19:2596 av Jan Björklund m.fl. (L):*

27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att få fler utländska medborgare att avtjäna straffet i sitt hemland och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samverkan med socialtjänst och frivilligorganisationer inför frigivning från kriminalvårdsanstalt och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:2791 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):*

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en ny enhet hos Kriminalvården som övertar ansvaret för unga som begått våldsbrott och andra grova brott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

*2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L):*

28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka Kriminalvårdens arbete med att förebygga återfall och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nationellt exitprogram och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en särskild enhet inom Kriminalvården för unga gängmedlemmar och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C):*

- 6.1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Kriminalvårdens arbete och ansvar för att förebygga återfall i brott bl.a. hos unga brottslingar och tillkännager detta för regeringen.

*Förslaget behandlas i den del som avser översyn av Kriminalvårdens åtgärder*

- 6.2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Kriminalvårdens arbete och ansvar för att förebygga återfall i brott bl.a. hos unga brottslingar och tillkännager detta för regeringen.

*Förslaget behandlas i den del som avser ny enhet för unga som begått grova brott*

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om avhopparverksamhet och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:2867 av Tomas Tobé m.fl. (M):*

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en genomlysning av Kriminalvården för att ta fram en konkret och

- långsiktig plan för Kriminalvårdens expansion och framtida fängelseetableringar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en bred genomlysning och utvärdering av straffens innehåll i syfte att stärka Kriminalvårdens arbete mot missbruk och för att hjälpa intagna att få ett jobb när de släpps från fängelset, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
  3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verkställigheten ska påbörjas så snart som möjligt och tillkännager detta för regeringen.
  4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Kriminalvården i uppdrag att påtagligt förkorta tiderna mellan dom och verkställighet och tillkännager detta för regeringen.
  5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en regel som innebär att när en person som är häktad döms till fängelse ska domstolen samtidigt kunna förordna att domen omedelbart ska gå i verkställighet oavsett om den som döms kommer att överklaga, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
  6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en särskild enhet inom Kriminalvården ska ta över ansvaret för unga som begått grova brott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
  8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Kriminalvården i uppdrag att genom frivården vara mer närvarande i de utsatta områdena genom att förlägga mer av sin verksamhet dit och tillkännager detta för regeringen.
  10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fotboja ska användas i fler fall när intagna har permission eller transporteras och tillkännager detta för regeringen.
  11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Kriminalvården i uppdrag att påtagligt öka antalet överföringar av fångar med utländskt medborgarskap från svenska fängelser till deras respektive hemländer och tillkännager detta för regeringen.
  12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Kriminalvården ska fördjupa samarbetet med kriminalvården i de länder vars medborgare är överrepresenterade i de svenska anstalterna, i syfte att möjliggöra överföring i fler fall, och tillkännager detta för regeringen.

*2018/19:2871 av Tomas Tobé m.fl. (M):*

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga införandet av ett nationellt exitprogram för gängmedlemmar och tillkännager detta för regeringen.